

Vrouwenvoetbal, op het randje van buitenspel

Onderzoek naar de invloed van betekenisgeving op de organisatie van
vrouwentopvoetbal

Marlies Treep
Juli 2012

Vrouwenvoetbal, op het randje van buitenspel

Onderzoek naar de invloed van betekenisgeving op de organisatie van
vrouwentopvoetbal

Marlies Treep (0414123)
M.L.Treep@students.uu.nl

Coördinator leerjaar: drs. M.G. van Slobbe
Scriptiebegeleider: dr. I.E.C. Claringbould
Tweede lezer: dr. J. Boessenkool
Master Sportbeleid & Sportmanagement
Opleiding Bestuurs- & Organisationswetenschap
Universiteit Utrecht

Juli 2012

Voorwoord

Als jong meisje zat ik op ballet, maar in de pauzes op school voetbalde ik altijd met veel plezier met mijn klasgenoten. Door mijn moeder werd ik gemotiveerd mij op te geven voor de voetbaltrainingen van de ‘scholiersport’. Tien keer kon je dan meetraineren. Na de eerste training was ik al verkocht en ik ben niet meer gestopt met voetballen. Dat mijn moeder mij moest overhalen vind ik nu onbegrijpelijk. En door de huidige kennis vind ik het bijzonder dat het mijn moeder was die mij twintig jaar geleden overhaalde, terwijl mijn vader niets met voetbal heeft.

Naast het beoefenen van het spelletje wekte jaren later het wereldje van het vrouwenvoetbal ook mijn academische interesse. Aangezien mijn voetbalcapaciteiten niet toereikend genoeg bleken te zijn om de top te bereiken, vond ik het leuk om toch met het vruwentopvoetbal bezig te kunnen zijn.

Mijn studieperiode stond vanaf jaar één al in het teken van sport. Helaas kon ik dat in mijn eerste studiekeuze niet volledig tot zijn recht laten komen. Na de afronding van mijn bachelor Psychologie, maakte ik dus de overstap naar de master Bewegingswetenschappen. Door mijn interesse, en om mijn werkveld en werkervaring te verbreden heb ik vervolgens gekozen voor de master Sportbeleid en Sportmanagement. Met het afronden van deze master sluit ik een mooie studietijd af waar ik naar mijn idee het maximale heb uitgehaald. Ik heb veel kennis opgedaan en er bovendien ontzettend veel plezier in gehad. Vol vertrouwen start ik nu met een prachtige baan in de sport. De investering in een extra master is het me nu al dubbel en dwars waard geweest.

Het studiep pad dat ik doorlopen heb, lijkt op het eerste gezicht niet gebaseerd op de meest logische keuzes. Toch zijn deze keuzes altijd bewust geweest, al waren het niet altijd de gemakkelijkste. Vooral mijn ouders wil ik bedanken voor het meedenken en de ruimte die zij mij geboden hebben om te studeren. De krantenknipsels van paps in de brievenbus en het relativeren van mijn studiestress door mams heb ik altijd als heel inspirerend en prettig ervaren.

Mijn collega’s bij het EYOF Utrecht 2013 en de gemeente Utrecht wil ik bedanken voor de mooie stageperiode. Ik heb veel geleerd en er met plezier gewerkt. Speciale dank gaat uit naar Daphne van Rhee voor het kritisch meelesen met deze scriptie en naar Davina de Vos voor de begeleiding de afgelopen twee jaar en het vertrouwen dat ze altijd in mij gehad heeft.

Ook Sander Kloos, Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht wil ik bedanken voor de mogelijkheid die mij geboden werd om mijn scriptie over het vrouwenvoetbal in Utrecht te doen. De gesprekken die we hebben gevoerd, hebben mij geholpen een beeld te vormen en de focus van mijn onderzoek te stellen.

Inge Claringbould, mijn stagebegeleidster vanuit de USBO ben ik grote dank verschuldigd. Inge, je was altijd geïnteresseerd in mijn onderzoek en hoe het met me was. Je leverde begeleiding op maat: je wist op de juiste momenten met me mee te denken of het overzicht te creëren dat ik zelf even kwijt was. Ik heb je begeleiding altijd als zeer plezierig ervaren!

Tot slot wil ik Freek bedanken. Ik weet dat mijn afstudeerperiode ook voor jou niet altijd een pretje was. Bedankt voor je engelengeduld tijdens de afgelopen maanden en bovendien je steun en het vertrouwen dat je altijd in mij getoond hebt.

Allen nogmaals bedankt!

Marlies Treep, juli 2012

Samenvatting

Het vrouwenvoetbal is in Nederland groter dan ooit. Het is al een aantal jaren de snelst groeiende tak binnen de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), maar het is ook ten opzichte van andere sporten de snelst groeiende en grootste teamsport onder vrouwen. De ontwikkeling van de topcompetitie in het vrouwenvoetbal blijft daarentegen in verhouding achter bij de ontwikkeling van de breedtesport. Het lukt de Eredivisie Vrouwen vooralsnog niet uit te groeien tot een stabiele competitie.

FC Utrecht Vrouwen maakte afgelopen jaar een doorstart in de Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht (SVVU). De visie van de stichting betreft een drie-eenheid waarin topsport, breedtesport en de verbinding ertussen centraal staan. Uitwerking van deze visie moet de legitimatie voor het voortbestaan van FC Utrecht Vrouwen in de Eredivisie vergroten. Voordat er naar oplossingen gekeken kan worden is het van belang om meer inzicht te krijgen in de factoren die ervoor zorgen dat het Eredivisie vrouwenvoetbal in Utrecht en elders in het land zo moeizaam kan voortbestaan.

Onderzoeksvraag

Het doel van dit onderzoek is inzicht verkrijgen in de betekenis die aan vrouwentopvoetbal en de Eredivisie Vrouwen in Utrecht toegekend wordt en wat de consequenties daarvan zijn voor de organisatie. Deze doelstelling vormt de basis voor de centrale onderzoeksvraag: *Welke aspecten van betekenisgeving spelen volgens de betrokkenen een rol bij de ontwikkeling van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht en wat zijn de consequenties van deze aspecten voor de organisatie van het vrouwentopvoetbal?*

Methoden

Het betreft een kwalitatief onderzoek. Data is verzameld aan de hand van semi-gestructureerde interviews. Door middel van semi-gestructureerde interviews is het mogelijk om achter de betekenisgeving van de respondenten te komen.

Resultaten

In dit hoofdstuk is de betekenisgeving aan vrouwenvoetbal door respondenten beschreven. Er worden een aantal aspecten benoemd. Voetbal als gender geladen sport; aan vrouwenvoetbal worden genderspecifieke eigenschappen toegeschreven en het wordt op diverse aspecten met mannenvoetbal vergeleken. De organisatorische context van KNVB en Eredivisie Vrouwen wordt besproken. Vrouwenvoetbal als topsport komt aan bod; welke positie het inneemt in Nederland en buitenland en de koppeling met de breedtesport. Tot slot worden de belangen die bij vrouwenvoetbal spelen toegelicht en de plaats die geldelijke belangen innemen.

Analyse en conclusie

De resultaten worden geanalyseerd aan de hand van het theoretisch perspectief van Foucault op macht, en de wetenschappelijke literatuur over de genoemde aspecten. Op basis van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de wijze waarop het vrouwentopvoetbal georganiseerd wordt, te maken heeft met de manier waarop vrouwenvoetbal betekenis toegekend wordt. Het wordt in de meeste gevallen afgezet tegen mannenvoetbal en krijgt dan een negatievere betekenis. Deze beeldvorming heeft (nog steeds) consequenties voor de manier waarop het vrouwentopvoetbal zich ontwikkelt en voor hoe het georganiseerd wordt.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Inhoudsopgave	5
Inleiding	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Probleemstelling.....	9
1.3 Leeswijzer.....	10
2. Doelstelling en relevantie	11
2.1 Doelstelling.....	11
2.2 Maatschappelijke, organisatorische en theoretische relevantie.....	11
3. Onderzoeksvraag	12
4. Theoretisch kader	13
4.1 <i>Onderzoeksperspectief</i>	13
4.1.1 Dialogisch perspectief.....	14
4.1.2 Discourse analyse.....	15
4.1.3 Handelingsperspectief.....	15
4.2 <i>Theoretisch perspectief</i>	16
4.2.1 Gender.....	16
4.2.2 Foucault: Macht.....	16
4.2.3 Disciplinary power.....	17
4.2.4 Betekenisgeving aan vrouwensport.....	18
4.2.5 Sportmedia.....	19
4.3 <i>De achtergronden van de organisatie van het vrouwenvoetbal</i>	20
4.3.1 Ontwikkeling en organisatie van het vrouwenvoetbal.....	20
4.3.2 Topsport.....	22
4.3.3 Breedte- en topsport; wat hebben ze aan elkaar?.....	24
4.3.4 Belangen.....	26
5. Methodologie	27
5.1 <i>Methode</i>	27
5.2 <i>Diepte interviews</i>	27
5.3 <i>Selectie respondenten</i>	27
5.4 <i>Betrouwbaarheid en validiteit</i>	28
5.5 <i>Aanpak analyse</i>	29

6. Resultaten	30
6.1 <i>Voetbal als gender geladen sport</i>	30
6.1.1 Genderspecifieke eigenschappen	30
6.1.2 Vrouwenvoetbal vs. mannenvoetbal	31
6.2 <i>Hoe speelt de organisatorische context een rol?</i>	35
6.2.1 Organisatie vrouwenvoetbal bij de KNVB	35
6.2.2 Spanning KNVB en BVO	37
6.2.3 Organisatie Eredivisie	37
6.3 <i>Vrouwenvoetbal als topsport</i>	40
6.3.1 Positie van vrouwenvoetbal als topsport	40
6.3.2 Topsport vrouwenvoetbal in het buitenland	42
6.3.3 Breedte- en topsport	43
6.4 <i>Wie heeft welk belang?</i>	44
6.4.1 Het is een kwestie van geld en sponsoring	46
6.4.2 Wat kunnen we doen om draagvlak te vergroten?	47
7. Analyse	49
7.1 <i>Gender</i>	49
7.2 <i>Organisatie</i>	50
7.3 <i>Breedte- en topsport</i>	51
7.4 <i>Topsport</i>	52
7.5 <i>Belangen</i>	52
7.6 <i>Media</i>	53
Conclusie	55
Discussie	57
Reflectie	59
Referenties	60
Bijlage 1 Topiclijst interviews	63

Inleiding

Het vrouwenvoetbal is in Nederland groter dan ooit. Het is al een aantal jaren de snelst groeiende tak binnen de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), maar is ook ten opzichte van andere sporten de snelst groeiende en grootste teamsport onder vrouwen. Meer dan 120.000 meisjes en vrouwen zijn aangesloten bij de KNVB en voetballen wekelijks in een competitie (KNVB, 2010).

Oranje, het nationale vrouwen elftal, staat momenteel op de 13de plek op de FIFA wereldranglijst, de hoogste ranking voor Nederland sinds de lancering (FIFA, 2011). Oranje heeft met het EK in 2009 voor het eerst een officieel eindtoernooi gehaald. De vrouwen zijn vervolgens uitgeschakeld in de kwalificaties voor het WK in Duitsland, maar hebben bij de Cyprus Cup (ook meetellend in de FIFA wereldranglijst) de finale bereikt. Daarnaast staan ze momenteel eerste in de poule in de kwalificatiereeks voor het EK 2013 te Zweden. Oranje presteert steeds beter, maar het blijft vooralsnog bij enkele, kortstondige successen.

1.1 Aanleiding

Sinds het seizoen 2007-2008 bestaat er in Nederland een Eredivisie Vrouwen. De Eredivisie Vrouwen wordt onder leiding van Vera Pauw, toenmalig bondscoach, en de KNVB opgericht met als doelstelling kwalificatie voor het EK in 2009 (Pauw, 2009). Tot dan toe wordt er intensief getraind met Oranje om het niveau van het nationale team te verbeteren en internationaal de aansluiting te vinden, maar tevergeefs. Er wordt geen enkel eindtoernooi gehaald. Volgens Pauw is de oprichting van een Eredivisie Vrouwen de enige oplossing. Het ontbreekt in Nederland aan een topsportklimaat voor het vrouwenvoetbal, inclusief topcompetitie (KNVB, 2007). “Om ons te kunnen plaatsen voor een eindtoernooi hebben we een competitie nodig waarin de beste speelsters onder goede technische begeleiding volop kunnen trainen en werken binnen een structuur met topsport als uitgangspunt (Pauw, 2009, p. 66). Met de directeur amateurvoetbal en manager voetbaltechnische zaken van de KNVB en Priscilla Janssen als manager Eredivisie Vrouwen start Vera Pauw in oktober 2006 het traject om de Eredivisie op te starten. Voordat praktische zaken zoals het aanstellen van coaches en verdelen van speelsters over de teams geregeld kunnen worden, moeten eerst Betaald Voetbal Organisaties (BVO's) overtuigd worden en goedkeuring worden verkregen van diverse instanties binnen de KNVB. Het opgestelde businessplan Eredivisie Vrouwen (waarin de visie en missie is vastgelegd en doelstellingen met betrekking tot marketing, sponsoring en financiën) wordt voorgelegd aan geïnteresseerde BVO's van Eerste en Eredivisie clubs. Waar er zes 'ja' moeten zeggen om de Eredivisie van start te laten gaan, zeggen er uiteindelijk negen toe. Daaruit worden de zes meest geschikte BVO's geselecteerd. Het is de bedoeling om met een kleinschalige competitie te beginnen, zodat het aantal goede voetbalsters dat we op dat moment in Nederland hebben niet direct over teveel teams verdeeld hoeft te worden en aangevuld moet worden met speelsters van minder niveau. Daarmee willen de initiators ervoor behoeden dat het niveau van de Eredivisie nauwelijks hoger zal zijn dan het niveau van de hoofdklasse, de hoogste competitie tot op dat moment. Op 20 maart 2007 wordt de Eredivisie gelanceerd met SC Heerenveen, FC Twente, FC Utrecht, AZ, ADO Den Haag en Willem II. Deze clubs zijn allen gekoppeld aan een satellietclub, zodat de Eredivisie niet een volledig gesloten competitie is en zodoende de doorstroming van speelsters en talenten mogelijk blijft (Pauw, 2009). Met de Eredivisie wordt de basis gelegd voor een topsportklimaat in het vrouwenvoetbal. Weliswaar nog op amateurbasis - de speelsters kunnen

alleen aanspraak maken op een onkostenvergoeding en moeten derhalve hun sportcarrière combineren met studie en/of werk – maar met professionele faciliteiten.

Ondanks het grote enthousiasme van de BVO's en speelsters en de grote belangstelling van de media bij de start, lukt het de Eredivisie voorsnog niet uit te groeien tot een stabiele competitie. In eerste instantie wordt de Eredivisie in het tweede seizoen uitgebreid met een extra team, Roda JC, welke vervolgens wegens financiële problemen na een seizoen weer moet stoppen. In het derde seizoen, 2010-2011 wordt de competitie met FC Zwolle en VVV Venlo uitgebreid, waarmee het aantal teams op acht komt. In het voorjaar van 2011 wordt het nieuws bekend dat vier van de acht BVO's besloten hebben na vier seizoenen niet verder te gaan met een team in de Eredivisie Vrouwen. Redenen die hiervoor gegeven worden zijn dat de doelstellingen zoals opgesteld in het businessplan Eredivisie Vrouwen (2007) niet behaald zijn of vanwege bezuinigingsredenen. Dit betreft AZ, FC Utrecht, Willem II en Heerenveen. *“Het bracht gewoon niet voldoende geld op.”*

Uiteindelijk blijft de Eredivisie voortbestaan met zeven teams die de competitie in seizoen 2011-2012 hervatten. Heerenveen maakt met extra financiële steun van supporters en sponsors een doorstart, FC Utrecht wordt ondergebracht in een stichting en Telstar neemt als nieuwe club deel aan de Eredivisie. Er moest afgelopen seizoen een behoorlijke inspanning gedaan worden om de Eredivisie Vrouwen te behouden (Kouterik, 2011).

Het mag duidelijk zijn dat het vrouwenvoetbal enerzijds groeiende is, maar dat tegelijkertijd de ontwikkeling van de topsport binnen het vrouwenvoetbal moeizaam verloopt en in verhouding tot de breedtesport achterblijft.

Blijkbaar is de KNVB zich daar ook bewust van. In oktober 2011 werd bekend gemaakt dat Kouterik binnen de KNVB uit het bestuur stapte om als projectmanager Vrouwenvoetbal aan de slag te gaan. Zijn concrete taak is om de Eredivisie Vrouwen zo te laten draaien, dat deze op zichzelf kan staan met eigen sponsoring en media aandacht. De structuur onder de Eredivisie moet ook worden opgezet. "De 'kerstboom' onder de Eredivisie Vrouwen, met de topklasse, hoofdklasse en de lagere divisies moet een goed geheel worden, waarin we elkaar steeds weer versterken." (Kouterik, 2011). *“Allereerst moet de Eredivisie Vrouwen goed gepositioneerd worden. Dan komt vanzelf de media aandacht en gaan de sponsorinkomsten groeien.”*

Naast de aanstelling van Kouterik, is er ook een stuur- en werkgroep BeNeLeague opgezet om te onderzoeken hoe een topcompetitie met Nederland en België samen de ontwikkeling van het vrouwentopvoetbal verder kan brengen. Zowel de KNVB en de Koninklijke Belgische Voetbalbond (KBVB) hebben de intentieverklaringen getekend met als doelstelling een volledig geïntegreerde supranationale vrouwenvoetbalcompetitie met zestien teams in 2016. In aanloop naar 2016 is het de ambitie om tijdens het seizoen 2012-2013 geleidelijk te starten met de supranationale competitie (UEFA, 2011). Een aantal experts op het gebied van vrouwenvoetbal in zowel België als Nederland is gevraagd naar hun opinie ten aanzien van de nieuw op te zetten competitie en de problemen die het vrouwenvoetbal nu kent. De belangrijkste bevindingen zijn dat: er behoefte is aan langetermijnvisie en strategie voor het vrouwenvoetbal; er gebrek is aan zichtbaarheid en bewustwording van het vrouwenvoetbal in België en Nederland; de kwaliteit van het vrouwenvoetbal in twijfel wordt getrokken. Dit komt deels vanwege de afwezigheid van topclubs en deels vanwege de kwaliteit van het spel. Als kritische succesfactoren voor de BeNeLeague zijn een zestal punten benoemd: kwaliteit van het spel, zichtbaarheid, media partners, helden creëren, fan engagement en commerciële partners.

1.2 Probleemstelling

FC Utrecht is een van de teams dat in de Eredivisie Vrouwen een moeizame ontwikkeling doormaakt en zich nu in een unieke situatie bevindt. FC Utrecht is na het einde van het seizoen 2010-2011 door de BVO FC Utrecht uit de Eredivisie Vrouwen teruggetrokken. De verklaring voor de terugtrekking van de BVO is dat ze in de Eredivisie te weinig herkende van de vertrekpunten van het businessplan uit 2007. Om het FC Utrecht team te behouden werd de Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht (SVVU) opgericht. Initiators hiervoor zijn twee persoonlijk betrokken mensen met bestuurlijke achtergrond in het voetbal en twee personen vanuit amateurvereniging en satellietclub SV Saestum. SVVU heeft als eerste zorg het creëren van oplossingen om de begroting sluitend te krijgen, zodat het team in elk geval in het seizoen 2011-2012 in de Eredivisie kan voortbestaan. Daarnaast is SVVU ook gericht op de lange termijn. SVVU ontwikkelt een totaalconcept waarin naast het presteren van het Eredivisieteam, ook gericht wordt op het scouten en opleiden van regionale talenten en promoten van het meisjes- en vrouwenvoetbal in het algemeen. In het totaalconcept vormen topsport, breedtesport en binding een drie-eenheid (Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht, 2011).

Het FC Utrecht team kan het seizoen 2011-2012 met licentie spelen, onder de naam en in het tenue van FC Utrecht. SV Saestum, de satellietclub van FC Utrecht, wordt (voorlopig) de thuishaven van het team. De KNVB en Eredivisie Vrouwen gaan akkoord en BVO FC Utrecht participeert niet als BVO, maar vanuit het Maatschappelijk Betrokken Ondernemen (MBO). In het geval van FC Utrecht betekent dit de stichting FC4YOU, de organisatie van waaruit FC Utrecht projecten uitvoert op het gebied van maatschappelijke betrokkenheid. De Gemeente Zeist en Gemeente Utrecht spreken de intentie voor ondersteuning uit. De Gemeente Utrecht draagt het vrouwenvoetbal een warm hart toe en draagt daartoe graag bij aan het professionaliseren van de sport. Voorwaarde die voortkomt uit de subsidieverstreking is (ook als onderdeel van de MBO) dat de speelsters gezamenlijk 300 uur per jaar aan maatschappelijke projecten bijdragen.

Met de oprichting van de stichting is het FC Utrecht team speelgerechtigd voor het seizoen 2011-2012, maar om dit allemaal te realiseren en de begroting rond te krijgen is SVVU afhankelijk van meerdere partijen en subsidies. Voor de toekomst is het erg belangrijk dat de stichting op eigen benen kan staan. Dat wil zeggen, dat ze 'onmisbaar' geworden zijn, waarmee onder andere sponsors en partners structureel aan de stichting gebonden kunnen worden en de begroting rondkomt (Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht, 2011). De toekomst van SVVU en daarmee ook het FC Utrecht team is nog niet gegarandeerd.

Het probleem dat de directeur van SVVU hierbij aangeeft is dat de stichting nog erg moet vechten voor hun bestaansrecht, hun legitimatie. In feite krijgt FC Utrecht een tweede kans, maar krijgt ze die ook daadwerkelijk? Ondanks dat het meisjesvoetbal enorm groeit, blijkt dat voornamelijk niet de legitimatie te kunnen zijn voor bestaansrecht van de topsport, in de vorm van een eredivisie(team). Er is structureel te weinig geld, weinig binding met de regio, nauwelijks interesse om sponsor te worden of van media en er wordt weinig aandacht getoond voor wedstrijden van FC Utrecht (Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht, 2011). Dit probleem geldt overigens voor de gehele Eredivisie Vrouwen. De KNVB bijvoorbeeld steunt alle teams uitkomend in de Eredivisie financieel nog fors (Vrouwenvoetbalnederland.nl, 2011). Er zijn echter binnen deze competitie ook voorbeelden te noemen van BVO's waar de zaken sinds de start van de Eredivisie al een stuk beter gaan. Zo spelen ADO Den Haag en FC Twente geregeld in het stadion, heeft ADO Den Haag een hospitality pakket te bieden en een programmaboekje en is er over FC Twente een televisieserie gemaakt en uitgezonden op TV Oost. Specifiek voor team

FC Utrecht en de SVVU geldt dat ze ‘op nul beginnen’ en zich (opnieuw) moeten profileren. SVVU wil zich daarbij expliciet ook richten op de lange termijn en niet alleen op het huidige seizoen. Het is gebleken dat het in stand houden van een Eredivisieteam (in deze tijd) niet makkelijk is en niet vanzelfsprekend voldoende legitimatie voor bestaansrecht blijkt te zijn. Terwijl er vanuit bijvoorbeeld de KNVB, de oprichters van de Eredivisie en de gemeente Utrecht wel gesteld wordt dat de Eredivisie ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft ten opzichte van de breedtesport. De Eredivisie vormt het podium met speelsters als rolmodellen, het voorbeeld voor alle voetballende meisjes en vrouwen waar ze naar toe kunnen groeien. Uitgaan van alleen de topsport, de FC Utrecht Vrouwen, lijkt wat betreft de oprichters van SVVU niet voor voldoende fundament van de stichting te leiden en ze willen daarom niet alleen focussen op het Eredivisieteam. De breedtesport, die enorm groeiende is en aandacht verdient, is volgens de stichting ook van belang en dan juist de koppeling tussen de breedtesport en de topsport. De stichting wil zich daarom vestigen als regionaal centrum voor prestatie, opleiding, scouting en promotie van meisjes- en vrouwenvoetbal in Utrecht waar dan tevens het Eredivisieteam bij aangesloten is. Het is alleen de vraag of de visie van de stichting, de drie-eenheid waarin topsport - breedtesport en verbinding ertussen centraal staan, wel een oplossing is voor het probleem dat de FC Utrecht Vrouwen ondervinden in hun voortbestaan in de Eredivisie. Wellicht wordt het moeilijke voortbestaan van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht veroorzaakt door andere aspecten en vergt de organisatie een andere aanpak dan de uitwerking van de drie-eenheid. Voordat er naar een oplossing gekeken wordt is het van belang om meer inzicht te krijgen in welke factoren ervoor zorgen dat het Eredivisie voetbal in Utrecht en elders in het land zo moeizaam kan voortbestaan. Hangt dat samen met hoe er tegen vrouwenvoetbal wordt aangekeken? En tegen mannenvoetbal?

Indien er daadwerkelijk sprake is van de invoering van de BeNeLeague zal dat ook voor FC Utrecht grote gevolgen hebben. Volgens de stuurgroep zal een dergelijke competitie en gezamenlijke propositie de clubs meer opleveren qua media-aandacht en financiën, maar ook dan is het van belang dat clubs op lokaal niveau commerciële kansen hebben en kunnen benutten (UEFA, 2011). De vragen en problemen (legitimatie als stichting, aandacht en geld) die voor de stichting spelen zullen met een nieuwe competitie niet vanzelf verdwijnen. De ontwikkeling en versterking van het Eredivisie vrouwenvoetbal in Utrecht verdient nog steeds grote aandacht.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk twee beschrijft de doelstelling en relevantie van het onderzoek, hoofdstuk drie de onderzoeksvraag. In hoofdstuk vier komt het theoretisch kader aan bod, met het perspectief van de onderzoeker, theorieën en de attenderende wetenschappelijke literatuur. In hoofdstuk vijf wordt inzicht verschaft in de methodologie. In hoofdstuk zes worden de empirische resultaten gepresenteerd en in hoofdstuk zeven wordt de empirie met de theorie verbonden in de analyse. Dan volgt de conclusie en het antwoord op de onderzoeksvraag en tot slot wordt het onderzoek bediscussieerd en worden er aanbevelingen gedaan.

2. Doelstelling en relevantie

2.1 Doelstelling

Directe aanleiding voor dit onderzoek is de vraag die de SVVU (Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht) heeft: hoe moet zij zich organiseren en profileren om FC Utrecht Vrouwen een stabiele basis te verschaffen waarmee ze kunnen meedoen in de titelstrijd in de Eredivisie. Volgens de visie van de SVVU hangt dit samen met het versterken van de verbinding van de topsport met de breedtesport in het vrouwenvoetbal in de regio. Deze doelstelling kan niet los gezien worden van de context en ontwikkeling van het vrouwenvoetbal in Nederland. Om voor de SVVU inzichtelijk te maken of en hoe hun visie verder uitgewerkt en toegepast kan worden, is het van belang om inzichtelijk te hebben welke aspecten volgens betrokkenen bijdragen aan de ontwikkeling van het Eredivisie vrouwenvoetbal. Het doel van dit onderzoek is inzicht verkrijgen in de betekenis die aan vrouwenvoetbal en de Eredivisie Vrouwen in Utrecht toegekend wordt en wat de consequenties daarvan zijn voor de organisatie.

2.2 Maatschappelijke, organisatorische en theoretische relevantie

Dit onderzoek zal antwoord geven op de verschillende vragen die in de aanleiding en probleemstelling geformuleerd zijn. Ten eerste zal het inzicht geven in hoe de diverse betrokken partijen tegen de organisatie van de Eredivisie Vrouwenvoetbal aan kijken. Om zodoende een beeld te krijgen van wat hun belangen en verwachtingen zijn, wat als succesvol wordt ervaren en hoe zij hun eigen rol hierin zien. Deze informatie, samen met de inzichten in de heersende discourses, de context van het vrouwenvoetbal en de kennis over de verschillen en overeenkomsten met andere Eredivisieteams en de competities in het buitenland, maakt het mogelijk de organisatie van Eredivisie Vrouwenvoetbal in Utrecht gerichter vorm te geven.

Voor de SVVU kan dit onderzoek inzicht verschaffen in hoeverre de belangen, verwachtingen en visie van de betrokken partijen aansluiten op hun eigen visie. Zodoende kan dit onderzoek antwoord geven op de centraal gestelde vraag of hun lange termijn visie kan bijdragen aan het behouden van het Eredivisieteam in Utrecht en de profilering van de stichting. Naast de meerwaarde voor de organisatie van het vrouwenvoetbal in Utrecht en de SVVU kan dit onderzoek ook voor andere organisaties een bijdrage leveren. Het kan zowel de KNVB als de stichting Eredivisie Vrouwen inzicht van toegevoegde waarde verschaffen voor landelijk beleid of de organisatie van het vrouwenvoetbal op landelijk niveau. Tenslotte kan het een bijdrage leveren aan het sportbeleid van de Gemeente Utrecht teneinde de keuze om het Eredivisie vrouwenvoetbal te blijven steunen en het versterken van het vliegwiel effect tussen top- en breedtesport.

Over de context van het vrouwenvoetbal in Nederland zijn meerdere onderzoeken gedaan (Derks, 1999; Knoppers & Anthonissen 2003), maar dergelijk onderzoek besteedt nauwelijks aandacht aan de betekenis die aan vrouwenvoetbal wordt gegeven in relatie tot de wijze waarop het georganiseerd wordt. Het wetenschappelijke doel van dit onderzoek is erop gericht om de kennis betreffende de betekenisgeving aan en de consequenties daarvan voor de organisatie van het vrouwenvoetbal te vergroten.

3. Onderzoeksvraag

Gedurende het onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Welke aspecten van betekenisgeving spelen volgens de betrokkenen een rol bij de ontwikkeling van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht en wat zijn de consequenties van deze aspecten voor de organisatie van het vrouwentopvoetbal?

Definities

Betekenisgeving houdt in dat mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en op basis van deze betekenissen handelen (Boeije, 2005). Betekenisgeving is een continu proces waarbij het gaat om het structureren of ordenen van het onbekende. Er wordt betekenis gegeven door de handelingen die mensen verrichten en de interpretatie die zij geven aan eerder voorgevallen situaties en gebeurtenissen (Weick, 1995).

De *Eredivisie Vrouwen Utrecht* betreft het vrouwenteam van FC Utrecht dat is ondergebracht bij de Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht (SVVU).

De *betrokkenen* betreffen personen en/of organisaties die verbonden zijn aan het Eredivisie Vrouwenvoetbal in Utrecht en daarmee de SVVU. Dit betreft organisaties zoals de gemeente Utrecht, Vereniging Sport Utrecht, KNVB, BVO FC Utrecht, de sponsor, leden van de Raad van Toezicht en speelsters van het Eredivisieteam.

4. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk bestaat uit drie delen, die gezamenlijk het vertrekpunt voor dit onderzoek vormen. In het eerste deel zal het onderzoeksperspectief van de onderzoeker gepresenteerd worden. Het tweede deel zal bestaan uit het theoretisch perspectief. Tot slot zal in het derde deel zal de achtergrond van de organisatie van vrouwenvoetbal besproken worden.

4.1 Onderzoeksperspectief

Om als onderzoeker uitspraken te kunnen doen over de werkelijkheid, is het belangrijk om te beseffen dat de werkelijkheid niet alleen afhangt van de informatie die we verzamelen, maar voornamelijk afhangt van de lens van waaruit de onderzoeker het probleem benadert (Mayan, 2009). Het is belangrijk om als onderzoeker zelf inzicht te hebben en inzicht te geven in het onderzoeksperspectief.

Een auteur die verschillende werkelijkheidsperspectieven heeft beschreven is Reed. Reed (2003) beschrijft in zijn organisatietheorie het *agency/structure* dilemma. In dit dilemma wordt met *agency* de capaciteit bedoeld van individuen om hun eigen keuzes te maken en volledig onafhankelijk te handelen. *Structure* duidt de sociale structuren die het handelen en de keuzevrijheid van individuen beïnvloeden of beperken. Reed beschrijft drie grote stromingen (reductionisme, determinisme, conflationisme) en een vierde variant (relationisme), die verschillende perspectieven op dit dilemma geven. In deze stromingen wordt verschillend gedacht over de dominantie van de structuur en de actoren en de verhouding tot elkaar. Het handelen van mensen wordt volgens deze stromingen verschillend bepaald, waarbij de uiterste vormen het voluntarisme en het determinisme zijn. Voluntarisme houdt in dat ieder individu (actor) de volledige vrijheid heeft om zijn eigen keuzes te maken, het determinisme stelt dat de omgeving (structuur) het handelen van individuen juist volledig bepaalt (Reed, 2003).

Mijn ouders hebben mij opgevoed met het idee dat mensen zelf keuzes kunnen maken, maar dan ook verantwoordelijk zijn voor hun keuzes en de consequenties daarvan in de omgeving waarin zij handelen. Ik denk dat dit mede bepaalt hoe ik nu naar de wereld kijk. Naar mijn idee maken mensen hun eigen keuzes, maar worden ze daarin wel beïnvloed door hun eigen omgeving. Die omgeving wordt geconstrueerd door familie, vrienden, organisatie, maar ook de tijd waarin ze leven en de plek in de maatschappij die zij hebben. In mijn optiek zijn de actor en de structuur niet los te zien van elkaar, ze beïnvloeden elkaar continue. De actor acteert in een bepaalde context en is zich daarbij bewust van hoe het gaat en kan op basis van feedback vanuit die context veranderen. Deze dualiteit van actor en context en het reflexief vermogen komt het meest overeen met het conflationisme en daarmee de structuratietheorie van Giddens (Reed, 2003). Het conflationisme ziet structuur en actor ontologisch afhankelijk van elkaar. Beiden worden van vrijwel gelijke significante waarde gezien voor sociale relaties en de structuren die het handelen voortbrengt (Reed, 2003, p.297-298). Voor dit onderzoek betekent dit dat ik van mening ben dat de betrokken actoren bij het Eredivisie Vrouwenvoetbal in Utrecht (*agency*) en de context van het vrouwenvoetbal (*structure*), van invloed zijn op elkaar en samen tot bepaalde betekenisvolle handelingen leiden.

4.1.1 Dialogisch perspectief

Het onderzoeksperspectief van een onderzoeker wordt bepaald door zijn ervaring en gedachten. Deetz (2000) heeft vier verschillende onderzoeksperspectieven beschreven waarbij hij uitgaat van twee verschillende dimensies met beiden twee extremen. Deetz beschrijft met de dimensie local/emergent vs. elite/a priori hoe het onderzoeksconcept ontstaat. Local/emergent houdt in dat de concepten ontwikkeld worden in samenwerking met leden uit de organisatie en dat dit vertaald wordt naar het onderzoeksproces. De aanleiding van een onderzoek ligt bij de onderzoeker, maar het onderzoek wordt vervolgens mede vormgegeven door observaties en ervaringen, standpunten en betekenisgeving van de bestudeerde leden in de organisatie. De andere extreme op deze dimensie, elite/a priori, houdt in dat concepten door de onderzoeker worden ingebracht en in het onderzoeksproces zo constant mogelijk gehouden worden. De gedachtegang van de onderzoeker en theoretische concepten vormen daarbij het uitgangspunt van het onderzoek (Deetz, 2000). De dimensie dissensus vs. consensus beschrijft de relatie van onderzoek tot bestaande sociale structuren. Hierbij houdt consensus in dat onderzoek vooral aandacht richt op orde, wetmatigheden en stabiliteit in natuurlijke en sociale systemen, terwijl onderzoek vanuit de dissensus gedachte juist spanningen, conflicten, strijd en strubbelingen binnen de bestaande orde aan het licht tracht te brengen.

De dimensies local/emergent versus elite/a priori en dissensus versus consensus vormen samen de vier oriëntaties: *dialogic studies*, *critical studies*, *interpretative studies* en *normative studies*. Welke positie je als onderzoeker op de beide dimensies inneemt bepaalt de oriëntatie die je als onderzoeker hebt.

Ik ben van mening dat in organisaties er altijd overeenkomsten zijn tussen mensen en hun ideeën, maar dat juist ook elk mens een individu is met eigen belangen en ideeën en dat machtsrelaties altijd een rol spelen. Vooral spanningen en strijd in een organisatie wekken mijn nieuwsgierigheid, omdat naar mijn mening deze elementen altijd aanwezig zijn en grotendeels bepalen hoe een organisatie bestaat en geïmplementeerd is. Deze gedachte komt het meest overeen met de dissensus extreme in het model van Deetz (2000).

Wat betreft de dimensie local/emergent - elite/a priori ben ik local/emergent geïnteresseerd. Naar mijn idee staat de betekenisgeving van de mensen centraal en ik geloof niet in één objectieve waarheid. Waarheden en betekenissen kunnen voor individuen verschillen. Individuen bezien de situatie of gebeurtenis vanuit hun eigen 'lens' en dat kan tot verschillende waarheden van dezelfde situatie leiden. Deze gedachte zal ook tijdens dit onderzoek leidend zijn. De data van dit onderzoek wordt met name bepaald door interactie met de respondenten, door middel van diepte interviews. De betekenisgeving, standpunten en ervaringen die de respondenten aan bod brengen, vormen mede het onderzoek. Dit spreekt volgens Deetz voor een voorkeur voor local/emergent.

Volgens het model van Deetz (2000, p. 137) is mijn onderzoeksperspectief te definiëren als dialogisch onderzoeksperspectief. Ik zie de organisatie als een mix van hiërarchie en gemeenschap en de sociale relaties als combinatie van sociale, economische en politieke relaties. Hoewel mijn perspectief het best als dialogisch perspectief beschreven kan worden, hoeven de andere perspectieven niet volledig uitgesloten te zijn. Volgens Deetz kan een onderzoeker (kenmerken van) verschillende perspectieven combineren. In lijn met Deetz, kan dit onderzoek ook elementen of gedachten bevatten die kenmerkend zijn voor een ander perspectief.

Tijdens dit onderzoek zal er vanuit het dialogisch perspectief naar de organisatie van het Eredivisie vrouwenvoetbal in Utrecht gekeken worden. De visies van de betrokken partijen bij deze organisatie staan hierbij centraal en zullen de voortgang van het onderzoek mede bepalen. Als onderzoeker zal ik op zoek gaan naar de visies van de diverse partijen en in kaart brengen wat de verschillen, maar ook overeenkomsten zijn in hun betekenisgeving en hoe dit hun handelen en de ontwikkeling van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht beïnvloedt.

4.1.2 Discourse analyse

Het uitgangspunt van kwalitatief onderzoek is dat mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en dat ze op basis van die betekenisgeving handelen (Boeije, 2005). Het geven van betekenissen kan gezien worden als proces, waarbij betekenissen sociaal geconstrueerd worden (Weick, 1995). De betekenissen in dit onderzoek aan de organisatie van Eredivisie vrouwenvoetbal in Utrecht worden door verschillende partijen geconstrueerd. Enerzijds wordt er op microniveau betekenis gegeven door de FC Utrecht speelsters en breedtesport, anderzijds worden op mesoniveau betekenissen geconstrueerd door de betrokken organisaties.

Een studie van betekenisconstructie is discoursanalyse. Discourse is in algemene zin een vorm van communicatie die heen en weer gaat. Discourse analyse wordt beschreven als de studie van het proces van communicatie en de constructie van meningen (Wagg, Brick, Wheaton & Caudwell, 2009). Er is geen eenduidige definitie van discourse analyse, maar de focus ligt met name op de rol van, en de relatie tussen, taal, sociale structuren en vormen van sociale actie en actoren (Wagg et al., 2009, p. 38). Vanuit de positie van de poststructuralisten is discourse daarbij niet alleen beperkt tot de gesproken of geschreven vormen van taal, maar beziet ook de non-verbale vormen. Zoals bijvoorbeeld de analyse van geïnstitutionaliseerde kaders die de grenzen bepalen van wat wel en niet gezegd kan worden. Volgens poststructuralisten gaat het bij discourse analyse niet om de vraag hoe taalregels de constructie van bepaalde uitspraken beïnvloedt, maar om de vraag welke regels bepalen welke uitspraken of meningen juist wel of niet zichtbaar worden. Discourse gaat dus zowel om wat gezegd wordt, als om wat niet gezegd wordt (Wagg et al., 2009).

De betekenisgeving aan het Eredivisie vrouwenvoetbal in Utrecht wordt mede bepaald door de betekenisgeving aan vrouwenvoetbal in het algemeen en de discourses die over vrouwenvoetbal bestaan. De heersende gedachten en de sociaal historische context zijn wellicht van invloed op de organisatie van het hedendaagse vrouwenvoetbal. Door zowel aandacht te willen hebben voor de betekenisgeving van betrokkenen als de heersende gedachten en sociaal historische context ten aanzien van de organisatie van vrouwenvoetbal te willen achterhalen, maakt dat dit onderzoek ook een kritische benadering heeft.

4.1.3 Handlingsperspectief

De betekenis die men aan een bepaalde situatie geeft, is van invloed op hoe men vervolgens handelt. Een perspectief dat hier nader op in gaat is het Thomas theorema.

Het Thomas theorema is een perspectief dat een belangrijke basis heeft gevormd voor de sociale wetenschappen. "If men define situations as real, they are real in their consequences". Deze uitspraak van Thomas, is relevant voor veel sociale processen en maakt de werking van onze samenleving iets inzichtelijker (Merton, 1948). De uitspraak houdt in dat men niet alleen reageert op de objectieve kenmerken van een situatie, maar ook óf juist op de betekenis die de situatie

voor henzelf heeft. Hun gedrag en de consequenties van dat gedrag worden vaak bepaald door de betekenis die zij zelf aan de situatie hebben toegekend. Deze betekenis kan voor hen zelf 'waar' zijn, terwijl dat voor een ander of in het geheel niet zo is, maar het gedrag dat vertoond wordt, is wel op die betekenis gebaseerd.

Doelstelling van het onderzoek is te achterhalen welke betekenissen de betrokkenen geven aan de Eredivisie Vrouwen in Utrecht en welke verschillen en overeenkomsten er bestaan tussen de betekenissen die door de verschillende betrokken partijen gegeven worden. Het is mogelijk dat de respondenten verschillende betekenissen geven aan de ontwikkeling en het te voeren beleid of juist dezelfde probleempunten of sterke punten aangeven. Om goed beleid te kunnen voeren is het van belang de betekenisgeving aan het vrouwenvoetbal in Utrecht goed in kaart te brengen. Daarbij wil ik inzichtelijk maken welke gevolgen de heersende gedachten of discoursen over het vrouwenvoetbal hebben voor het handelingsperspectief van de betrokken partijen en de manier waarop de organisatie van het vrouwenvoetbal plaatsvindt.

4.2 Theoretisch perspectief

4.2.1 Gender

De discoursen die bestaan over vrouwenvoetbal hangen samen met discoursen over gender. Het woord gender refereert oorspronkelijk vooral aan de sociale rollen en identiteiten die typisch aan de ene of de andere sekse worden toegeschreven, waar tegenwoordig meer specifiek gerefereerd wordt aan beelden en ideeën die een sociale betekenis constructie vormen (Wagg et al., 2009). Gender wijst daarbij dus niet specifiek naar het biologische zijn van een man of vrouw, maar de sociale constructie van het man of vrouw (gemaakt) worden, wat tegelijkertijd niet zo zwart-wit gezien kan worden. Op het gebied van gender en sociale constructie in de sport zijn diverse onderzoeksgebieden en feministische stromingen te onderscheiden. Zo staat het liberale feminisme voor de inspanningen die al zeker veertig jaar volbracht worden om de traditionele verschillen en beperkte toegang voor vrouwen tot de typische 'mannensporten' weg te nemen. Hierbij speelt de discussie van *genderequality* tegenover *genderequity*, het streven naar dezelfde startlijn of dezelfde finish (Wagg et al., 2009).

Een andere toenemende focus, zoals door Wagg et al. beschreven wordt binnen het poststructuralistisch feminisme, is de focus op genderrelaties en macht die gericht zijn op de voortdurende sociale constructie van gender in en door sport. Ook hier zijn zeker twee hoofdgebieden te onderscheiden, welke hier kort toegelicht worden. De productie van ideologieën van masculiniteit en mannenmacht door sport verwijzen naar de gedachte dat sport een belangrijke factor is in hoe masculiniteit wordt gevormd. Daarnaast de reproductie van dominante waarnemingen van vrouwen in de sportmedia, dat thema's omvat, zoals: de seksualisering van vrouwelijke atleten; de minimale zendtijd van vrouwensport; de constructie van vrouwen als onnatuurlijke atleten; of de constructie van atleten als onnatuurlijke vrouwen (Wagg et al., 2009). Dergelijke aspecten zullen ook meegenomen worden in dit onderzoek.

4.2.2 Foucault: Macht

De onderzoeker en theoreticus die veel geschreven heeft over de definitie, het ontstaan en het plaatsvinden van macht is Foucault. Zijn theorieën zijn van grote waarde in het begrijpen van de sociale invloed van sport en de sociale processen die in de sport plaatsvinden. Foucault legt in

zijn werk de relatie tussen discoursen en de werking van macht en geeft daarmee een goed beeld van hoe we handelen op basis van bestaande discoursen. Foucault (1994) gebruikt de term *discourse* op verschillende manieren, onder meer als een gestandaardiseerde praktijk die staat voor een bepaald aantal statements. Hierbij doelt hij op de ongeschreven regels die sociale praktijken begeleiden en ook helpen bepaalde statements voort te brengen die controleren hoe iets begrepen en ontvangen moet worden, maar tegelijkertijd niet zichtbaar lijken te zijn.

Foucaults analyses van macht hebben velen geholpen de complexiteit van marginalisering en weerstand te begrijpen (Wagg et al., 2009). Voor dit onderzoek waarin gekeken wordt naar de heersende gedachten ten aanzien van het vrouwenvoetbal en de betekenisgeving en handelingsperspectieven van de betrokken partijen is de theorie van Foucault dan ook van grote relevantie en zal deze hier nader toegelicht worden.

In zijn zoektocht naar hoe mensen kennis over mensen vergaren en het mens zijn ervaren, onderscheidt hij drie methoden van objectificatie, namelijk *scientific classification*, *dividing practices* and *subjectification*. Met de term objectificatie wordt het proces aangeduid waarbij subjecten zoals mensen en/of dieren puur als objecten beschouwd worden (Foucault, 1994). De eerste twee methoden zijn voornamelijk gericht op hoe mensen worden geclassificeerd, gedisciplineerd en genormaliseerd door sociale processen waar ze weinig controle over hebben. Foucault benoemt deze processen als technologieën van macht: specifieke sociale processen die het gedrag van individuen bepalen en hen onderwerpen aan dominantie. Foucaults definitie van macht betreft niet zozeer het *hebben* van macht of het *zijn* van een machtvolle institutie, maar beschrijft het als de *relaties van macht* en hoe macht wordt toegepast en wat er dan ontstaat. Foucault gaat hierbij uit van relaties tussen mensen en definieert de relatie van macht als een actie waarbij de ene persoon het gedrag van de ander stuurt of de mogelijkheden tot actie van de ander bepaalt. Een belangrijk aspect hierbij is dat macht alleen over vrije personen toegepast kan worden, daarmee wil Foucault aangeven dat er de mogelijkheid moet bestaan om tegenwicht te kunnen bieden aan de uitgeoefende macht. Foucault ziet door zijn visie macht niet als iets dat in een centrale bron gelokaliseerd is, maar als iets dat altijd aanwezig is, op elk moment, in elke relatie. Daarbij gaat Foucault ervan uit dat macht niet uitgeoefend wordt zonder een verzameling van richtingen en doelen, de discoursen. Relaties van macht zijn vervolgens als productief te zien: de relaties tussen mensen die ontstaan brengen systemen, wetten en sociale realiteiten voort. Dat geldt ook voor de grotere en dominantere vormen van machtsrelaties, zoals racisme en seksisme en de tegenhangende bewegingen voor mensenrechten en feminisme. Volgens Foucault zijn machtsrelaties niet weg te denken uit onze samenleving, maar zijn ze ook niet per definitie als iets positiefs of iets negatiefs te beschouwen. Hij is zelf daarbij voornamelijk geïnteresseerd in de vormen van dominantie, waar een specifieke machtsrelatie aan ten grondslag ligt en welke de vrijheden van individuen of groepen beperken.

4.2.3 Disciplinary power

Er bestaan verschillende vormen van macht, maar Foucault was vooral geïnteresseerd in vormen van macht die discoursen als ‘waarheden’ voortbrengen die in onze samenleving grote effecten hebben. Met deze effecten doelde hij dan op oordelen, controle en normalisatie van individuen die de richting van hun leven bepalen. Deze vormen van macht noemde hij ‘disciplinary power’ (Foucault, 1976, in: Markula & Pringle, 2006). Disciplinary power is gericht op de controle en discipline van lichamen en het classificeren van de bewegingen. Foucault beschrijft het verzamelen van persoonlijke kennis als een belangrijke techniek van discipline, waarbij drie

instrumenten gebruikt worden: hiërarchische observatie, de normalisatie van oordeel en examinering als combinatie van beide. Met deze technieken worden individuen ten opzichte van elkaar geplaatst in een hiërarchie, worden individuen aangemoedigd zo normaal mogelijk te zijn door beloningen en straf en worden individuen onderworpen aan metingen, classificatie en competitie.

De theorieën van Foucault hebben veel invloed (gehad) op het sportonderzoek. Zijn ideeën over de werking van disciplinary power en het lichaam passen in de context van de sportwereld en worden door vele sportsociologen gebruikt. Hargreaves (1994) beschrijft hoe de focus op het lichaam samenhangt met sport en disciplinary power. Macht wordt letterlijk gericht op het lichaam, maar deze handelingen, zoals spiertrainingen of beweegmethoden voor patiënten reproduceren het sociale lichaam. *“it exemplifies the materiality of power and culture in the sense that social relations are the outcome of material operations on the bodies of individuals carried out with the aid of a vast economy and technology of control. The body is not the object of consensus – it is the site of social struggles”* (Hargreaves, 1994).

Kort samengevat gaat Foucault uit van macht die gebaseerd is op discoursen, welke vervolgens het handelen van mensen weer beïnvloedt. Macht zit daarbij in de relaties tussen mensen. Dominante discoursen kunnen grote effecten hebben op het handelen van individuen en groepen mensen, zij kunnen flink beperkt worden in hun vrijheden en mogelijkheden.

De theorieën van Foucault zijn nuttig in het uiteenzetten van de ontwikkeling en organisatie van het vrouwenvoetbal. Het helpt inzichtelijk maken hoe genderconstructie een rol speelt, welke discoursen er bestaan en hoe macht het handelen van de diverse betrokken individuen en partijen in de organisatie van sport en dus ook van vrouwenvoetbal kan beïnvloeden. Deze aspecten zullen in dit onderzoek worden meegenomen.

4.2.4 Betekenisgeving aan vrouwensport

De heersende betekenisrelaties tussen gender en sport zijn geconstrueerd rondom mannelijke normen. Voor meisjes en vrouwen die voetballen spelen meerdere sociale identiteiten die tegenstrijdig met elkaar kunnen zijn. Elling spreekt in haar artikel van door de buitenwereld geconstrueerde rolconflicten tussen ‘voetbalster’ en ‘vrouw’ (Elling, 1999). Genderonderscheid zit impliciet ook in seksualiteit. Connell (2002) zegt hier over dat seksualiteit niet los te zien is van gender. Seksualiteit kan niet gereduceerd worden tot gender, maar hoewel ze niet hetzelfde zijn, zijn ze wel onlosmakelijk met elkaar verbonden. Connell is hierbij van mening dat de aandacht voor lichamelijke op zichzelf geen probleem is, maar dat door de focus op het lichaam culturele en sociale patronen geuit worden. In de sportpraktijk en media worden vrouwen vaak gepresenteerd vanuit een hegemoniaal heteroseksueel perspectief en wordt homoseksualiteit gemarginaliseerd (Caudwell, 2006). Heteroseksualiteit wordt dan doorgaans als ‘natuurlijk’ en ‘normaal’ beschouwd (Wagg et al. 2009).

Van deze aspecten is uit diverse onderzoeken gebleken dat zij een structurerende invloed hebben op vrouwensporten. Deze aspecten zullen daarom ook meegenomen worden in dit onderzoek.

Hegemoniale masculiniteit

Hegemonie betekent leiderschap of superioriteit. Hegemonie wordt vaak in termen van heersende of superieure groepen of ideeën en beelden gebruikt. Daarmee worden dan groepen of ideeën bedoeld die dominant zijn ten opzichte van anderen. Vaak worden deze dominante groepen of

ideologieën leidend voor de kleinere groepen en worden de waarden van de dominante groep ook op hen van toepassing. In de sport wordt regelmatig gesproken over hegemoniale ideologieën, zoals gender, seksualiteit, het lichaam, etcetera (Wagg et al, 2009). Er is dan sprake van hegemoniale masculiniteit en femininiteit waarmee de manier van het zijn van man en vrouw als normaal geaccepteerd is. Ondanks veranderende tijden en de vele voorbeelden van sporters die met succes de hegemoniale ideologieën bestrijden, is beargumenteerd dat sport en zeker ook de sportmedia deze ideologieën met betrekking tot masculiniteit, femininiteit, seksualiteit en het lichaam juist versterken (Wagg et al., 2009).

Symbolische betekenisgeving aan vrouwensport

De constructie van genderidentiteit manifesteert zichzelf onder andere in mechanismen van in- en uitsluiting. Ook in de sport is sprake van in- en uitsluiting op basis van sekse, maar ook etniciteit en leeftijd. “Deze in- en uitsluiting verwijzen naar normerende betekenisgeving en ongelijke machtsrelaties, waarbij onder andere sociale identificaties en lichamelijke een belangrijke rol spelen” (Elling, 2004, p. 45). In het onderzoek van Elling (2004) naar de betekenisgeving van jongeren aan sport en de seksespecifieke in- en uitsluiting in de sport, beschrijft ze hoe een aantal onderzoekers (Coakley, 1998; Hargreaves, 1994; in: Elling, 2004) hebben laten zien dat sport niet sociaal-neutraal is, maar dat dominante machtsverhoudingen een grote rol spelen in de verschillen in posities die bestaan in de sport. Elling beschrijft daarbij dat in de sport, net zoals in het onderwijs of de werkwereeld uitoefening en versterking van hegemoniale macht en de daaraan gekoppelde processen van in- en uitsluiting plaatsvinden. Deze in- en uitsluiting hoeft niet direct formeel aanwezig te zijn, dit kan ook symbolisch zijn. Weliswaar hebben maatschappelijke veranderingen van de afgelopen eeuw ook in de sport plaatsgevonden, ten aanzien van gender is er nog steeds een sterke symbolische relatie aantoonbaar tussen ‘echte’ sport en mannelijkheid (Knoppers & Elling, 2001). Meisjes en vrouwen zijn tegenwoordig in de meeste sportverenigingen in Nederland welkom en aanwezig, maar de structuren en culturen binnen deze verenigingen blijken voornamelijk aan te sluiten bij de mannelijke leden. De belangrijke kenmerken van de dominante betekenisgeving aan sport zijn fysieke kracht, snelheid en competitief presteren en dat in teamverband met lichamelijk contact. Deze kenmerken worden meer met mannen geassocieerd dan met vrouwen en dat heeft gevolgen voor de deelname aan sport. In de meeste landen, waaronder ook Nederland, is voetbal de meest populaire sport en biedt het vooral mannen de kans om zich als ‘echte’ mannen te profileren en sluit het vrouwen uit. Hoewel formele uitsluiting van vrouwen tegenwoordig in hoegenaamd geen enkele sport meer aan de orde is, lijkt de symbolische betekenisgeving en sekse identificatie nog steeds een rol te spelen in de sportkeuze en waardering en beïnvloedt het dus de individuele handelingsmogelijkheden en keuzes (Elling, 2004). In het onderzoek van Elling (2004) benoemen jongeren dat mannensport interessanter is vanwege de vertoning van meer kracht en snelheid en onderschrijven daarmee de hegemoniale opvatting.

4.2.5 Sportmedia

De diverse begrippen en theorieën die van belang zijn in de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal zijn grotendeels ook terug te zien in de media en worden er door beïnvloed. Vrouwenvoetbal krijgt niet alleen in Nederland, maar ook elders in de wereld weinig media aandacht en waardering. Naast een enorme aandacht voor het mannenvoetbal is landelijke sportmedia over het algemeen voornamelijk gericht op internationale successen (Luijt, 2005). De geringe aandacht voor vrouwenvoetbal in Nederland hangt hier mogelijk mee samen, aangezien Oranje voornamelijk maar één keer een eindtoernooi behaalde.

Behalve een onderrepresentatie van vrouwen in de sportmedia, blijkt uit diverse onderzoeken dat vrouwen ook negatiever worden gepresenteerd. Uit verschillende onderzoeken (o.a. Knoppers & Elling, 1999) blijkt dat vrouwen vaak getypeerd worden als ‘zwakker’, ‘emotioneler’ en ‘afhankelijker’ dan mannen. Vrouwelijke sporters worden met name gepresenteerd in de ‘typische vrouwelijke sporten’ zoals turnen, waarbij ze ook op een vrouwelijke wijze worden weergegeven (Coakley, 2001; Knoppers & Elling, 1999). Naast minimaal internationaal succes lijkt ook het mannelijke imago van vrouwenvoetbal van invloed te zijn op de geringe media-aandacht. Voetballende vrouwen zouden bijvoorbeeld vanuit een heteronormatief perspectief minder aantrekkelijk zijn om naar te kijken dan naar hockeyende, turnende of tennissende vrouwen.

Vrouwelijke sporters krijgen in onze maatschappij over het algemeen eerder betekenis aan de hand van esthetische normen (mooi, schoon, elegant, verfijnd) dan mannelijke sporters, maar naast deze esthetische normen speelt ook hun leeftijd, etnische achtergrond, hun sport en het niveau waarop zij deze beoefenen een rol in de betekenisgeving. Bovendien speelt de leeftijd, sekse, en seksuele voorkeur van de beoordelaars mee (Hargreaves, 1994). Dit heeft ook te maken met hoe de sportmedia is georganiseerd. Sportjournalistiek bestaat met name uit mannelijke reporters. Zij geven aan dat het publiek mannensporten interessanter vindt en dat het daarom meer in de media komt. Dat mannensport interessanter wordt gevonden omdat het over het algemeen harder en sneller gaat, reflecteert dominante opvattingen over wat sport interessant en nieuwswaardig maakt en legitimeert de geseksualiseerde selectieprocessen van de overwegend mannelijke sportjournalisten als neutraal en objectief (Elling, 2004, p. 51).

Ook in de mediasport is er dus in bepaalde mate sprake van symbolische uitsluiting van vrouwensport en dit is vooral het geval bij voetbal (Elling, 2004). Er is sprake van een enorme aandacht voor voetbal en juist de marginalisering van vrouwenvoetbal in de Nederlandse sportmedia. Dit beïnvloedt vervolgens de kennis en beelden van jongeren over de sportwerkelijkheid en hun eigen sportkeuze (Elling, 2004). Jongens bevinden zich ten aanzien van de sportberichterijking op de Nederlandse televisie het meest in een ideale subjectpositie. De sporten die de meeste zendtijd krijgen (KLO, 1999) sluiten het dichtst aan bij hun voorkeuren. Luijt (2005) beschrijft in haar onderzoek dat beeldvorming van minderheidsgroepen in sterke mate bepaald wordt door de (beperkte aandacht van de) media. Media aandacht is van belang voor de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal en zodoende heeft de media invloed op de ontwikkeling en organisatie van de sport. Zolang de media niet bijdraagt aan een positievere beeldvorming, kan dit van beperkende invloed zijn op de ontwikkeling en organisatie.

4.3 De achtergronden van de organisatie van het vrouwenvoetbal

4.3.1 Ontwikkeling en organisatie van het vrouwenvoetbal

De context van het vrouwenvoetbal krijgt vorm vanaf het moment in de geschiedenis dat mannensport en specifiek het mannenvoetbal opkwam. Knoppers beschrijft in haar oratie (2006): “In het midden van de 19de eeuw groeide in Engeland de zorg over het zogenaamde feminiseren van jongens” (p.16). Jongens zouden te soft zijn door teveel onder invloed van vrouwen te staan en men was bang dat de huidige generatie jongens niet in staat zou zijn om oorlog te voeren. Daarnaast bestond er ook angst voor homoseksualiteit en deze angsten tezamen bedreigden de gewenste vorm van mannelijkheid. Er ontstond een vraag naar activiteiten om er voor te zorgen dat jongens in de ‘goede’ natuurlijke categorie van mannen zouden vallen. “Sportdeelname werd

gezien als een pedagogisch middel dat jongens zou leren om een bepaalde vorm van heteromannelijkheid uit te stralen, een vorm die het tegenovergestelde zou zijn van het softe, het homoseksuele en vrouwelijke” (p.16). Volgens Messner (1988) zijn deze betekenissen door mannen en jongens gegeven aan sport in de afgelopen eeuw alleen maar versterkt, omdat er in de maatschappij minder beroep gedaan werd op ‘mannelijkheid’ en hun mannelijkheid in de sport nog wel gewaardeerd werd en wordt. Messner redeneert dat de beoefening van sport voor veel mannen onbewust een manier is om nog te kunnen laten zien dat zij écht man zijn.

Vrouwen deden al die tijd ook wel aan sport, maar dat werd als tegennatuurlijk en ongezond gezien (Knoppers, 2006). Moderne sport werd voor en door mannen geconstrueerd en vrouwen speelden in sport dus geen belangrijke rol. Daarbij werd het vrouwenlichaam als zwak gedefinieerd en dus uitgesloten van veel beweging en sport die niet geschikt zouden zijn. Deelname werd enkel gerechtvaardigd als het voor de gezondheid was en daarbij mochten vrouwen er niet te mannelijk uitzien of te competitief worden. *Sport is een echt ‘mannending’ en dus niet voor vrouwen*. De sociale constructie van betekenissen aan sport leidden er toe dat sportdeelname niet genderneutraal is. En voetbal is een sport die ook in deze huidige tijd nog een gender geladen sport is (Knoppers, 2006).

Vrouwenvoetbal in Nederland heeft vanaf het ontstaan grote tegenwerking gekend (Vooren, 2007). Derks beschrijft in haar artikel (1999) de geschiedenis van het vrouwenvoetbal, welke hier kort weergegeven zal worden. Al sinds de jaren negentig van de negentiende eeuw werd er bij verenigingen incidenteel gevoetbald door vrouwen, maar dit werd niet gewaardeerd door de voetbalbond, toentertijd nog NVB. Vrouwen die voetbalden waren volgens de bond in strijd met het algemeen fatsoen (Derks, 1999). De voetbalcultuur verenigde mannen, maar sloot vrouwen uit omdat sport niet geschikt geacht werd voor hen. De opvatting heerste dat sport (behalve gymnastiek en sierlijke spelen) onnatuurlijk was voor vrouwen en zelfs schade kon toebrengen aan voortplantingsorganen. In de decennia die volgden waren nog talloze incidentele wedstrijden te melden welke door de bond (het liefst) verboden werden, tot in 1955 er door de vrouwen zelfs een eigen bond werd opgericht, de Algemene Damesvoetbalbond. Uiteraard was dit ook tegen het ‘zere been’ van voetbalbond, inmiddels de KNVB. Vrouwencompetitie werd door hen als ‘wild voetbal’ beschouwd. Er werd niet van verwacht dat het een bijdrage kon leveren aan de vooruitgang van het voetbal, er werd zelfs gevreesd voor ernstige gevolgen voor mannelijke voetballers (Derks, 1999). Deze zouden afgeleid worden door vrouwen die voetballen en dat zou het ‘echte’ voetbal niet ten goede komen. Na vele afwijzingen kon de bond er in 1971 uiteindelijk niet meer om heen. Er bestonden inmiddels 130 vrouwenteams die wedstrijden speelden op zowel vriendschappelijke basis als onderlinge competities. Bepaald niet ruimhartig werd uiteindelijk in 1971 het vrouwenvoetbal in de KNVB opgenomen. In het bondsverslag van 1973 werd de volgende zin opgenomen: “(...) hoewel nog niet iedere voetballiefhebber overtuigd was van het nut en de noodzaak van het damesvoetbal, blijkt er nu toch grote behoefte aan te bestaan” (Damesvoetbal, 1973, p.11; in: Derks, 1999, p.12). Dit citaat, waaruit blijkt dat er aan het nut en de noodzaak van vrouwenvoetbal getwijfeld werd, impliceert dat het mannenvoetbal wel nuttig en noodzakelijk is.

Derks beschrijft dat voetbal de opvattingen over sekse en lichamelijke sterk uitdraagt. “Het vereist kracht en conditie, en er is sprake van veelvuldig contact waarbij het er hard aan toe kan gaan. Allemaal zaken die niet direct met vrouwen en vrouwelijkheid worden en werden geassocieerd” (1999, p. 13). Voetbal werd als middel voor de goede categorie voor mannen gezien, vrouwen waren een bedreiging voor deze mannencultuur en –sociabiliteit.

Huidige organisatie

Vanaf de jaren '80 ontstond er vanuit de bond meer aandacht voor promotie en ontwikkeling van vrouwenvoetbal. In 1987 werd een vrouwelijke coördinator aangesteld om het vrouwenvoetbal verder te ontwikkelen, in 1988 riep de KNVB dat jaar uit als het jaar van de vrouw in het voetballen. De tot dan toe afwijkende spelregels van het vrouwenvoetbal werden gelijkgetrokken aan het mannenvoetbal. In 1995 is een landelijke competitie voor vrouwen gestart, waarin de beste twaalf teams tegen elkaar uitkwamen. Deze hoogste competitieklasse werd het paradepaardje van het vrouwenvoetbal, maar tegelijkertijd kampte zij met gelijksoortige problemen als het vrouwenvoetbal op de lagere niveaus ook nog steeds deed (Elling, 1999).

Tegenwoordig heeft de KNVB 125.000 vrouwelijke leden en een competitie opzet met een Eredivisie Vrouwen en daaronder een piramidevorm met een topklasse, twee hoofdklassen, vier eerste klassen, enzovoort tot en met de vijfde klasse. Voor de jeugd bestaan zowel gemengde voetbalcompetities, meisjesteams in jongenscompetities en aparte meisjescompetities. De KNVB steekt veel energie in het verbeteren van de competitiestructuur van het meisjes- en vrouwenvoetbal en daar zijn de afgelopen jaren dan ook de nodige wijzingen te constateren. De visie van de KNVB hierbij is dat ze zorg willen dragen voor de kwaliteit van het voetbal en de groei van de voetbalsport willen stimuleren. Voor iedereen moet het mogelijk zijn om op zijn of haar eigen (ambitie)niveau te voetballen, op een maatschappelijk verantwoorde manier (KNVB, 2009).

De KNVB bestaat wat organisatie betreft uit de segmenten amateur- en betaald voetbal, waaronder vervolgens diverse afdelingen als marketing, communicatie, voetbaltechnische zaken te onderscheiden zijn. Het segment betaald voetbal behelst de Eredivisie en Jupiler League (mannen). Ondanks de professionalisering van het vrouwenvoetbal inclusief het Nederlands elftal en de Eredivisie Vrouwen, valt het (nog) volledig onder het segment amateurvoetbal.

4.3.2 Topsport

Topsport in Nederland

Zoals beschreven in de aanleiding werd de Eredivisie Vrouwen in 2007 opgericht met als voornaamste doelstelling het niveau van het Nederlands elftal te verbeteren. Volgens toenmalig bondscoach en oprichtster Eredivisie Vera Pauw ontbrak het Nederland aan een topsportklimaat en topsportvoorwaarden voor het vrouwenvoetbal. Door een verandering van amateurcultuur naar topsportcultuur in gang te zetten, wilde ze een verbetering van het algemene niveau van het vrouwenvoetbal in Nederland bewerkstelligen (KNVB, 2007).

De Nederlandse topsport is primair gericht op het optimaliseren van talentontwikkeling en het maximaliseren van (internationale) topprestaties. Dat is niet zo gek, want in de topsport draait het om winnen en topsporters willen op topniveau presteren. Het besef groeit echter dat een topsporter de (wereld)top niet of nauwelijks meer op eigen kracht kan bereiken. De condities en randvoorwaarden waaronder de topsport wordt beoefend, zijn steeds meer bepalend voor de kans op succes, en moeten daarom optimaal zijn. Bottenburg (2000) zegt hier het volgende over: “door de mondiale verspreiding en verbreiding van de sport is de concurrentie aan de top breder en heviger. Het niveau is dusdanig hoog geworden dat de top niet meer valt te bereiken wanneer topsport als vrijetijdsbesteding naast werk of studie wordt verricht. Topsport is een professie geworden, die steeds meer tijd, kennis, technologie en dus ook geld vergt. Hiervoor heeft de topsporter in toenemende mate ondersteuning nodig. Wanneer passende voorzieningen, goede randvoorwaarden en de juiste trainers en begeleiders ontbreken, is topsport nauwelijks nog te bedrijven. Talent, mentaliteit en toewijding zijn onverminderd noodzakelijk, maar voor het behalen van topsportsuccessen is de individuele topsporter meer dan voorheen afhankelijk van

omgevingsfactoren. Omdat topsportsuccessen in sterkere mate worden bepaald door omgevingsfactoren, neemt het belang en de invloed van topsportondersteuning door sportorganisaties, overheden en bedrijfsleven toe (Bottenburg, 2000).

Hoewel vandaag de dag ook veel meisjes en vrouwen aan topsport doen, is het dominante vertoog rondom topsport en sporthelden nog steeds sterk gelieerd aan hegemoniale (heteroseksuele) mannelijkheid, ook onder jongeren (Elling, 2004, p.55).

Topsport vrouwenvoetbal in het buitenland

De organisatiestructuur van het vrouwenvoetbal in Nederland is vergelijkbaar met de structuur in Duitsland en Engeland, waar voetbal ook in clubverband wordt gespeeld. Net zoals in Nederland, kreeg het vrouwenvoetbal ook in andere West-Europese landen in de jaren '70 de officiële status. Uit cijfers van ruim tien jaar terug bleek dat in Nederland 6% van het totaal aantal voetballers geregistreerd bij de KNVB vrouw was ten opzichte van 10% in Duitsland en Engeland, 20% in Noorwegen, en naar schatting 40% in de VS (Pfister in Elling, 1999). Inmiddels is het percentage vrouwelijke leden bij de KNVB gestegen naar 10% (Romijn & Elling, 2009).

De populariteit van en toenemende deelname aan meisjes- en vrouwenvoetbal is niet alleen in Nederland ongekend, maar wordt ook in diverse andere landen gesignaleerd (Knoppers & Anthonissen, 2003; Romijn & Elling, 2009; Scraton, Fasting, Pfister & Bunuel, 1999; UEFA, 2006 in: Eredivisie Vrouwen, 2007). Daarbij zijn er ook voorbeelden te noemen van landen waar het topsportklimaat meer gevestigd en geaccepteerd is in het vrouwenvoetbal en de aandacht voor de topsport groter is, bijvoorbeeld in Duitsland, de Verenigde Staten, Noorwegen of Zweden (Knoppers & Anthonissen, 2003; Scraton, et al., 1999). In deze landen is de populariteit van vrouwenvoetbal groot en zijn de nationale teams internationaal zeer succesvol. In Zweden kunnen meerdere voetbalsters in de hoogste klasse rondkomen van inkomsten die ze met het voetbal binnenhalen (Ter Berg & Stoop, 2008). In Duitsland is voor een wedstrijd van het nationale elftal zelfs een volledig stadion uitverkocht (www.ad.nl, 2011). Het is dus mogelijk dat de top van het vrouwenvoetbal enorm populair kan zijn en zelf aandacht kan genereren. Ondanks de gesignaleerde veranderingen en grotere populariteit van het vrouwenvoetbal, worden in meerdere landen nog dezelfde problemen ondervonden. Caudwell (2011) beschrijft dat diverse landen dezelfde problemen delen met betrekking tot het ontstaan van competities, leagues en participatie van vrouwelijke voetballers. De dominante voetbalcultuur lijkt in de verschillende westerse landen opvallende overeenkomsten te vertonen. In de meeste landen is sprake van een stijging in aantal speelsters, maar tegelijkertijd is er ook nog steeds sprake van continue weerstand tegen hun actieve deelname. Dit is voornamelijk zichtbaar doordat de kansen voor vrouwen om te voetballen kleiner zijn door gebrek aan financiële bronnen en positieve socio-culturele steun. Deze resultaten zijn gevonden in een verzameling van artikelen uit diverse landen, door Hong and Mangan gebundeld in de speciale editie "Kicking Off a New Era" van tijdschrift Soccer & Society in 2003. In een latere publicatie (Magee et al., 2007) wordt dezelfde problematiek vermeld. In het onderzoek naar de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal in diverse Europese landen blijft de focus op genderrelaties bestaan.

Een onderzoek dat ingaat op de dominante discoursen en genderconstructie in relatie tot de ontwikkeling en organisatie van het vrouwenvoetbal in Europa is het artikel van Scraton et al (1999). De onderzoekers hebben de overeenkomsten en verschillen onderzocht van vier verschillende landen met betrekking tot het toetreden van vrouwen in de voetbalwereld en in welke mate gender een rol speelt bij de toegankelijkheid en hun kansen in de sport. Om dit te onderzoeken zijn in totaal veertig voetbalsters uit de hoogste competities in Engeland,

Noorwegen, Duitsland en Spanje geïnterviewd over hun ervaringen over de toetreding tot de sport en het spelen op het hoogste niveau. Scraton geeft aan dat vrouwenvoetbal wereldwijd een van de grootst groeiende sporten is, maar dat er in de ontwikkeling van deze sport nog steeds barrières bestaan. Een van de belangrijkste barrières is volgens de auteurs de associatie van voetbal met een mannsport, dat de conventionele stereotypen van de hegemoniale masculiniteit in stand houdt. Vrouwen die toetreden tot de machtige mannenwereld van het voetbal, moeten de uitdaging met dominante gedachten over mannsport en 'geschikte' vrouwensporten aangaan. Een van de bevindingen uit het onderzoek is dat er in de verschillende landen een universele discussie blijkt te bestaan over de structuren van macht en de significantie van de contextualiteit van betekenissen. Voor alle vier de landen geldt dat de sport nog steeds hevig beïnvloed en gecontroleerd wordt door mannen en dat het voortbestaan van de sport ook afhankelijk blijft van de mannenwereld. Faciliteiten en financiële bronnen blijven voor vrouwen slechter en de verdere ontwikkeling van vrouwenvoetbal lijkt meer te zitten in de integratie in de mannenwereld, dan dat het mogelijk is op zichzelf verder te ontwikkelen. De onderzoekers geven hierbij aan dat de redenen hiervoor complex zijn. Het geeft de voortdurend bestaande machtvolle ideologieën rondom vrouwen participatie weer. Dit heeft vervolgens impact op de publieke perceptie van de sport en structureert de sport.

Een ander aspect dat Scraton et al. als belangrijk onderstrepen is associatie van diverse waarden in het voetbal. De vrouwen kunnen simpelweg de dominante masculiene waarden (competitie, agressie) die centraal zijn komen te staan in de sport kopiëren en/of waarden toevoegen die juist als erg vrouwelijk worden ervaren (groep vormen, delen met en supporten van elkaar) (Hargreaves, 1994). De auteurs vragen zich af of bij de verdere ontwikkeling van het vrouwenvoetbal, deze meer zal integreren in de mannenwereld of juist meer hun eigen waarden en betekenissen zullen construeren.

Knoppers en Anthonissen (2003) hebben onderzocht wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen vrouwenvoetbal in Nederland en de Verenigde Staten, met nadruk op de sociale normen van ongelijkheid. Uit dit onderzoek bleek dat de heersende discoursen omtrent vrouwenvoetbal in de VS heel anders zijn dan in Nederland. Volgens de auteurs werd dit grotendeels bepaald door een andere benadering van 'mannenvoetbal'. Kortom, een andere discourse over gender in voetbal hangt waarschijnlijk samen met de mogelijkheid en interesse tot participatie van mannen en vrouwen in voetbal. In Nederland is voetbal als echte mannsport ontstaan, waar mannelijkheid centraal stond. Dat vrouwen ook voetballen, staat daar haaks op. In de VS is het mannenvoetbal op dezelfde manier ontstaan als in Nederland, maar het heeft zich vervolgens anders ontwikkeld. Het vormde zich als een milde fysieke sport, terwijl American Football als zware, echt mannelijke sport gezien werd. Voetbal werd dus niet specifiek als mannsport gezien en ontwikkelde zich als collegesport die tevens ook geschikt geacht werd voor vrouwelijke studenten (Knoppers & Anthonissen, 2003).

Heersende discoursen met betrekking tot gender en voetbal hebben zich in de loop der tijd in diverse landen verschillend ontwikkeld. In Nederland leidt de toename van vrouwen in het voetbal mogelijk ook tot een andere discourse over gender in voetbal. Vervolgens hangt dat mogelijk ook samen met de participatie en de organisatie en ontwikkeling van de sport.

4.3.3 Breedte- en topsport; wat hebben ze aan elkaar?

Met de Eredivisie wordt beoogd dat er een topsportplatform wordt gecreëerd waar speelsters in een topsportklimaat en onder topsportvoorwaarden voetballen; dat het algemene niveau van het vrouwenvoetbal in Nederland wordt verhoogd en dat er een kwantitatieve impuls wordt gegeven

aan het meisjesvoetbal: “de Eredivisie Vrouwen zal een positieve bijdrage leveren aan het omvormen van het vooroordeel dat voetballen een sport is voor alleen jongens” (KNVB, 2007, p.9). “Daarnaast moet de Eredivisie Vrouwen ook een aantal voordelen voor het meisjes- en vrouwenvoetbal opleveren, namelijk het vervolmaken van de sportpiramide (waarbij ook de structuur van de seniorencompetities een goede doorstroming mogelijk maakt); verandering van amateurcultuur naar een topsportcultuur; zichtbaar maken van de vrouwelijke voetballers en het creëren van een prestatieplatform waar jonge meisjes van kunnen dromen” (KNVB, 2007, p.13). Deze voordelen hangen samen met de piramide waar breedtesport de fundering vormt en het Nederlands elftal de top van de piramide voorstelt. Deze piramide is in het vrouwenvoetbal in Nederland nog niet vervolmaakt, terwijl deze wel van belang wordt geacht. Topsporters kunnen fungeren als rolmodel (Knoppers, 2006) en topsport wordt wel gezien als vliegwiel voor de breedtesport (De Vos & Wetselaar, 2008; Gemeente Utrecht, 2011). Bottenburg (2003) beschrijft hoe er uitgegaan wordt van de zogenoemde ‘double pyramid theory’. Volgens deze theorie heeft de breedtesport een aanvoerfunctie van nieuwe talenten en topsporters en heeft de topsport een aanjaagfunctie: als rolmodel stimuleren topsporters weer mensen om aan een vorm van sport deel te nemen. Van Bottenbrug beschrijft dat met name de topsport met de aanjaagfunctie niet zo veel invloed heeft op de breedtesport als verondersteld wordt. Wat betreft het vrouwenvoetbal kan volgens de KNVB gesteld worden dat de topsport deze rol ook nog niet voldoende kan hebben, omdat de piramide van breedte naar top nog niet volledig en zichtbaar ontwikkeld is (KNVB, 2007). De invloed van de breedtesport op de topsport lijkt voor het vrouwenvoetbal ook gering en dat is mogelijk meer verbazingwekkend. Hoe kan het dat vrouwenvoetbal als breedtesport zo gegroeid is en nog steeds groeiende is, terwijl er nauwelijks een platform bestaat voor vrouwenvoetbal als topsport. Hoewel het niveau van de internationale top omhoog gaat op basis van de FIFA ranking (FIFA, 2011), kan vrouwenvoetbal als topsport zich nog nauwelijks handhaven.

De aanvoerfunctie van de breedtesport kan naast de aanvoer van nieuwe talenten ook geanalyseerd worden aan de hand van twee andere effecten, namelijk de invloed van de breedtesport op topsportsucces en de invloed van de breedtesport op het topsportpubliek. Wanneer gekeken wordt naar het effect op het topsportsucces concludeert Bottenburg dat de omvang van de breedtesport slechts één factor te midden van meerdere succesbepalende factoren is in de topsport (2003; in: Rapportage sport, p.290). De enorme omvang van het meisjes- en vrouwenvoetbal in Nederland heeft dus weinig invloed op hoe succesvol Oranje A is. Andere belangrijke aspecten die daarop van invloed zijn, zijn onder andere trainers en faciliteiten. Het tweede effect dat beschreven wordt is de indirecte invloed van breedtesport als topsportpubliek. Er zijn meerdere studies (in Bottenburg, 2003) die aantonen dat er een sterke samenhang is tussen eigen sportdeelname en passieve sportbeoefening zoals het volgen van sport in de media en het bezoeken van sportwedstrijden als toeschouwer. Dit effect lijkt niet op te gaan voor het vrouwenvoetbal, de breedtesport genereert weinig aandacht voor de vrouwelijke topsport. Zowel jongens als ook de meisjes die zelf lid zijn van een vereniging zullen voornamelijk naar het mannenvoetbal kijken. Bovendien blijkt dat meisjes vaak een mannelijke voetballer als idool hebben (De Vos & Wetselaar, 2008). Ook uit onderzoek van Elling (2004) blijkt dat jongeren vooral naar traditionele mannensporten kijken en voornamelijk mannelijke voetballers als helden hebben. Bottenburg concludeert dat de breedtesport mede de omvang van de afnemersmarkt van de topsport bepaalt en dat daarmee de economie van de topsport voor een belangrijk deel afhankelijk is van de breedtesport (2003; in: Rapportage sport, p.295). Bij vrouwenvoetbal lijkt dit aandeel van de breedtesport (dus) klein en dit kan mede van invloed zijn waarom de Eredivisie Vrouwen nog niet zodanig kan groeien. Wellicht zit er potentie in dit aandeel van de

breedtesport op de topsport. Dit sluit aan bij het perspectief van de SVVU met betrekking tot de verbinding van de top- en breedtesport, maar leidt tevens tot de vraag hoe het vrouwenvoetbal in Nederland en in het bijzonder SVVU de verbinding tussen top- en breedtesport kan versterken en zodanig ook het aandeel van de breedtesport op de topsport kan vergroten.

4.3.4 Belangen

Nederland beroept zich al jaren op haar sociale gelijkheid en tolerantie, gebaseerd op Artikel 1 uit onze Grondwet (Art.1, 19 januari 2012). De sportdeelname van meisjes en vrouwen is tegenwoordig vergelijkbaar met de deelname van jongens en mannen, alleen in lidmaatschap van een sportvereniging blijven meisjes en vrouwen nog achter (Rapportage sport, 2010). Wat prestaties op internationaal niveau betreft doen de Nederlandse vrouwen het goed in de sport, het merendeel van de Olympische medailles van Nederland worden door de vrouwen behaald (Hendriks, 10 mei 2012).

Met de Eredivisie Vrouwen worden voetballende meisjes en vrouwen een podium geboden waarop ze kunnen excelleren en waarmee de structuur van de competitie verbeterd wordt. Maar ondanks de sociale veranderingen en emancipatie in de sport, lijken de kansen van vrouwen ten opzichte van mannen in het topvoetbal erg ongelijk. Het is voor de grootste teamsport onder vrouwen moeilijk om de topsportomgeving te creëren en te behouden.

De KNVB ziet het sinds een aantal jaren als hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om topvoetbal voor vrouwen mogelijk te maken (KNVB, 2007, p.10), terwijl vrouwenvoetbal in zijn geheel decennia lang nauwelijks de aandacht kreeg. Het is pas veertig jaar terug dat vrouwenvoetbal überhaupt door de KNVB toegestaan werd. Deze kentering en stimulans aan het vrouwenvoetbal is niet alleen nationaal zichtbaar, maar ook bij de internationale voetbalorganisaties UEFA en FIFA. Zowel vanuit de UEFA als de FIFA zijn programma's opgestart om het vrouwenvoetbal wereldwijd verder te ontwikkelen en wordt er ook geld voor beschikbaar gesteld (UEFA.com). Hoewel de organisaties duidelijk het belang van het promoten en ontwikkelen van het vrouwenvoetbal uitdragen, blijven ze wel sterk bij het standpunt dat mannen- en vrouwenvoetbal gescheiden moet blijven (Caudwell, 2011).

Overheidsinstanties zijn met name gericht op de sportstimulering. "Vanuit overheidsbeleid ligt de legitimering van sportstimulering in sterke mate in de maatschappelijke meeropbrengsten die aan sport worden toegeschreven, zoals de volksgezondheid, de vormende en integrerende waarden. Populistische slogans als 'sport verbreedert' ondersteunen de overtuiging dat sport niet alleen 'goed' is voor individuele personen, maar tevens kan bijdragen aan het oplossen van sociale problemen, zoals sociale integratie en ongelijkheid." (Elling, 2004, p44). Voor de overheid is het voor de handliggend om meer te richten op de breedtesport waar de maatschappelijke opbrengsten van sportstimulering behaald kunnen worden.

5. Methodologie

5.1 Methode

Dit onderzoek betreft een kwalitatief onderzoek. De betekenisgeving aan de stichting Vrouwenvoetbal Utrecht van betrokkenen staat hierbij centraal, dat betekent dat het inductief onderzoek betreft: de data zal vanuit de praktijk komen en die data is leidend (Mayan, 2009). Naast de data uit de empirie zal een literatuuronderzoek de context schetsen.

Zoals beschreven zal dit onderzoek vanuit een dialogisch - kritisch perspectief naar het onderwerp kijken. Dit houdt in dat er met name gefocust wordt op de betekenisgeving van de betrokkenen. Daarbij zal er inzicht verkregen worden in de context en de achterliggende processen en discoursen van het vrouwenvoetbal.

De methode voor dit onderzoek is een case study (Mayan, 2009). De focus is hierbij op de case en het begrijpen van de complexiteit van de case. De focus in dit onderzoek is de Eredivisie Vrouwen in Utrecht en de context van het vrouwenvoetbal waarin de organisatie is gesitueerd.

In dit onderzoek wordt getracht de betekenisgeving van betrokkenen te achterhalen. Er wordt naar gestreefd inzicht te verschaffen in betekenisgeving door met de betrokkenen in gesprek te gaan.

5.2 Diepte interviews

De data zal voornamelijk via semi-gestructureerde interviews verzameld worden, omdat het met deze methode mogelijk is om de betekenissen van de respondenten te achterhalen. Er is sprake van semi-gestructureerde interviews, omdat het open interviews zijn waarbij wel enige structuur aangebracht wordt met topics (Mayan, 2009). Deze topics worden geformuleerd met behulp van het theoretisch kader en de beschikbare informatie bij het opstellen van de aanleiding en probleemstelling. Aan de hand van deze topics moeten de hoofd- en deelvragen beantwoord kunnen worden. De topics bieden het interview enige structuur waarmee het voor de onderzoeker mogelijk is om data onderling te vergelijken, maar het is van belang dat de interviewer tijdens het interview doorvraagt en ingaat op andere thema's die aangedragen worden door de respondent indien deze belangrijk lijken te zijn voor de beantwoording van de onderzoeksvraag. Zie voor de topiclijst bijlage 1.

De interviews zullen circa een uur duren. De interviews zullen (met toestemming van de respondent) met een voicerecorder worden opgenomen. Daarnaast zullen er memo's genoteerd worden van non-verbale informatie van de respondent. Opname maakt het mogelijk om het interview volledig uit te kunnen werken, dit dient zo snel mogelijk na het gesprek te gebeuren. Zo gaat er zo min mogelijk informatie verloren en kan het bovendien gebruikt worden in volgende gesprekken en voor het aanpassen van de interviewstrategie (Rubin & Rubin, 2005).

5.3 Selectie respondenten

Voor dit onderzoek zullen mensen van diverse betrokken organisaties bij de SVVU benaderd worden voor een interview. Aangezien de organisatie van het Eredivisie vrouwenvoetbal in Utrecht ondergebracht is bij de SVVU, zal samen met de directeur van de stichting een lijst opgesteld worden van de betrokken actoren en de keuze voor de respondenten gemaakt worden. Hiertoe is gekozen, omdat de directeur het beste inzicht en overzicht heeft van alle betrokken actoren bij de stichting. Indien er tijdens de interviews nog personen worden vermeld, van wie het van belang kan zijn dat zij geïnterviewd worden, zal daar nog ruimte beschikbaar voor zijn.

De respondenten zullen via e-mail en telefoon benaderd worden met een korte toelichting op het onderzoek. Alvorens tot een afspraak te komen, zal eerst goedkeuring van de respondent gevraagd worden om als respondent in het onderzoek opgenomen te worden.

Achtergrond respondenten

Alle respondenten zijn via hun werk of organisatie verbonden aan vrouwenvoetbal. De respondenten werken bij organisaties zoals de gemeente Utrecht, Vereniging Sport Utrecht, KNVB, BVO FC Utrecht, de sponsor, maken deel uit van de Raad van Toezicht van de SVVU of zijn speelster van FC Utrecht. De mate waarin de respondent werkzaamheden uitvoert die gerelateerd zijn aan vrouwenvoetbal, varieert per respondent van nauwelijks tot fulltime. De groep respondenten bestaat uit zowel mannen als vrouwen. Wat betreft functie zijn het zowel directeuren als medewerkers. De respondenten konden vanuit de verschillende organisaties inzicht geven in hoe er betekenis aan het vrouwenvoetbal wordt gegeven. In totaal zijn 15 respondenten geïnterviewd.

5.4 Betrouwbaarheid en validiteit

Om tot goede onderzoeksresultaten te komen zullen de respondenten zelf kunnen kiezen waar het interview plaats zal vinden, om ze zo comfortabel mogelijk te laten voelen. De resultaten zullen anoniem weergegeven worden door namen te vervangen door nummers. Aangezien het 'wereldje' van het vrouwenvoetbal niet erg groot is en diverse respondenten elkaar geregeld zullen tegen komen, acht ik het niet mogelijk om uitspraken die gedaan worden volledig anoniem te houden. Voorafgaand aan het interview zal de respondent uitgelegd worden dat ik de uitspraken anoniem zal verwerken, maar dat ik niet kan uitsluiten dat ze elkaars uitspraken wellicht herkennen (Mayan, 2009). De mensen die benaderd zijn voor een interview gaven allen aan als respondent mee te willen werken. Wel ben ik een paar keer verwezen naar een andere persoon die beter antwoord zou kunnen geven op mijn vragen dan de persoon die ik in eerste instantie had benaderd.

Om de validiteit van het onderzoek zo goed mogelijk te waarborgen zal het onderzoeksperspectief, van waaruit dit onderzoek gedaan zal worden, duidelijk beschreven worden. Keuzes die ik als onderzoeker maak ten tijde van het onderzoek zullen beschreven en beargumenteerd worden, zodat dit voor anderen beschikbaar en duidelijk is waarmee het onderzoek herhaald kan worden om zodoende de betrouwbaarheid van het onderzoek te verkrijgen. Om de betrouwbaarheid te vergroten worden de interviews opgenomen. Vervolgens worden ze volledig uitgeschreven en verwerkt met het software programma MAXQDA. Daarnaast ben ik mij als onderzoeker ervan bewust dat mijn achtergrond van invloed kan zijn op de resultaten van dit onderzoek. Ik ben een blanke, westerse vrouw van 26 jaar oud en voetbal ruim achttien jaar. Daarbij heb ik een groot aantal jaren van mijn 'voetbalcarrière' doorgebracht bij SV Saestum, de club die als satellietclub van FC Utrecht fungeert. Dit kan nadelig zijn en er toe leiden dat ik mijn eigen mening teveel op de voorgrond laat meespelen of (te) positief kijk naar de organisatie en niet kritisch genoeg ben. Tegelijkertijd kan het ook het onderzoek ten goede komen, omdat de onderzoeker door de persoonlijke betrokkenheid de situatie van de respondenten beter begrijpt en redelijk goed op de hoogte is van allerlei ontwikkelingen. Zo hoeft er minder tijd benut te worden voor uitleg met betrekking tot deze ontwikkelingen en is er meer ruimte om tijdens het interview de diepte in te gaan. Als onderzoeker zal ik er naar streven mijn mening zoveel mogelijk op de achtergrond te houden. Aangezien het onderzoek gericht is op de

betekenisgeving van de betrokkenen, zal de focus van dit onderzoek dan ook op hun mening en inzichten liggen.

5.5 Aanpak analyse

De interviews zullen getranscribeerd worden. Analyse van de data zal continu plaatsvinden, zodat verworven informatie meegenomen kan worden in volgende interviews. De ruwe data van de interviews zal geanalyseerd worden aan de hand van de latente content analyse.

Het coderen zal gebeuren aan de hand van de onderzoeksslang (Boeije, 2005), waarbij de eerste fase bestaat uit open coderen. Alle gegevens worden zorgvuldig gelezen en in fragmenten ingedeeld. De relevante fragmenten worden van een code voorzien. Voor dit onderzoek zijn fragmenten die bijvoorbeeld betekenissen weergeven die respondenten aan vrouwenvoetbal, de Eredivisie Vrouwen of de belangen die ermee gemoeid zijn relevant voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Een code is een begrip waarmee de fragmenten tekst die de onderzoeker van betekenis acht voor het onderzoek gelabeld worden (Boeije, 2005). Door deze methode kunnen de verschillende betekenissen begrepen worden in de context. De hoofdvraag wordt hierbij continu in het achterhoofd gehouden (Mayan, 2009). Deze codes kunnen begrippen zijn die door de respondenten zelf gebruikt worden of de codes zijn gebaseerd op theorieën of begrippen die al eerder in het onderzoek naar voren zijn gekomen. De fragmenten met dezelfde code worden verzameld. De codes vormen samen een codeboom. Vervolgens wordt met axiaal coderen de verzamelde data opnieuw getoetst en wordt er gekeken of codes de juiste lading hebben en fragmenten bij de juiste code geplaatst zijn. Het aantal begrippen wordt verminderd en de onderzoeker maakt onderscheidt in hoofd- en subcodes. Tenslotte ligt in de fase van selectieve codering de nadruk op integratie en het leggen van verbanden tussen de categorieën.

De verworven coderingen zullen gegroepeerd worden in categorieën welke uiteindelijk leiden tot een paar overkoepelende thema's en waaruit conclusies getrokken kunnen worden. De verkregen resultaten zullen worden gekoppeld aan de theoretisch concepten zoals besproken in het theoretisch kader om zodoende een bijdrage te leveren aan de bredere maatschappelijke discussie. Voor de analyse zal gebruik gemaakt worden van het software programma MAXQDA, een analyseprogramma voor kwalitatief onderzoek.

6. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de interviews besproken worden. Daarbij zal dezelfde indeling aangehouden worden als bij de attenderende literatuur (zie paragraaf 4.3). Veel besproken zaken betreffen niet alleen FC Utrecht Vrouwen en de stichting, maar de gehele vrouwenvoetbaltak in Nederland. Zodoende zullen de meeste resultaten in dat kader besproken worden. Indien een punt specifiek genoemd is in het kader van de FC Utrecht Vrouwen, zal dat erbij vermeld worden.

6.1 Voetbal als gender geladen sport

Door alle respondenten wordt erkend dat de voetbalwereld echt nog een mannenwereld is. De organisatie bestaat met name uit mannen die ook verantwoordelijk zijn voor de beslissingen. Een respondent zegt hier het volgende over.

Ik denk dat je heel duidelijk kunt stellen dat de problemen die mensen hebben met voetbal en vrouwenvoetbal gewoon ook een cultureel probleem zijn. Omdat ik merk dat de voetbalwereld nog steeds een vrij overheersende mannencultuur is. Mannen bepalen vaak ook nog. Binnen de BVO vind ik de omgeving nog vrij conservatief, in alle opzichten. Dan is het voor het vrouwenvoetbal toch pionierswerk, nog steeds. (*Respondent 7, man*)

De respondenten zijn het er allen over eens dat het conservatieve gedachtegoed een remmend effect heeft op de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal. Vrouwenvoetbal krijgt niet vanzelfsprekend een plaats binnen de bond of bij een BVO, vrouwen moeten hun plek opeisen. Het idee bestaat dat dit zou veranderen als er meer vrouwen de hogere bestuursfuncties in de voetbalorganisaties bekleden.

Het is zeker belangrijk om vrouwen hoog in de organisatie van de KNVB te krijgen, maar dat is sowieso een kansloze missie. Zoals Vera Pauw, icoon, ik wil niet zeggen dat ze tegen windmolens heeft gevochten, maar het is een bolwerk. Lijkt me verschrikkelijk moeilijk als je ergens echt voor staat. (*Respondent 2, man*)

Mannen beslissen over het algemeen over het vrouwenvoetbal, waarbij de focus gewoontegetrouw vooral nog bij het mannenvoetbal ligt. Het algemene beeld bestaat bij de respondenten dat het vrouwenvoetbal zich hierdoor moeizaam kan ontwikkelen.

6.1.1 Genderspecifieke eigenschappen

De respondenten hebben diverse uitspraken gedaan waaruit blijkt dat er betekenissen en eigenschappen zijn die specifiek toe geschreven worden aan vrouwen. Dit betreft ook traditionele beelden. Zo is de gedachte dat jongens willen winnen en meisjes meer voor de gezelligheid gaan. Een respondent geeft aan dat in vrouwenvoetbal meer focus op sociale aspecten van de sport dan op prestatie zou moeten liggen.

Wat ze echt leuk doen en ook kunnen hoor, is inderdaad clinics geven, die meisjes teams uitnodigen, met ze in contact komen. Het vrouwenvoetbal heeft natuurlijk wel een grotere aibaarheidsfactor dan het mannenvoetbal. (*Respondent 4, vrouw*)

Uit een ander citaat blijkt dat in het vrouwenvoetbal gender ook tot uitdrukking komt in het uiterlijk van de speelsters.

Bij hockey waren het in eerste instantie ook hele grove meiden, maar als je nu kijkt, dan zijn het ook veel meer vrouwen, dan denkt iedereen aan mooie meiden. Je ziet bij de meisjes dat steeds meer van die echte hockeymeisjes gaan voetballen. De leuke, knappe meiden, met paardenstaarten. Dat vind ik wel leuk. Bij de jeugd, over tien jaar is dat helemaal doorgetrokken tot oranje, dat zie je nu al wel. Nu is dat echt een mengeling van, de meer traditionele typische vrouwenvoetballers en de meer meisjes, zoals Anouk Hoogendijk. (*Respondent 12, vrouw*)

Het citaat laat zien dat vrouwenvoetbal (ook door vrouwen zelf) positiever gewaardeerd wordt wanneer er meer ‘vrouwelijke’ vrouwen voetballen. Volgens deze vrouw is vrouwenvoetbal leuker om naar te kijken wanneer de vrouwen er aantrekkelijk uitzien. Aspecten van heteronormativiteit (zie paragraaf 4.2.4) spelen daarbij een rol. Vanuit een zelfde heteronormatief perspectief geeft een respondent het volgende aan:

Zie ik op de begroting 10 mille. Dus ik zeg hoeveel vrouwen zitten er in dat elftal? 17. Dus ik zeg hoeveel tieten zijn dat? 34 tieten. Betalen ze maar 10 mille om op 34 tieten te mogen staan? Dat is veel te weinig, dat kan niet waar zijn. (*Respondent 15, vrouw*)

Interessant aan beide voorbeelden is dat de betekenissen die beide vrouwen aan het vrouwenvoetbal geven, lijken te refereren aan een dominant mannelijk heteronormatief perspectief. Waarbij vooral de manieren waarop vrouwen zich uiterlijk presenteren, het spel aantrekkelijk maken en er veel minder nadruk komt te liggen op de prestaties van de speelsters, zoals bij mannenvoetbal. Mogelijk is een dergelijk perspectief zo ‘normaal’ dat ook vrouwen dit perspectief overnemen, hanteren en daarmee ook reproduceren. De betekenissen die aan uiterlijk en eigenschappen worden toegeschreven, kunnen de wijze waarop het vrouwenvoetbal benaderd en georganiseerd wordt beïnvloeden.

6.1.2 Vrouwenvoetbal vs. mannenvoetbal

Naast betekenissen en eigenschappen die specifiek aan vrouwen worden toegeschreven, wordt er ook regelmatig een vergelijking gemaakt tussen vrouwen en mannen. Het betreft met name verschillen met betrekking tot de speelsters versus spelers en tot het spel.

Inspanningen van topvoetbalsters vergeleken met topvoetballers

In het voetbal worden de vrouwen veel met de mannen vergeleken. Tijdens dit onderzoek is meerdere malen de uitspraak gedaan dat men anders kijkt naar vrouwenvoetbal dan naar mannenvoetbal. Deze uitspraak wordt ook normaal gevonden, ook omdat het vrouwenvoetbal een achterstand heeft op het mannenvoetbal. Eén van de dingen die uit dit onderzoek naar voren komt is dat van vrouwen veel meer verwacht wordt naast het beoefenen van hun sport: werken, studie en het leveren van tegenprestaties.

Die meiden doen het er allemaal bij. Of ze studeren, of ze hebben een baan, maar het is niet zo van dat ze kunnen zeggen: we gaan vanmorgen eens lekker toewerken naar de training van half elf en we hebben vanmiddag nog een traininkje en daarna gaan we lekker rusten. Wat dat betreft hebben die mannen het prima voor elkaar. Als je hoort dat de

mannen het merendeel van de week 1 keer per dag trainen en er zijn geloof ik 2 dagen dat ze 2 trainingen hebben. Dan gaan ze 's middags rusten en op naar de volgende dag. Om dan 1 keer per week te pieken. Tja, dat is een hele andere beleving. (*Respondent 3, man*)

De mannen zorgen met voetbal voor genoeg geld en verdienen er zelf ook voldoende aan om zich volledig op voetbal te kunnen focussen. Dit geldt voor vrouwen niet, zij moeten werken naast het voetbal om geld te verdienen. Uit diverse interviews blijkt dat de intrinsieke motivatie die de speelsters tonen om zich toch zo toe te leggen op voetbal als positief ervaren wordt. Speelsters laten veel voor het voetbal, terwijl ze er geen geld mee kunnen verdienen. Ze voetballen omdat ze het echt heel leuk vinden en investeren er veel tijd en energie in. Vooral in vergelijking met de investering die mannen moeten doen is er voor de vrouwen grote bewondering. Het mannenvoetbal wordt door diverse respondenten als 'uit de hand gelopen' beschreven.

Ik denk ook niet dat het ons om geld gaat, althans dat is niet zo bij mij. Anders had ik het ook niet volgehouden. Dus het gaat om plezier uiteindelijk. Ik denk dat wij daar veel beter in zijn dan de mannen. (*Respondent 13, vrouw*)

Sommige respondenten vinden dat er teveel van de speelsters gevraagd wordt, die vinden dat een onkostenvergoeding te minimaal is voor wat ze doen. De speelsters zelf geven ook aan dat ze er wel moeite mee hebben dat ze niets verdienen, terwijl de mannen dat wel doen. De meningen zijn hier wel over verdeeld. Er zijn respondenten die vinden dat het niet realistisch is om vrouwenvoetbal te vergelijken met de mannen, omdat het volgens hen onder andere achterloopt in de ontwikkeling, het spel van minder kwaliteit is en er veel minder geld in omgaat. Bovendien geeft een respondent aan dat het beeld dat er van mannenvoetbal bestaat ook niet geheel terecht is. In de Jupiler League, de tweede competitie van Nederland, kunnen ook niet alle spelers rondkomen van hun voetbalsalaris, laat staan dat ze een contract hebben. Daarnaast wordt beargumenteerd dat sporters uit andere takken van sport er over het algemeen ook keihard voor moeten werken en er weinig mee verdienen.

En die meiden moeten het er nog steeds allemaal naast doen. En dat is vergelijkbaar, ik denk nog steeds wel, dat wat dat betreft bij hockey, dat bij de mannen nog steeds lang niet iedereen kan leven van de sport. (*Respondent 3, man*)

Dat vrouwen er meer voor moeten doen, is voor velen een dubbel gevoel, want dit heeft tot gevolg dat de vrouwen zich niet volledig op hun sport kunnen richten, waardoor het minder als topsport ervaren wordt. Tegelijkertijd wordt dus door meerdere respondenten aangegeven dat juist die combinatie met studie of werk een heel positief aspect is van het vrouwenvoetbal en dat vrouwen daar beter in zijn en dat ook moeten gebruiken. Bijvoorbeeld naar het bedrijfsleven toe kan de representativiteit van vrouwen interessant zijn. Of in de beeldvorming kan het helpen om een ander imago te creëren rondom het vrouwenvoetbal dan bij het mannenvoetbal.

Laat het wel vrouwen zijn, die erbij werken of studeren, of houd wel, wat dat betreft vind ik het beter met hockey te vergelijken dan met het mannenvoetbal. Dat is een wereld, het klinkt allemaal heel mooi, maar het is een machowereld, en uiteindelijk is het zo leeg. Dan geloof ik als je kijkt naar het gemiddelde opleidingsniveau in het vrouwenvoetbal, dat is veel hoger dan in het mannenvoetbal. Doe daar ook je voordeel mee. Turners zoals Epke, die studeren geneeskunde en zijn daarnaast volop aan het trainen. Daar moet je naar

toe met het vrouwenvoetbal en niet naar de wereld van de mannen. Dat die vrouwen eigenlijk niets doen overdag. Dat machogedrag, dat wil je helemaal niet. Dat stelt eigenlijk niets voor, dat is toch hartstikke leeg? En zo veel geld als in het mannenvoetbal rondgaat, zal er nooit rondgaan in het vrouwenvoetbal. (*Respondent 8, man*)

Dit citaat schetst een alternatief beeld van vrouwenvoetbal als minder leeg. Hier wordt door de respondenten kritisch naar het mannenvoetbal gekeken. Tegelijkertijd wordt in dit citaat gezegd dat die waarde van vrouwenvoetbal niet in 'geld' moet worden uitgedrukt en wordt gesteld dat de 'geldelijke' waarde van mannen en vrouwenvoetbal nooit gelijk zal zijn. Vanzelfsprekend wordt aangenomen dat mannenvoetbal in die zin altijd van meer waarde zal zijn dan vrouwenvoetbal.

Een kritische noot die door meerdere respondenten wordt gegeven is dat vrouwen zich bewuster zouden moeten zijn van hun eigen rol in de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal. Om het vrouwenvoetbal meer te profileren ligt er voor de speelsters een grotere taak dan alleen voetballen. Gebruikmaken van social media wordt hier ook als belangrijk aspect genoemd.

Wij als meisjes en vrouwen hebben een belangrijke rol in de beeldvorming. Ik denk dat speelsters dat soms zelf wel vergeten, die focussen natuurlijk op het voetballen, dat snap ik ook wel. Maar ik denk dat sommige speelsters niet beseffen welke rol zij kunnen spelen. Hoe jij omgaat met jouw sport en hoe professioneel jij je sport benadert. Dan kan je soms wel eens denken van het levert geen cent op, ik denk dat je nu in de generatie zit van we moeten het land klaar maken voor een volgende generatie. Zoals de vorige generatie ook de weg vrij heeft moeten maken. (*Respondent 11, vrouw*)

Naar mening van een aantal respondenten gebeurt dit nu niet voldoende. De speelsters die ik heb gesproken zijn zich er bewust van, maar vinden het wel lastig te integreren in hun toch al drukke leven. Zij en ook een aantal andere respondenten merken op dat het begeleiden van speelsters daarin wel van belang is.

Vrouwelijke voetballers worden geregeld met mannelijke voetballers vergeleken. Uit de vergelijking blijkt dat er verschillen gesignaleerd worden door de respondenten. Vrouwen worden anders gezien en benaderd dan mannen in het voetbal. Een opvallend aspect daarbij is dat in het voetbal van vrouwen meer verwacht wordt dan van mannen. Tegelijkertijd wordt vanzelfsprekend aangenomen dat mannenvoetbal van meer waarde is (uitgedrukt in geld) dan vrouwenvoetbal en dat dit voorlopig niet zal veranderen. Vrouwen moeten zelf veel rondom het voetbal doen om de sport verder te ontwikkelen, tegelijkertijd zouden ze zich op de sport moeten kunnen focussen om het als topsport te profileren en de sport zelf verder te ontwikkelen. Vrouwen moeten er meer voor doen om vrouwenvoetbal rendabel te maken, omdat ze nog geen geld opleveren met alleen voetbal.

Het spel

Ook wat betreft het spel wordt het vrouwenvoetbal regelmatig vergeleken met mannenvoetbal. De meeste respondenten zijn het er over eens dat het vrouwenvoetbal die vergelijking verliest, omdat er nog veel vooroordelen heersen en de nadruk in het voetbal veel op de fysieke aspecten ligt. Het vrouwenvoetbal wordt door diverse respondenten als een zwakkere variant van het mannenvoetbal gezien, waarbij de kwaliteit van het spel slechter is. Termen die gebruikt worden om dit aan te duiden zijn: ‘slap aftreksel van het mannenvoetbal’, ‘vrouwen die mogen meedoen aan het grote mannenspel’.

Door diverse respondenten worden ook aspecten van het spel genoemd die anders zijn in het vrouwenvoetbal en als positieve punten worden ervaren ten opzichte van het mannenvoetbal. Vrouwenvoetbal wordt als cleaner, sportiever en verfijnder beschreven. Bovendien wordt de sfeer rondom een wedstrijd als prettiger ervaren, als ook de mentaliteit van de vrouwen. Dit wordt beargumenteerd met de voorbeelden dat vrouwen niet sollen met de scheidsrechter en sneller opstaan als er niets aan de hand is na een overtreding.

Het blijven verschillende sporten. Hè, laten we eerlijk zijn, het mannenvoetbal is fysiek, krachtig, soms echt hard. Vrouwenvoetbal is echt een prachtige sport, een schone sport. als iemand een overtreding maakt, er zit zoveel sorry in. Dat zie je bij de mannen echt niet gebeuren. Vrouwenvoetbal is schoon en dat moet je ook houden. Ik zou volgens mij urenlang over de schoonheid van de sport kunnen praten. (*Respondent 8, man*)

Een aantal respondenten geven aan dat ze denken dat de vergelijking tussen het mannen- en vrouwenvoetbal versterkt wordt door de plaatsing bij de BVO's. Het voordeel van de plaatsing bij de BVO's moet onder andere de beschikbaarheid van faciliteiten voor het beoefenen van topsport zijn en daarmee het verder ontwikkelen van het vrouwenvoetbal. Echter blijkt dus dat de verschillen tussen mannen- en vrouwenvoetbal bij een BVO zichtbaarder zijn en dat werkt in het nadeel van het vrouwenvoetbal. In deze organisaties gaat het om geld dat de vrouwen nog niet opleveren.

Dat is wel een van de eerste dingen die je in een dergelijk team ziet als ze bij een Eredivisieclub worden ondergebracht. Zijn ze eerst heel enthousiast. Maar daarna beginnen ze: “ja maar de mannen dit en de mannen dat”. Dan denk ik daar moeten ze het echt niet mee vergelijken. Maar dat is misschien wel de slechtste plek om groot te worden, als zij maar in de schaduw van het mannenvoetbal blijven staan. (*Respondent 4, vrouw*)

Dat komt ook omdat op amateurniveau weinig andere factoren van invloed zijn op het voetbal dan de club, maar op professioneel niveau spelen ook andere zaken mee, media, sponsoring, dan komt er veel meer bij kijken. Ik bedoel, dat verschil tussen mannen en vrouwen wordt dan veel groter. Op het commerciële stuk, daar zit de grote discrepantie voor mijn gevoel. (*Respondent 12, vrouw*)

De voorbeelden laten zien dat hoe naar spel gekeken wordt van invloed is op de manier waarop het gepresenteerd en georganiseerd wordt. Door de respondenten is veel gesproken over hoe het vrouwenvoetbal georganiseerd zou moeten worden om het interessanter te maken. Vele respondenten geven aan dat het anders georganiseerd moet worden dan het mannenvoetbal, omdat je het anders altijd blijft vergelijken. Opvallend daarbij is dat volgens meerdere

respondenten mannen en vrouwen in sporten als tennis en hockey als gelijkwaardig worden beschouwd, of in elk geval niet als zodanig vergeleken worden. Opties voor verandering die worden aangedragen betreffen een andere opzet van de competitie tot aan het veranderen van de spelregels. Tegen deze laatste optie wordt door andere respondenten felle kritiek geleverd, omdat naar hun mening het geen voetbal meer is als de spelregels veranderd worden.

Die vergelijking ga je niet winnen. Mannen zijn fysieker, sneller, en dus moet je van het vrouwenvoetbal een aparte sport maken en dat op die manier positioneren. Ik zou de regels veranderen bijvoorbeeld. Ik zou het zo proberen te maken dat de beperkingen, wat door mijn mannenogen als beperkingen worden gezien, dat die juist je voordelen worden. Anders zal je gezien blijven worden als de vrouwen van.. die ook mogen meedoen in het grote mannenspel. (*Respondent 10, man*)

Anderen vinden dat er meer ingezet moet worden op de als positief benoemde punten van het vrouwenvoetbal. Een respondent geeft aan dat je je hiermee ook meer moet profileren. Dat je de sterke punten van het vrouwenvoetbal moet 'claimen' en daarmee anders kunt profileren dan het mannenvoetbal.

Uit de interviews blijkt dat er grote behoefte is aan het 'anders' profileren en organiseren van het vrouwenvoetbal, om te voorkomen dat het steeds vergeleken wordt met het mannenvoetbal. Er gelden voor het vrouwenvoetbal andere normen. In een 'andere' organisatie zou de aandacht gemakkelijker verlegd kunnen worden van de negatieve associaties ten aanzien van het vrouwenvoetbal naar de positieve aspecten.

6.2 Hoe speelt de organisatorische context een rol?

6.2.1 Organisatie vrouwenvoetbal bij de KNVB

Regelmatig werd in de interviews de conservatieve houding in het (inter)nationale voetbal aangehaald. Het conservatisme dat nog sterk heerst in de voetbalorganisaties werd door meerdere respondenten aangeduid als tegenwerkende factor voor de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal. Met name de conservatieve houding van de bond wordt als negatief bestempeld voor het vrouwenvoetbal. Een respondent geeft aan dat bij de KNVB alles gericht is op mannenvoetbal en dat dat weinig verandering nodig lijkt te hebben. De KNVB wordt daardoor nauwelijks gedwongen creatiever te zijn of zich te veranderen om vrouwenvoetbal beter te organiseren.

De conservatieve houding bij de voetbalorganisaties wordt veelal als probleem gezien, maar een aantal respondenten ziet het vrouwenvoetbal juist ook als een kans voor organisaties om de conservatieve houding te doorbreken. Het vrouwenvoetbal biedt deze organisaties namelijk ook de mogelijkheid om problemen (die soms ook bij de mannen spelen) anders aan te pakken. Bij het mannenvoetbal zijn veranderingen erg moeilijk door te voeren vanwege de grootte van de organisatie en de vele partijen die erbij betrokken zijn. Bij het vrouwenvoetbal zijn veranderingen over het algemeen beter door te voeren, omdat de organisatie kleiner is en minder mensen betrokken zijn. Het vrouwenvoetbal kan bijvoorbeeld in een nieuwe competitie opzet een voorloper zijn op het mannenvoetbal en als pilot dienen. Dit is ook de reden waarom de UEFA geïnteresseerd is in de BeNeLeague. De nieuwe competitievorm kan bij succes ook bij de mannen vervolg krijgen.

Dus wij kunnen natuurlijk ook minder, buitenspel afschaffen kan niet, door hoe we georganiseerd zijn. Maar je kunt best dingen bedenken die het voetbal met de tijd mee laten gaan. Bij het mannenvoetbal zitten daar heel veel beperkingen, UEFA en FIFA, 10 jaar geleden had er al een inter-league moeten zijn voor het Nederlandse voetbal. Dan hadden we met Schotland, België, misschien een paar Scandinavische landen een competitie gemaakt. Dat is onmogelijk gebleken en voor het vrouwenvoetbal gebeurt het nu misschien gewoon. *(Respondent 10, man)*

De respondenten zijn het er wel over eens dat, weliswaar laat, de houding van de KNVB ten opzichte van het vrouwenvoetbal aan het veranderen is. Een aantal respondenten geeft aan dat de KNVB een voorbeeldrol heeft en zou moeten hebben voor andere betrokken partijen. De houding van de bond geeft signalen af naar de buitenwereld. De KNVB is er naar hun mening bewuster van geworden dat hun invloed behoorlijk groot is en dat hun signalen met betrekking tot het vrouwenvoetbal niet altijd positief van aard zijn geweest. Het besef lijkt nu aanwezig dat ze niet van anderen kunnen verwachten dat ze het vrouwenvoetbal serieus nemen en organiseren, als uit hun eigen berichtgeving blijkt dat de KNVB dat zelf niet doet. De respondenten geven diverse voorbeelden waaruit blijkt dat de KNVB het vrouwenvoetbal serieuzer neemt. Zo worden in al het beeldmateriaal zowel meisjes en jongens afgebeeld, is de KNVB beter vertegenwoordigd bij interlands en is er vanuit het bestuur een persoon die zich volledig richt op het vrouwenvoetbal.

Wat ik goed vind is dat er een dedicated persoon benoemd is vanuit het bestuur KNVB die zich met vrouwenvoetbal bezighoudt, dat geeft mij het signaal dat er ook op bestuursniveau aandacht voor is. Het zijn de signalen die ik merk. Wat ik ook positief vind is dat hij samen met Michael van Praag, ook niet de eerste de beste, bedrijven afgaat voor sponsoring. en dan denk ik, nou, die leggen daarmee wel gewicht in de schaal. *(Respondent 15, vrouw)*

De laatste keren was de afvaardiging van de KNVB bij zo'n interland wel heel goed. Normaal gesproken was ik er en iemand van evenementen, maar nu was Michael van Praag er en meer mensen van onze afdeling. Dan laat je zien dat je het belangrijk vindt, dat moet je uitstralen. Want hoe kan je van anderen vragen dat ze het serieus nemen als we het zelf niet doen? Maar daar zijn we dus echt goede stappen in aan het maken. Het is ook het typische conservatieve 'bondsdenken' versus het eeuwige strijden tussen het snelle schakelen van betaald voetbal en het logge apparaat van het amateurvoetbal. *(Respondent 12, vrouw)*

Een aantal respondenten geeft wel aan dat de KNVB het naar hun idee nog niet allemaal even goed organiseert. Zo vindt een respondent dat de KNVB zich vergist heeft in de competitieopzet en vindt een ander dat er vanuit de KNVB eigenlijk meer gelden beschikbaar moeten worden gesteld. Daarbij wordt aangegeven dat de interne afstemming tussen afdelingen die zich bezighouden met vrouwenvoetbal bij de KNVB nog te minimaal is.

Deze citaten beschrijven hoe volgens respondenten de houding van de KNVB aan het veranderen is ten gunste van het vrouwenvoetbal. De KNVB lijkt positiever te worden over vrouwenvoetbal, omdat daar het groeipotentieel zit voor de bond, maar ook de kansen om veranderingen door te voeren in de voetbalwereld. De KNVB is zodoende bewuster bezig met de organisatie van het

vrouwenvoetbal en respondenten kunnen zich ook beter vinden in hoe de KNVB er nu mee omgaat. Tegelijkertijd zou de KNVB volgens respondenten zaken beter moeten organiseren, om het vrouwenvoetbal verder te kunnen ontwikkelen. Het zou niet zo moeten zijn dat enkelen binnen de KNVB (bijvoorbeeld Michael van Praag) het vrouwenvoetbal uitdragen en het gezicht gaan vormen van het vrouwenvoetbal. Het belang van vrouwenvoetbal zou ingebed moeten zijn in de hele organisatie.

6.2.2 Spanning KNVB en BVO

Wat betreft de organisatie van het vrouwenvoetbal blijken er onduidelijkheden te bestaan in de rolverdeling en verantwoordelijkheden tussen de KNVB en de BVO's. De respondenten geven aan dat ze het idee hebben dat BVO's de KNVB zowel verantwoordelijk houden voor de organisatie van het vrouwenvoetbal, maar daarentegen ook te bepalend vinden in de organisatiestructuur. Zo is naar mening van een aantal respondenten bijvoorbeeld de internationale kalender te leidend in de competitie opzet en vinden de BVO's dat de KNVB de nationale competitie niet serieus genoeg neemt. Tegelijkertijd wordt de BVO's verweten dat ze te weinig motivatie tonen iets te maken van de competitie en dat ze het vooral aan de KNVB overlaten om het vrouwenvoetbal te ontwikkelen. De KNVB en de BVO's vinden van elkaar dat ze een goede topcompetitie tegenwerken.

Een oorzaak voor de onduidelijke rolverdeling tussen BVO's en de KNVB lijkt te zitten in dat de rolverdeling anders is dan bij het mannenvoetbal. Bij het mannenvoetbal zijn de Eredivisie en Eerste Divisie in een zelfstandige stichting ondergebracht. En is de KNVB verantwoordelijk voor puur de organisatie van de competitie. Bij de vrouwen was dat oorspronkelijk ook het geval, maar al gauw bleek dat deze stichting nog niet zelfstandig kon bestaan en inkomsten genereren. De KNVB heeft de volledige organisatie van de Eredivisie weer naar zich toegetrokken. De KNVB heeft dus in de Eredivisie Vrouwen een andere en grotere rol ten opzichte van hun rol in de Eredivisie (mannen) en ten opzichte van de andere betrokken partijen. De KNVB vindt daarom ook dat ze meer te bepalen hebben dan anderen. Een paar respondenten geeft ook aan dat het verschil in visie van de KNVB en BVO's kan leiden tot spanningen. Volgens hen hebben maar weinig BVO's een lange termijn visie en zijn ze vooral bezig met ad hoc problemen oplossen en geld. Het vrouwenvoetbal past niet in dat plaatje, terwijl de KNVB meer een lange termijn visie hanteert, waarin het vrouwenvoetbal wel een plaats heeft en de KNVB daar een rol weggelegd ziet voor de BVO's.

Het lijkt erop dat de visie van de KNVB ten aanzien van vrouwenvoetbal aan het veranderen is en dat zich dat vertaalt in ander beleid en organisatie. Deze verandering is vervolgens bij lang niet alle BVO's zichtbaar en dat levert frictie op, omdat deze partijen wel met elkaar moeten samenwerken.

6.2.3 Organisatie Eredivisie

Ondanks het mooie initiatief is volgens meerdere respondenten het ontstaan van de Eredivisie te geforceerd geweest. Om de Eredivisie te kunnen starten moesten er een aantal kunstmatige acties plaatsvinden. De bestaande competitiestructuur werd zwaar belast, omdat speelsters uit de hoofdklasse naar de Eredivisie vertrokken, ook van de participerende BVO's werd ineens veel gevraagd.

Het is te geforceerd gestart destijds. Niets ten nadele van het initiatief (dat is ook omarmd), maar het is dermate geforceerd geweest richting de clubs. Zij moesten hun naam er aan verbinden en ruimte geven binnen de club, maar de rest werd betaald vanuit de KNVB. Misschien is er te weinig inspanning van de clubs zelf gevraagd op financieel terrein. (*Respondent 5, man*)

Tijdens de interviews blijkt al gauw dat de respondenten de verwachtingen die ze hadden ten tijde van de start van de Eredivisie naar beneden hebben moeten bijstellen. Dit betreft verwachtingen van BVO's, speelsters en ook andere betrokkenen die niet waar te maken bleken te zijn. Zo was de verwachting dat de speelsters er al eerder geld mee zouden gaan verdienen, dat de tv rechten verkocht zouden worden en dat de Eredivisie zich tot een sterke competitie zou ontwikkelen. Ook het niveau van de Eredivisie valt tegen. De KNVB laat de internationals nog één keer per week naar Zeist komen, zodat de beste speelsters met elkaar blijven trainen. In de Eredivisie zitten volgens de KNVB nog te grote niveauverschillen.

Het is gewoon allemaal een beetje achteruit gegaan. Ook omdat er heel veel speelsters stoppen, het is niet zo dat de groep heel veel breder wordt waar je uit kan kiezen, het niveau wordt dan niet heel veel hoger. Ja, wat dat betreft had ik er wel iets meer van verwacht. Het eerste jaar was het toch wel anders, dat voldeed wel aan mijn verwachtingen. Alleen nu zijn er dingen die afnemen en ook clubs die er tussenuit stappen, dat is gewoon wel zonde. (*Respondent 14, vrouw*)

Met name over de stabiliteit van de Eredivisie wordt vermeld dat de verwachting was dat die zich sterker zou ontwikkelen. Zo hadden respondenten niet verwacht dat de competitie nog zo klein zou zijn, dat het elk jaar spannend zou zijn welke teams er doorgaan, dat het competitieschema nog erg onregelmatig is en dat de speelsters in de Eredivisie zo jong zouden zijn. Deze onstabiele en de vele veranderingen zorgen voor veel onzekerheid bij de diverse partijen. Ze moeten zich continu aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen en dat levert hen ook organisatorische problemen op. Bovendien heeft de onstabiele competitie ook een negatieve weerslag op het imago van het vrouwenvoetbal. De Eredivisie Vrouwen was opgericht met het doel om het niveau van het vrouwenvoetbal op topniveau te brengen, maar de competitie wordt als onvolwaardig beschouwd en dat spreekt geen vertrouwen uit en draagt niet bij aan een topsport imago.

Het moet wel met een uit en een thuis wedstrijd zijn en veel beter georganiseerd dan dat het nu is. Nu is het een beetje Mickey Mouse competitie, oneerbiedig gezegd. Ik weet werkelijk niet wanneer Utrecht thuis speelt. Er zit geen enkele lijn in de uit en thuiswedstrijden van die competitie, het is verschrikkelijk. (*Respondent 8, man*)

De structuur van de competitie is slecht en dat ondermijnt de uitstraling van de competitie als Eredivisie. Eén respondent geeft stellig aan dat het nooit de naam Eredivisie had mogen krijgen. Met die naam zijn verwachtingen geschapen die niet waar te maken waren en dat doet nu afbreuk aan het imago.

Daar hebben we ons in het begin mee in de vingers gesneden. We hangen het label Eredivisie eraan, maar dat kun je niet waarmaken. We komen niet op studiosport, we hebben geen live registraties, geen volle stadions, dan moet je het geen Eredivisie noemen. maar dat is retrospectief, dat is nu makkelijk praten. (*Respondent 12, vrouw*)

De respondent geeft een aantal criteria aan op basis waarvan ze het vrouwenvoetbal 'Eredivisie-waardig' vindt. Deze criteria zijn echter ontleend aan het mannenvoetbal en daarmee wordt Eredivisie mannenvoetbal als 'norm' genomen.

Toekomst

Uit de interviews komt heel duidelijk naar voren dat de organisatie van de topcompetitie zich in een cruciale fase begeeft. Dit wordt sterk erkend door de KNVB. Een respondent geeft aan dat ze bij de KNVB goed moeten nadenken over hoe het op de lange termijn wel een succes kan worden, want dat de investering anders te groot is voor wat het nu oplevert. Over de BeNeLeague als nieuwe competitievorm zijn de meeste respondenten wel te spreken, met name omdat deze vorm meer lijkt te gaan slagen op punten waar de Eredivisie dat niet deed. Een grotere competitie, met meer regelmaat. Een veel gehoorde kritische noot is wel dat de stabiliteit gegarandeerd moet worden. Dus niet dat ze de BeNeLeague voor een jaar proberen en dan weer wat anders proberen of dat teams dan teruggetrokken kunnen worden.

De respondenten zijn wel positief gestemd over de toekomst van de competitie. Meerdere respondenten geven aan dat ze merken dat er nu veel gebeurt in de organisatie van het vrouwenvoetbal, hier is ook van belang dat ze het idee hebben dat de KNVB het serieuzer neemt. Ze hebben vooral vertrouwen in de toekomst, omdat ze zien dat er de afgelopen jaren ook al veel gebeurd en verbeterd is. Hierbij wordt door een aantal respondenten een vergelijking gemaakt met mannenvoetbal, dat heeft zich ook niet vanzelf ontwikkeld en tenslotte heeft het vrouwenvoetbal ook een achterstand van een paar decennia.

Het bewijst zich al, het wordt al beter. 15 jaar geleden bestond het niet eens volgens mij, tenminste niet op dit niveau. Dan lachten ze je uit als je erover begon. En nu, nu is het gewoon een gegeven. Dus dat ontwikkelen, het mannenvoetbal was ook niets, 150 jaar geleden. (*Respondent 7, man*)

De respondenten zijn te spreken over de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal als het wordt vergeleken met het verleden en als er gekeken wordt naar de huidige instelling van de KNVB. Dat neemt niet weg dat naar hun mening de Eredivisie Vrouwen een valse start heeft gemaakt. Door de respondenten worden verwachtingen uitgesproken die achteraf gezien niet waargemaakt konden worden. Er waren 'valse' verwachtingen met betrekking tot de plaatsing bij de BVO, het niveau, de naam Eredivisie. Deze niet waar te maken verwachtingen beïnvloeden hoe men de ontwikkelingen van het vrouwenvoetbal ervaart: het is minder ontwikkeld dan verwacht. Voor de organisatie is het van belang dat met de nieuwe competitie met deze aspecten rekening wordt gehouden en dat verwachtingen realistisch zijn of anders tijdig bijgesteld worden.

6.3 Vrouwenvoetbal als topsport

Onder de respondenten zijn er een aantal die aangeven dat zichzelf of dat volgens hen anderen het niveau van het vrouwenvoetbal nog niet voldoende vinden. Ze vinden dat er wel sprake is van progressie, maar het blijft wel op het niveau van amateurvoetbal. De waardering van het publiek speelt volgens een respondent ook een rol in het bepalen van vrouwenvoetbal als topsport.

En dan vind ik het vrouwenvoetbal wel essentieel. Maar ik weet dat ik daar een uitzondering in ben. Want veel mensen vinden dat het geen kwaliteit heeft. En dan moet ik ook eerlijk zeggen dat het mij niet lukt om een wedstrijd uit te zitten. Ik ga nog liever naar een wedstrijd, van zeg maar de Bilt, of DOSC in Den Dolder, naar een A1 team kijken, want daar wordt beter gevoetbald. Ik heb wel moeite met de kwaliteit van wat ze leveren. *(Respondent 7, man)*

De kwaliteit wordt als zodanig vergeleken met het mannenvoetbal. Het kan volgens de respondent nog niet vergeleken worden met een A1 en daarom valt de kwaliteit hem tegen. Een paar respondenten geven aan dat naar hun idee vrouwenvoetbal ook lang niet altijd als topsport wordt georganiseerd, maar vaak als maatschappelijk project wordt weggezet.

Ja kijk, topsport en maatschappelijk gaat niet samen. Het vrouwenvoetbal is gebruikt uit maatschappelijk oogpunt, ook een beetje naar supporters toe, naar stakeholders toe, naar de gemeente toe, ook in Utrecht, dus die zien het ook als een sociaal-maatschappelijk iets. De BVO's hebben het willen doen vanuit maatschappelijk oogpunt met het vrouwenvoetbal, maar dan krijg je dus conflict situaties. Je hebt topsport en wil je echt iets bereiken? *(Respondent 5, man)*

Door vrouwenvoetbal weg te zetten als 'maatschappelijk' project krijgt het de betekenis van iets dat hulp of ondersteuning behoeft, in plaats van iets dat een sensatie teweegbrengt voor sportpubliek zoals bij de meeste topsporten het geval is. Tegelijkertijd zijn vrijwel de meeste respondenten het er beslist over eens dat het bij de Eredivisieteams wel om topsport gaat. Het meest gehoorde argument waarom het topsport is, heeft betrekking op de motivatie voor de sport. De speelsters hebben hun sport op de eerste plaats staan. Andere gebruikte argumenten zijn trainingsintensiteit, faciliteiten en in mindere mate het spelniveau.

Ja, op twee fronten is mijn antwoord zonder meer ja. Dat gaat zeg maar over de begeleiding en faciliteiten die geboden worden om topsport te bedrijven. Dus met een goed begeleidingsteam er tegenaan en allerlei randvoorwaarden zoals onderwijs. Daar faciliteert de stichting ontzettend goed. Dat is topsport, met het doel om het hoogst haalbare neer te zetten. En als je kijkt naar de inzet, de betrokkenheid van de dames en gewoon ook het spelniveau dan is dat ook topsport. Daar twijfel ik geen moment aan. *(Respondent 6, man)*

6.3.1 Positie van vrouwenvoetbal als topsport

Om meer tot een echte topsportstatus te komen moet het vrouwenvoetbal volgens een aantal respondenten een andere positie krijgen. Dit geldt zowel voor de positie binnen de KNVB als bij

BVO's. Over de positie dat het vrouwenvoetbal heeft binnen de KNVB bestaat onduidelijkheid. Een aantal respondenten zegt dat het nog volledig bij het amateurvoetbal zit, een aantal zeggen dat er ook zaken vanuit het betaald voetbal worden georganiseerd en betaald, maar gekeken naar de fysieke scheiding in het gebouw van de KNVB, zit tegenwoordig alleen de projectmanager vrouwenvoetbal aan de betaald voetbal zijde. Eén respondent vindt dat deze positie niet uitmaakt. Ze hebben geld beschikbaar gemaakt en mensen die zich bezighouden met het vrouwenvoetbal, dat moet genoeg zijn. Een andere respondent vindt dat de positie van het vrouwenvoetbal binnen de KNVB wel degelijk uitmaakt, het heeft invloed op de beeldvorming van mensen.

Als je het vrouwenvoetbal serieus wil nemen, moet je het als volwassen tak gaan zien. Het fundament moet zijn dat je het als volwassen sport gaat zien en dat kan alleen als je het de profstatus geeft. Het is nu in het amateurvoetbal opgenomen, met alle goede gedachtes. Ik vind eigenlijk dat het naar het profvoetbal zou moeten. Daar ben je toch eigenlijk mee bezig. (*Respondent 2, man*)

Het voorbeeld laat zien dat de organisatie van vrouwenvoetbal als amateursport volgens de respondent van invloed is op de beeldvorming van Eredivisie vrouwenvoetbal bij anderen. Bij BVO's wordt de positie van het vrouwenvoetbal ook ter discussie gesteld.

Dat is denk ik ook de positie van het vrouwenvoetbal op dit moment bij de BVO's. Dat ze niet worden gezien als iets wat je doet, je core business, maar het is je strategische keuze. Het is een instrument, een middel om je doel [niet gerelateerd aan vrouwenvoetbal, maar bijvoorbeeld in mannenvoetbal of doelstelling BVO] te bereiken. (*Respondent 10, man*)

Ook dit voorbeeld geeft aan dat de manier waarop er tegenaan gekeken wordt (niet als core business) consequenties heeft voor de manier waarop het in de organisatie gepositioneerd wordt. Om het vrouwenvoetbal wel als topsport te benaderen is het volgens meerdere respondenten goed dat een aantal teams bij een stichting zijn geplaatst in plaats van bij een BVO. Dit is tegenstrijdig aan het idee dat er bij de start van de Eredivisie was, want bij de BVO waren juist de faciliteiten voor topsport aanwezig. Waar de stichtingsvorm van FC Utrecht aan de start van het seizoen als problematisch werd beschouwd, blijkt nu dat de organisatiestructuur als voorbeeld dient voor andere op te richten stichtingen die het vrouwenvoetbal van een BVO overnemen. Nu wordt een stichting onder andere als gunstiger gezien voor het topsportklimaat, omdat daar juist de kans geboden wordt om echt op de sport te focussen. Dat ontbrak er bij een aantal BVO's aan. Dat geldt niet voor alle BVO's, alle respondenten zijn het er volledig over eens dat Twente het erg goed geregeld heeft. Dat heeft volgens een aantal respondenten niet alleen te maken met de persoonlijke betrokkenheid van Joop Munsterman, maar ook met strategische keuzes die bij de club gemaakt worden. Beleidskeuzes en bepalingen die gebaseerd zijn op een visie wat ze met het vrouwenvoetbal willen bereiken.

Opvallend is dat de beschouwing van vrouwenvoetbal als topsport voornamelijk af lijkt te hangen van de deelname van BVO's die momenteel juist nog niet meedoen. Deze clubs, de 'top 3' wilden nog niet meedoen, omdat ze vooralsnog niet hun topsportambities konden nastreven met een vrouwenteam. De verwachting van meerdere respondenten is dat de deelname van deze clubs meer aandacht zouden trekken, maar bovendien ook het vrouwenvoetbal als topsport benadrukken, omdat ze echt voor de prijzen willen gaan.

Zoals Feyenoord, die hebben zoveel toeschouwers, en dan gaan we een beetje meedoen met het vrouwenvoetbal. Nee, we gaan voor nummer 1. Hetzelfde geldt voor PSV, Ajax. Als we meedoen, willen we voor de prijzen. (*Respondent 3, man*)

Daarmee lijkt het vrouwentopvoetbal in een vicieuze cirkel terecht te komen. De topclubs willen niet meedoen, omdat het vrouwenvoetbal geen topsport is en het wordt geen topsport als de topclubs niet willen investeren. Vrouwenvoetbal wordt serieuzer genomen als het meer topsport uitstraalt, maar om het vrouwenvoetbal als topsport te zien moet het een andere positie binnen de voetbalorganisaties krijgen.

6.3.2 Topsport vrouwenvoetbal in het buitenland

Er is door de respondenten ook de vergelijking met het vrouwenvoetbal in het buitenland gemaakt. Eén van de zaken die een respondent ter sprake brengt is dat de competitie in meerdere landen een probleem vormt.

Pas is de UEFA geweest, boel kennisdeling met andere bonden. In heel veel landen is de competitie echt een probleem. Ze hebben pas een zomercompetitie geprobeerd, 8 teams in een compleet nieuwe league, omdat het daar ook niet lukte. In Amerika stekker eruit, konden het niet overeind houden. Zelfs Duitsland, de competitie trekt 850 toeschouwers gemiddeld per wedstrijd. Natuurlijk heb je daar ook de toppers waar duizenden mensen naar toe komen, maar gemiddeld 850. Frankrijk, alle internationals spelen bij Olympique, is ook een van de beste clubs in Europa, maar de competitie stelt verder niets voor. Zelfde in België, met Standard Luik. Dus Zweden is eigenlijk een uitzondering. (*Respondent 5, man*)

Er zijn echter ook verschillen op te merken, waarbij Nederland achterloopt op de organisatie van het vrouwenvoetbal in sommige landen. De speelsters trainen minder dan het gemiddelde van buitenlandse competities. Zo is het vrouwenvoetbal volgens een respondent in Duitsland, Noorwegen en Zweden meer ingeburgerd en komt dat onder andere doordat de bonden meer geld beschikbaar is gesteld en meer draagvlak is gecreëerd. Zweden vormt echt een uitzondering en dat is volgens de respondent te verklaren doordat in een vroeg stadium het mannen en vrouwenvoetbal gelijkwaardig aan elkaar gecommuniceerd is door de bond.

Het heeft ook te maken met het feit dat in Zweden de tv rechten van mannen en vrouwen in één deal verkocht zijn. Het is eerst minimaal, maar het geld dat het de clubs opgebracht heeft zorgt ervoor dat je dan ook wat te bieden hebt. Ze konden zelfs spelers halen, kijk maar hoeveel ze uit het buitenland daar hebben spelen. Zweden en Scandinavische landen hebben altijd voorop gelopen met het vrouwenvoetbal. (*Respondent 5, man*)

In Nederland zijn de tv rechten niet verkocht. Vrouwensporten worden in en door de media negatiever benaderd en worden daarom minder uitgezonden. Dat geldt ook voor het vrouwenvoetbal. Vrouwenvoetbal wordt minder interessant bevonden en daarom moet er volgens respondenten ook meer gekeken worden naar andere varianten, waarbij het vrouwenvoetbal meer als glossyprogramma wordt aangeboden. De media en het verkopen van de tv rechten spelen volgens de respondenten een cruciale rol bij het slagen van vrouwenvoetbal, maar de voetbalbond heeft daar een belangrijke invloed op. Uit de vergelijking met het buitenland, blijkt dat een paar bonden daar een andere en betere rol in heeft gespeeld.

6.3.3 Breedte- en topsport

Uit de interviews blijkt dat de meeste respondenten de koppeling tussen breedte- en topsport zien als het opleiden van nieuwe aanwas van talenten die kunnen doorstromen en het bieden van clinics. Het gaat daarbij ook om het creëren van helden en het aanspreken van een nieuwe doelgroep met het topvoetbal. Meerdere respondenten geven aan dat de koppeling tussen de breedtesport en de topsport wat hen betreft cruciaal is, tegelijkertijd wordt er ook weinig aan gedaan om de koppeling te verstevigen volgens de respondenten. Er is zelfs sprake van een kloof in de organisatie tussen topsport en breedtesport bij zowel de KNVB als ook bij BVO's, dat geldt ook voor het mannenvoetbal.

Er zijn wel meerdere geluiden dat er meer aandacht ontstaat voor de binding tussen de breedte en de top. BVO's zijn er in het algemeen meer mee bezig om clubs in de omgeving aan ze te binden. De KNVB is specifiek op het gebied van meisjesvoetbal bezig om talentontwikkeling te verbeteren en zodoende de doorstroom naar de top te verbeteren. Dit gebeurt onder andere door voor talentvolle meisjes gelijkwaardig beleid te voeren en dezelfde faciliteiten te bieden als voor de jongens. Daarnaast wordt ook specifiek beleid gevoerd ten aanzien van meisjes, omdat ze nog een achterstand hebben op jongens. Zo wordt er voor meisjesvoetbal meer geworven en wordt extra ingezet op vrouwelijk kader en opleiding voor meisjes.

Dan is duidelijk dat je talent bent, je zit in zo'n omgeving. Bij meisjes is dat niet zo, die blijven in het amateur niveau, dus andere omgeving, ander leerklimaat, ander niveau. Daarnaast heb je natuurlijk ook het gemengde voetbal en meisjesvoetbal. En als het gaat om een bijdrage in de ontwikkeling van talent, dan moet je als meisje in het gemengde voetbal zitten. Anders haal je de top eigenlijk niet meer, blijkt uit ons onderzoek. De top van nu komt allemaal uit gemengd voetbal. *(Respondent 11, vrouw)*

Naast veranderend beleid van de KNVB dat met name op talentontwikkeling gericht is, is ook bij de SVVU gericht beleid op de koppeling van breedte en topsport.

We focussen nu sterk op de Eredivisie, maar dat zijn uiteindelijk de helden waar de zuigkracht vandaan moet komen voor alles van onderop. Want dat is uiteindelijk ons hele plan, in onze missie is dat een hele belangrijke. Waar ik echt door geraakt kan worden is als wij thuis wedstrijden hebben en er is weer een clinic van 100 tot 150 meisjes die dan allemaal pannenkoeken krijgen en handtekeningen. Die poster is een hele heldere ingeving van Sander geweest en dat ze daar hun helden zien. Ja, die poster [teamfoto FC Utrecht Vrouwen op posterformaat], ik blijf er naar kijken. Die gezichten [van kinderen die de poster gekregen hebben] met die smile, ja dan smelt ik gewoon. Wow moet je kijken, dan ga je echt breedtesport aan topsport koppelen. *(Respondent 15, vrouw)*

Volgens alle respondenten is de binding cruciaal om zowel de breedtesport, maar vooral ook de topsport verder te ontwikkelen. De breedtesport neemt wel toe, maar de topsport heeft de binding met breedtesport volgens diverse respondenten echt nodig om te kunnen groeien. De talentontwikkeling zou verbeterd moeten worden en meisjes zouden meer betrokken kunnen worden als publiek bij het topvoetbal. Vanuit de KNVB zijn ze bezig om de talentontwikkeling beter te organiseren. Er is weliswaar een kentering merkbaar in wat er aan de binding gedaan wordt, maar naast de talentontwikkeling en de plannen van de SVVU is het nog minimaal wat er

aan beleid gemaakt wordt en georganiseerd wordt om de binding tussen breedte en topsport te optimaliseren.

6.4 Wie heeft welk belang?

Op de vraag welke partijen belang hebben bij de ontwikkeling van het vruwentopvoetbal worden enkel een paar organisaties genoemd. Dit betreft vooral de overheid (gemeente) en de KNVB. De genoemde belangen bij een topcompetitie zijn met name gerelateerd aan de verbinding top- en breedtesport en zijn onder te verdelen in het professionaliseren van de sport, het vervolmaken van de piramidestructuur waarmee ook de talentontwikkeling verbeterd kan worden en het creëren van rolmodellen voor de meisjes in de breedtesport. Ook de genoemde belangen in Utrecht zijn voornamelijk van maatschappelijke aard en worden zodoende vooral gerelateerd aan de doelstellingen van de gemeente of de huidige sponsor, zorgverzekeraar Agis, om zoveel mogelijk mensen aan het sporten en gezond te krijgen en te houden.

Het belang van de gemeente bij een topcompetitie is met name op de breedtesport gericht: het creëren van een podium en in mindere mate op het professionaliseren van de sport, hoewel de subsidie daar wel voor wordt afgegeven. Het belang dat de KNVB heeft bij een topcompetitie in het vrouwenvoetbal is volgens meerdere respondenten anders en vooral gericht op het verbeteren van het niveau van Oranje en het vergroten van het aantal leden van de KNVB. Een paar respondenten benoemt ook dat de internationale status die de KNVB geniet zou verbeteren als ook het Nederlands Vrouwenelftal minstens in de top10 staat op de FIFA wereldranglijst.

De bond hoopt meer leden te werven omdat het toch wel belangrijk is om groter te worden, ze krijgen subsidie van VWS op basis van het aantal leden. Dus als bond wil je dan natuurlijk groeien. Dat is sowieso hun belang en daarnaast is het voor de KNVB wel belangrijk dat Nederland bekend staat als voetballand. Coaches en als Nederlands team, dan zou je dat ook wel voor de vrouwen willen. Ik denk dat dat ook wel goed zou zijn voor hun aanblik en prestige in het buitenland. (*respondent 1, vrouw*)

De BVO's worden nauwelijks genoemd als belanghebbende partijen bij een topcompetitie voor vrouwen, terwijl ook zij hun supportersgroep en database met vrouwenvoetbal kunnen vergroten.

Waarbij natuurlijk als je praat over de totale database, ik meen dat dat rond de 80 duizend ligt van die 75 RAC [Regionale Amateurclubs] clubs, ja ik denk 80 duizend potentials zijn. De helft is dat spelers, met name jeugd, en de andere helft natuurlijk amateur, dus daar zitten weer potentiële supporters bij. Dus probeer die 80 duizend op een bepaalde manier te benaderen, daarin zit natuurlijk ook weer een heel groot deel meisjes, meisjesvoetbal. (*respondent 3, man*)

Naast het vergroten van de achterban van de club is volgens respondenten voor BVO's het overig belang van vrouwenvoetbal ook gebaseerd op wat het kan bijdragen aan het mannenvoetbal en de club zelf. Zo wordt er beargumenteerd dat het 'binnenhalen van vrouwen' van toegevoegde waarde is voor een club, omdat dat meer rust brengt op de tribune bij mannenwedstrijden, meer fairplay en respect, een betere sfeer. Het includeren van vrouwenvoetbal kan de club helpen zich meer als gezinsclub te profileren. Bovendien kunnen volgens een aantal respondenten de vrouwen goed ingezet worden tijdens de mannenwedstrijden. Zo kunnen ze in de skybox van de

sponsors als hostess optreden en een praatje maken met de sponsors. Het vrouwenvoetbal staat ten dienste van het mannenvoetbal en de niet als eigenstandige waarde van sport zelf.

Ik ben vooral betrokken bij voetbal, en dan vind ik dat daar ook vrouwenvoetbal bij inzit, en ook g-voetbal bijvoorbeeld. Ik vind dat het om het totaal gaat. En bij vrouwenvoetbal in het bijzonder, dat is groot, daar moet je wat mee. Wat wij heel graag willen als FC Utrecht zijnde, is ons meer profileren als familie en gezinsclub. Meer een afspiegeling van de maatschappij en dan is het heel raar dat je je vervolgens alleen maar lieert aan het mannenvoetbal. Ik denk dat het op de lange termijn toch wel goed will en een beter imago oplevert en daarmee omzet. (*Respondent 7, man*)

Het vrouwenvoetbal mag voor een BVO vooral niet beperkend zijn voor het mannenvoetbal, dan is het belang in vrouwenvoetbal vrijwel meteen verdwenen, omdat dat geld kost.

En dit was een kans om in de directie de handen in een te slaan, maar dat lukte dus niet. De technisch directeur op dat moment zei meteen: “Je krijgt geen euro van mijn budget, want er zal nooit een vrouw in FC Utrecht 1 [mannen] komen, dus waar doen we het voor?” (*Respondent 3, man*)

BVO's investeren liever in het mannenvoetbal, omdat die investering weer geld oplevert. Het belang dat BVO's in vrouwenvoetbal hebben is minimaal en levert in elk geval op korte termijn geen geld op. Op de vraag voor welke partijen het einde van vrouwentopvoetbal een risico zou vormen, werd vrijwel unaniem de KNVB geantwoord. Ondanks dat de gemeente ook werd genoemd als partij met grote belangen bij de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal, denken zij niet in de problemen te komen als de top niet door kan gaan, omdat de verwachting is dat de breedtesport toch doorgroeit ondanks de afwezigheid van voorbeelden.

Als KNVB, laat ik het zo zeggen, het grootste gevolg is hoe we onze A-speelsters een zo hoog mogelijke competitie kunnen bieden om op hun niveau te kunnen blijven spelen. En dat lukt dus niet met deze competitie, dus moeten we naar andere modellen kijken. En we moeten dan de speelsters opvangen, dat is eigenlijk het enige. (*Respondent 5, man*)

Het belang van de KNVB is het creëren van een competitie van hoog niveau, zodat er een beter topsportklimaat ontstaat dat een goede basis vormt voor een prestatieverbetering van Oranje op internationaal niveau.

De belangen van de genoemde partijen zijn verschillend van aard (geld, verbetering topsport, verbinding top- en breedtesport, maatschappelijk, groei ledenaantal en bijdrage aan mannenvoetbal) en lijken niet allemaal direct met vrouwentopvoetbal van niveau samen te hangen. Met name de belangen van BVO's zijn op andere zaken dan het vrouwenvoetbal als zelfstandige waarde (als prestatiesport) gericht. Het vrouwenvoetbal wordt gebruikt als middel voor doeleinden in het mannenvoetbal of imago van de club. Vrijwel alle respondenten geven aan dat de KNVB de grootste belangen heeft en zeker ook het grootste afbreukrisico als de topcompetitie geen doorgang kan vinden. Uit de reactie van een werknemer van de KNVB blijkt dat niet zo, maar hiermee zou gesteld kunnen worden dat ook door de belangen die spelen, de KNVB een grotere partij is in de ontwikkeling van het vrouwentopvoetbal en invloed heeft op de voortgang.

6.4.1 Het is een kwestie van geld en sponsoring

Geld wordt als één van de belangrijkste factoren genoemd waarom het vrouwentopvoetbal niet van de grond komt. BVO's stappen er wegens financiële redenen uit en sponsors verbinden zich nog nauwelijks aan het vrouwenvoetbal. Bij de meeste teams is sprake van geldtekort. Met name bij de stichtingen zijn diverse grote plannen, maar is het budget net toereikend genoeg om het team draaiende te houden. Een veel gehoorde uitspraak is: "het mag geen geld kosten." Respondenten geven aan dat BVO's geen geld willen investeren in een vrouwenteam, omdat het volgens hen ontbreekt aan financiële draagkracht en het alleen maar geld kost en nog geen geld oplevert. Verhoudingsgewijs kost het vrouwenvoetbal momenteel ongeveer 5% van de totale begroting van een BVO. De KNVB draagt bij elk team financieel nog fors bij. Alleen van Twente wordt gemeld dat zij absoluut en relatief gezien meer geld investeren in het vrouwenvoetbal dan andere BVO's.

Volgens diverse respondenten zijn er wel partijen bereid om in het vrouwenvoetbal te investeren, maar moet je als organisatie die partijen wel duidelijk iets te bieden hebben. Dit wordt door alle respondenten meerdere malen aangehaald. Volgens hen heeft dat met de crisis te maken en het ruime aanbod aan potentiële sponsorprojecten dat sponsors hebben, maar ook met het feit dat de competitie nog een broos product is. Er gaat nog weinig geld in rond en op het eerste gezicht levert het nog weinig op voor een sponsor.

Je moet als stichting, je product klaar hebben op alle niveaus. Wat meer maatschappelijke verbonden activiteiten. We moeten gewoon wat meer keuzemenu hebben, bieden. Dus als je als sponsor je aan ons zou willen binden, dan kun je laten zien van dit hebben we te bieden. En dan heb je ook nog de optie om het op maat te maken. Misschien ook partijen die daar specifiek zicht op hebben of denken van goh, wij willen het vrouwenvoetbal op die manier benutten, kan dat? (*Respondent 6, man*)

Volgens de respondenten is het in deze tijd sowieso lastiger om sponsors te binden en heeft het vrouwenvoetbal nog niet voldoende te bieden. Wat het vrouwenvoetbal te bieden heeft is in elk geval niet zichtbaar genoeg voor de sponsors. Hier zou men wat creatiever in moeten zijn en maatwerk leveren aan sponsors. Bij de respondenten leven meerdere ideeën over wat het vrouwenvoetbal de sponsor kan bieden. Elementen die volgens diverse respondenten van groot belang zijn om een platform voor sponsors te creëren, zijn: spelen in het stadion, bieden van boarding waar de sponsor op kan staan en televisierechten. Het creëren van betrokkenheid en het leveren van tegenprestaties voor de sponsor door de speelsters zijn ook veel genoemde aspecten.

Dan moet je zelf natuurlijk nog partijen overhalen om geld binnen te krijgen, maar die moet je wel wat kunnen bieden. Dan heb je weer die cirkel, als je niets te bieden hebt, behalve die plaats in de bus, of doe iets leuks rondom de wedstrijd dat kan natuurlijk ook. Nodig mensen uit, zorg dat je een spreker hebt, de mensen die komen krijgen eerst een buffetje en vervolgens ga je met z'n allen naar de wedstrijd. Zorg dat je de mensen erbij betreft, dat je wat te bieden hebt. En dat is niet veel, je kunt geen tv bieden. Je krijgt geen exposure, ja dat is bijna nul waarde, en om die stap te zetten zal je toch naar het stadion moeten gaan of naar omgeving waar je wel die exposure hebt. (*Respondent 3, man*)

Oftewel het vrouwenvoetbal heeft volgens de respondenten nog te weinig te bieden aan sponsoren. Zaken die voor een sponsor interessant zouden zijn, zoals tv rechten en boarding zijn

nog voor vrijwel geen enkele club in de Eredivisie Vrouwen weggelegd. Daarom zijn de respondenten van mening dat het aantrekken van sponsors erg moeilijk is en waardoor er weinig geld is om het product Eredivisie uit te breiden. Het is een vicieuze cirkel.

6.4.2 Wat kunnen we doen om draagvlak te vergroten?

Een veel genoemd aspect door de respondenten is dat de zichtbaarheid van en betrokkenheid bij de speelsters en de topcompetitie te minimaal is. In het algemeen worden mensen te weinig aangetrokken als potentieel publiek. Om het minimale draagvlak en sponsorpotentieel te vergroten is het essentieel om deze zichtbaarheid en betrokkenheid te vergroten. Het draagvlak voor vrouwenvoetbal zal groeien als mensen er meer bij betrokken worden en meer affiniteit mee krijgen.

Voor de zichtbaarheid is de speellocatie van belang, met name ook voor FC Utrecht dat nu niet in Utrecht en bij een amateurclub speelt. Daarnaast kan de betrokkenheid vergroot worden. Dit kan gaan om betrokkenheid van meisjes, omringende clubs met meisjesvoetbal of persoonlijk contact met een (potentiële) sponsor.

Wat je moet doen om mensen enthousiast te maken voor het vrouwenvoetbal? Dat betekent in ieder geval dat je mensen moet uitnodigen, dat mensen denken van wat ongelooflijk leuk. Dan zit je na de wedstrijd in de bestuurskamer, dan moet er echt zo'n vrouwelijke voetballer het woord gaan doen. Dan moet zo'n meisje echt met zo'n directeur gaan praten, van hoe vond u het? Eigenlijk is iedereen daar gevoelig voor. Die denkt dan van wat leuk, dat iemand naar me toekomt en wil weten wat ik er van vond en dat ze vertelt over de wedstrijd. Naar mijn idee gaat het dan meer leven tussen mensen. En die speelsters, die zijn al toegankelijker, maar dat mag nog minder afstand zijn. (*Respondent 8, man*)

Uit dit citaat blijkt dat het creëren van de betrokkenheid en zichtbaarheid van het vrouwenvoetbal zelf uit moet gaan en dat met name vrouwen zich daarvoor moeten inspannen. Mensen raken niet allemaal vanzelfsprekend in contact met het vrouwenvoetbal en moeten er bij betrokken worden. Meerdere respondenten denken dat mensen daar gevoelig voor zijn en dan sneller inzien hoe leuk de sport is. Wel blijkt uit de interviews dat het draagvlak voor en de inbedding van het vrouwenvoetbal nog sterk afhankelijk is van die enkelingen die het vrouwenvoetbal echt een warm hart toe dragen of persoonlijk belang hebben bij vrouwenvoetbal en vooral ook op de juiste positie zitten binnen organisaties. Een veelgebruikte term om deze personen aan te geven is *dedicated*. Deze personen zijn toegewijd met een specifiek onderwerp bezig, in dit geval vrouwenvoetbal. Als de personen op de belangrijke posities vooral niet geïnteresseerd zijn, groeit de waardering en het draagvlak niet. De personen op de juiste posities zijn over het algemeen alleen mannen. De respondenten delen grotendeels de mening dat het vrouwenvoetbal beter ondergebracht kan zijn in een stichting dan bij een BVO, omdat de personen bij de BVO hun focus meer bij het mannenvoetbal hebben. Bij een stichting zijn mensen aangesteld die specifiek met vrouwenvoetbal aan de slag (willen) gaan.

Met die Munsterman, iedereen kent zijn beweegredenen, met een dochter die voetbalt. Maar hij heeft het wel allemaal in zijn club geïntegreerd. Het zijn niet alleen maar geruchten, maar hij gaat gewoon langs de club van 100 met een collecte en zegt van jongens vrouwenvoetbal belangrijk en jullie geven al een heleboel geld, maar geef nou

allemaal even 2000 euro voor die vrouwen. 100 keer 2000, het klinkt allemaal heel simpel maar hij doet het wel. Even los wat het allemaal heeft gekost en wat hij er allemaal instopt. Maar het geeft wel aan dat je personen moet hebben die er echt voor willen vechten. (*Respondent 11, vrouw*)

Het vrouwenvoetbal is volgens de meeste respondenten nog erg afhankelijk van de juiste mensen op de juiste posities en daarmee kent het vrouwenvoetbal nog te weinig structurele en organisatorische inbedding. Er zou volgens de respondenten meer macht moeten worden gemobiliseerd om het vrouwenvoetbal op een hoger plan te krijgen en dat betreft met name mannen die momenteel in de positie zitten om dat te kunnen doen.

7. Analyse

In het voorgaande hoofdstuk zijn de empirische resultaten gepresenteerd, die door de betekenissen en inzichten van de betrokkenen bij de Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht tot stand zijn gekomen. In dit hoofdstuk zullen deze resultaten geanalyseerd en geïnterpreteerd worden. Dit zal gebeuren door de empirische data te koppelen aan de literatuurstudie en door middel van het theoretisch kader.

7.1 Gender

Uit de empirische data blijkt duidelijk dat voetbal een gender geladen sport is. Er worden eigenschappen in het voetbal specifiek aan gender toegeschreven. Dit komt overeen met de literatuur waarin onder andere de historische ontwikkeling van het vrouwenvoetbal beschreven is en de betekenisgeving aan vrouwensport (Elling, 2004; Knoppers & Elling, 2001). Ook in het huidige onderzoek blijken de kenmerken van de dominante betekenisgeving aan voetbal - fysieke kracht, snelheid en competitief presteren - in mindere mate met het vrouwenvoetbal geassocieerd te worden dan met het mannenvoetbal. Aan het vrouwenvoetbal worden andere betekenissen toegeschreven, zowel aan de sportsters zelf als aan het spel. Sociale en uiterlijke aspecten worden bij vrouwenvoetbal meer benadrukt dan de aspecten van het spel en de prestatie (kenmerken zoals emotie en vriendelijk bij speelsters en sportief en schoon spel). De deelname aan voetbal is in overeenkomst met onderzoek van Knoppers (2006) voornamelijk door gender bepaald, meer dan de deelname aan sporten zoals tennis of hockey.

Het vrouwenvoetbal wordt continu met het mannenvoetbal vergeleken, waarbij het vrouwenvoetbal de vergelijking over het algemeen verliest: vrijwel alle aspecten van mannenvoetbal worden hoger gewaardeerd dan van vrouwenvoetbal. Een van de zaken die bovendien opvallen, is dat er van de vrouwen meer verwacht wordt. Ze moeten zich naast de sport ook richten op werk of studie, ze moeten beschikbaar zijn voor maatschappelijke projecten en er wordt van ze verwacht dat ze zelf meer doen om zichzelf en de sport te profileren. Dat vrouwen dit meer moeten doen dan de mannen wordt vrij normaal gevonden. Dit wordt verklaard doordat mannen met voetbal alleen al geld genereren en de vrouwen de investering in hun nog terug moeten verdienen. Bovendien lijkt het ook dat men vindt dat je van vrouwen meer kan verwachten, dat ze meer kunnen. Ook hier wordt een andere betekenis aan vrouwen toegedicht dan aan mannen in het voetbal. Dit kan positief gezien worden, omdat het vrouwenvoetbal als meer dan alleen voetbal gezien wordt, maar het leidt af van het ontwikkelen van vrouwenvoetbal als topsport. Tegelijkertijd is dit, in het verlengde van betekenissen die aan vrouwenvoetbal gegeven worden, een logische ontwikkeling. Immers wanneer bij vrouwenvoetbal vooral de sociale en uiterlijke aspecten worden benadrukt, wordt de ontwikkeling van de prestatie minder benadrukt en dit heeft consequenties voor de manier waarop de sport georganiseerd wordt. Dat wil zeggen, de ontwikkeling van de prestaties wordt minder gefaciliteerd.

Aan de hand van de theoretische perspectieven van Foucault (1994) die in dit onderzoek gebruikt worden, kan verklaard worden dat het maken van de vergelijking met het mannenvoetbal negatieve gevolgen heeft voor de organisatie en ontwikkeling van het vrouwenvoetbal. Disciplinary power beschrijft Foucault als vorm van macht die discoursen als waarheden voortbrengt die groot effect hebben in onze samenleving. Het vrouwenvoetbal verliest de vergelijking met het mannenvoetbal en wordt hiërarchisch gezien onder het mannenvoetbal

geplaatst. Het voldoet niet aan de gestelde 'eisen', de dominante kenmerken, want die zijn gebaseerd op het mannenvoetbal. Foucault beschrijft dat dit 'bestraft' wordt, indien de gestelde eisen niet gehaald worden, door het tegenhouden van verdere ontwikkeling. Dit heeft invloed op het handelen van mensen en organisaties. Het vrouwenvoetbal zelf wordt hierdoor als minder interessant gedefinieerd, krijgt minder aandacht en de intentie om het verder te professionaliseren is minder aanwezig, want de kans dat het wel zal voldoen aan de dominante kenmerken wordt als minimaal beschouwd. Vrouwenvoetbal loopt hierdoor het risico in een vicieuze cirkel terecht te komen.

Een ander resultaat waaruit blijkt dat de organisatie van vrouwenvoetbal verbonden is met gender wordt bepaald door de posities die in de organisatie worden ingenomen. Het blijkt dat de ontwikkeling van vrouwenvoetbal sterk afhankelijk is van mensen die op de juiste positie zitten en hun macht willen uitoefenen voor het vrouwenvoetbal. Dit zijn voornamelijk mannen. Dat het vooral mannen zijn die aan het roer staan bij de voetbalorganisaties wordt over het algemeen normaal gevonden, maar dit heeft gevolgen voor de organisatie van het vrouwenvoetbal aangezien de focus van de meeste mannen in dit onderzoek in eerste instantie op het mannenvoetbal gericht is. Dat er nu een manager vrouwenvoetbal is aangesteld bij de KNVB is een goede zaak, hoewel het veelzeggend is dat hij daarvoor een stap terug heeft moeten doen uit het bestuur en dat deze functie niet op het hoogste niveau gecreëerd kon worden.

7.2 Organisatie

De hiërarchie van mannenvoetbal en vrouwenvoetbal is ook in de organisatie van de KNVB nog duidelijk zichtbaar. De organisatie is meer gericht op het faciliteren en ontwikkelen van het mannenvoetbal. Dit lijkt nog ingegeven te zijn door de benadering die de bond in 1971 had: het vrouwenvoetbal werd in de bond opgenomen, omdat ze er 'niet meer om heen konden' (Derks, 1999). Deze benadering van de bond is weliswaar aan het veranderen - vrouwenvoetbal krijgt in de organisatie meer aandacht en wordt serieuzer genomen -, toch kan gesteld worden dat de cultuur en structuur van de bond (nog) voornamelijk aansluit op het mannenvoetbal. Het vrouwenvoetbal valt bijvoorbeeld nog onder amateurvoetbal en het zijn met name mannen die over het vrouwenvoetbal beslissen. Zoals Elling (2004) beschrijft kan er sprake zijn van symbolische in- en uitsluiting. Vrouwen zijn wel welkom als lid van de KNVB, maar sekse identificatie speelt nog een rol in de waardering van vrouwenvoetbal als topvoetbal en beïnvloedt daarmee de handelingsmogelijkheden van de speelsters.

De rol van de KNVB als bond is groot. Het is een grote bond en in de organisatie van het vrouwenvoetbal de grootste partij. Deze rol van de KNVB in de organisatie van de Eredivisie Vrouwen is ook groter dan de rol die zij in de Eredivisie (mannen) hebben. Meerdere respondenten gaven aan dat ze van mening waren dat de KNVB het vrouwenvoetbal niet serieus genoeg nam en daarom ook niet mochten verwachten van andere partijen, zoals de BVO's dat zij dat wel zouden doen. In termen van Foucault zijn de dominante discoursen over vrouwenvoetbal bij de KNVB van invloed op anderen, in dit geval ook betrokken BVO's. Dit heeft vervolgens ook weer effect op de organisatie van de competitie, de Eredivisie, die vooralsnog niet stabiel genoeg georganiseerd kon worden.

Ten opzichte van het mannenvoetbal loopt het vrouwenvoetbal volgens de meeste respondenten achter en is de beeldvorming van het vrouwenvoetbal negatiever. Dat heeft zoals beschreven

negatieve gevolgen voor de organisatie. Wanneer men het vrouwenvoetbal van nu vergelijkt met het vrouwenvoetbal van 15 jaar terug is men wel erg positief over de ontwikkelingen van het vrouwenvoetbal in Nederland. Dat heeft tot gevolg dat er tegenwoordig wel meer aandacht is voor de organisatie van het vrouwenvoetbal.

In het onderzoek is ook aandacht besteed aan de ontwikkeling van vrouwenvoetbal in het buitenland. Het wordt dan met name met het voetbal in andere Europese landen vergeleken en zoals ook in de literatuur wordt beschreven, is van diverse landen bekend dat de competities dezelfde problemen ondervinden. De focus blijft bestaan op dominante discoursen over vrouwen en vrouwenvoetbal en er is een gebrek aan financiële steun (Caudwell, 2011; Magee et al., 2007). Uit het onderzoek blijkt ook, wederom in overeenstemming met met de literatuur, dat een paar landen voorop lopen in de ontwikkeling en deze problemen in mindere mate ervaren (Knoppers & Anthonissen, 2003; Scraton et al., 1999). Het Nederlandse vrouwenvoetbal loopt in dat opzicht achter op deze ontwikkelingen. Gekeken naar de literatuur is het opvallend dat Nederland qua percentage vrouwelijke leden in de jaren '70 ook achterliep op deze landen (Engeland, Noorwegen en Duitsland) (Pfister in Elling, 1999).

Met name Zweden wordt gezien als voorbeeld dat voor Nederland voorlopig nog niet haalbaar is, maar wel als doelstelling waar we in Nederland naar toe willen. Opvallend hierbij is dat de achterstand die hier geconstateerd wordt juist een positieve impuls geeft aan de organisatie. Dat kan er op duiden dat de ontwikkelingen in het buitenland als mogelijk beschouwd worden voor Nederland. In tegenstelling tot de achterstand dat vrouwenvoetbal op mannenvoetbal heeft, wordt de achterstand dat het Nederlandse vrouwenvoetbal heeft op het buitenland als overbrugbare achterstand gezien. Het is wellicht haalbaar om hier een inhaalslag te maken en dat leidt er toe dat er gekeken wordt naar deze voorbeelden om dit over te nemen in de organisatie van het Nederlandse vrouwenvoetbal.

7.3 Breedte- en topsport

De koppeling tussen breedte- en topsport wordt door de meeste respondenten cruciaal bevonden, maar tegelijkertijd wordt er niet het maximale aan gedaan om de koppeling te versterken. De breedtesport groeit al jaren en blijft groeien, de verwachting is dat ook de topsport hierdoor groeit en verstevigd wordt. Er spreekt een verwachting uit dat de groei van de breedtesport de topsport als vanzelf zal stimuleren, maar aangezien de topsport met moeite blijft bestaan, kan gesteld worden dat deze relatie niet direct opgaat. Er zou mogelijk meer moeten veranderen in bijvoorbeeld de organisatie van de competitie, bij de KNVB en bij clubs, om de bijdrage van de breedtesport aan topsport tot stand te laten komen. Momenteel wordt de koppeling tussen beiden nog niet voldoende gefaciliteerd, hoewel hier al wel sprake is van een verandering. Zo wordt meer aandacht besteed aan de structuur van competities en aan talentontwikkeling.

Gekeken naar de literatuur wordt door de 'double pyramid theory' van Bottenburg (2003) bevestigd dat de bijdrage van de relatie tussen de breedtesport en topsport niet volledig opgaat. Bottenburg beschrijft dat de aanjaagfunctie van de topsport op de breedtesport niet zo opgaat als verondersteld wordt. Voor het vrouwenvoetbal specifiek gaat deze relatie niet op, omdat men er van uit gaat dat de breedtesport vanzelf groeit en de topsport hier niet voor nodig heeft. Of dat een terechte gedachte is, is een andere vraag. In de bijdrage van de breedtesport naar de topsport beschrijft Bottenburg naast de aanvoer van nieuwe talenten ook twee andere effecten; de invloed van breedtesport op topsportsucces en de invloed van de breedtesport op topsportpubliek. Het

effect op succes is volgens Bottenburg minimaal, omdat het slechts één factor te midden van andere factoren is, zoals trainers en faciliteiten. Juist het tweede effect gaat volgens Bottenburg op, er is een sterke samenhang tussen eigen sportdeelname en passieve sportbeoefening. Als we dit koppelen aan het huidige onderzoek, blijkt dat de koppeling breedtesport en topsport voornamelijk terug te zien is in de verbetering van de aanvoer van topsporttalenten. Er is nauwelijks sprake van het creëren van de breedtesport als topsportpubliek. Er worden wel voorbeelden genoemd van hoe meisjes als publiek betrokken kunnen worden, maar hier wordt vooralsnog niet verwezen naar bewuste beleidskeuzes of concrete afstemming tussen afdelingen bij bijvoorbeeld een KNVB of een BVO. In het beleidsstuk van de SVVU wordt wel aandacht aan deze koppeling besteed.

7.4 Topsport

Zoals voetbal sterk gelieerd wordt aan mannelijkheid, geldt ook voor topsport dat het met name met hegemoniale mannelijkheid wordt geassocieerd (Elling, 2004). Uit het onderzoek blijkt dat de kwaliteit van het vrouwenvoetbal door het publiek lager gewaardeerd wordt dan het mannenvoetbal en dat dit er voor zorgt dat het minder als topsport wordt gezien. Toch zijn de meeste respondenten het erover eens dat er bij de Eredivisie Vrouwen sprake is van topsport en dat heeft met name te maken met de grote motivatie van de speelsters en de randvoorwaarden. Dit is in overeenstemming met een artikel van Bottenburg (2000) dat voor het bedrijven van topsport zowel talent, mentaliteit en toewijding noodzakelijk zijn, als ook de randvoorwaarden om topsport te kunnen beoefenen. Daarmee worden onder andere faciliteiten, begeleiding en geld bedoeld. Volgens Bottenburg worden deze randvoorwaarden steeds meer bepalend voor het succesvol presteren op topniveau. Hij zegt hierover dat topsport een professie is geworden en dat de top nauwelijks meer te bereiken is wanneer topsport als vrijetijdsbesteding naast werk of studie wordt verricht. Hier bestaat een groot spanningsveld blijkt uit de resultaten van dit onderzoek. Vrouwenvoetbal wordt weliswaar als topsport gezien, maar de focus op de sport of de faciliteiten zijn niet optimaal: de sportsters moeten het combineren met werk en/of studie, bij de BVO's blijkt de focus vaak niet op de topsport te zijn of ondergebracht in een stichting zijn de faciliteiten niet toereikend genoeg voor topsport. Daarbij blijkt dat vrouwenvoetbal door meerdere organisaties, waaronder de BVO's, wordt benaderd en weggezet als maatschappelijk traject. Maatschappelijke beeldvorming over het vrouwenvoetbal bevordert de topsportvisie van vrouwenvoetbal niet, sterker nog die werkt het tegen. Aan het vrouwenvoetbal worden andere betekenissen toegeschreven dan betekenissen van topsport en dit heeft gevolgen voor de organisatie van het vrouwenvoetbal. Vrouwenvoetbal zal serieuzer genomen worden als het meer topsport uitstraalt, maar om het vrouwenvoetbal meer als topsport te zien, moet het anders gepositioneerd worden binnen de voetbalorganisaties. Omdat de focus minder op topsport gericht is, is het voor de vrouwen moeilijker om zich te concentreren op hun sport. Dit betekent dat ze niet optimaal kunnen werken aan het verbeteren van de kwaliteit van hun spel en dat ze dus niet de gelegenheid krijgen om aan de dominante betekenissen van voetbal en van topsport te voldoen.

7.5 Belangen

Uit de resultaten blijkt dat de belangen van de partijen die betrokken zijn bij het FC Utrecht team uit elkaar liggen. Dit kan positief gezien worden, want dat betekent dat er meerdere belangen bij het vrouwenvoetbal zijn. Tegelijkertijd kan dit ook nadelig zijn, omdat de verschillende belangen uit elkaar liggen. De partijen kunnen verschillende doelen nastreven die elkaar tegenwerken en

zodoende de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal niet samen versterken. Van de partijen met belangen die voorsnog genoemd worden, is de KNVB de enige partij waar volgens de respondenten de topsportbelangen voorstaan. De KNVB wil vooral dat de Oranje vrouwen een sterke competitie als basis hebben om internationaal goed te kunnen presteren. Het afbreukrisico zit voor hen ook voornamelijk in deze topsportbelangen, ondanks dat ook bij de KNVB het vrouwenvoetbal minder als topsport georganiseerd wordt. Voor de overige partijen, de gemeente en de sponsor van de FC Utrecht Vrouwen, lijkt het belang voornamelijk van maatschappelijke aard of zelfs in de meerwaarde voor het imago van een BVO of voor het mannenvoetbal te zitten. Dat het belang in vrouwenvoetbal niet zozeer samenhangt met (de kwaliteit van) het spel van de vrouwen, heeft onder andere te maken met het feit dat het voetbal op zich nog nauwelijks geld genereert waar dat bij het mannenvoetbal wel het geval is. Het belang in het mannenvoetbal draait vooral ook om geld dat daar omgaat.

Uit de resultaten blijkt dat het vrouwenvoetbal ten dienste gesteld wordt van het mannenvoetbal of in elk geval het mannenvoetbal niet in de weg mag zitten. Andersom zijn er geen voorbeelden genoemd waarbij het mannenvoetbal wordt ingezet ten behoeve van het vrouwenvoetbal. Dat vrouwenvoetbal geen hulp krijgt en vooral niet in de weg mag zitten, is vergelijkbaar met de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal in de jaren '70, zoals Derks (1999) in haar artikel beschrijft. De KNVB wilde vrouwenvoetbal toen niet toestaan, omdat er niet verwacht werd dat het vrouwenvoetbal een bijdrage kon leveren aan de vooruitgang van het voetbal en er zelfs gedacht werd dat het ernstige gevolgen zou kunnen hebben voor het mannenvoetbal.

Wat veranderd is ten opzichte van de visie op vrouwenvoetbal van veertig jaar geleden is dat door onder andere de UEFA en de KNVB meer wordt ingezien dat het vrouwenvoetbal wel een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van voetbal in het algemeen. Zo vindt de UEFA de ontwikkelingen omtrent BeNeLeague interessant, omdat het ook voor de organisatie van mannencompetities een goed voorbeeld kan zijn en is het voor de KNVB interessant omdat met een hoge FIFA notering van zowel de mannen als de vrouwen van Oranje hun internationale prestige als voetballand groeit. Hierbij blijft echter het beeld bestaan dat vrouwenvoetbal het mannenvoetbal zou moeten dienen.

Uit deze perspectieven blijkt dat het mannenvoetbal belangrijker wordt bevonden en dat vergeleken met veertig jaar geleden vrouwenvoetbal in hiërarchische zin onder het mannenvoetbal geplaatst wordt. Vrouwenvoetbal wordt serieuzer genomen wanneer het een bijdrage kan leveren aan mannenvoetbal.

7.6 Media

Tijdens het onderzoek is diverse keren gesproken over de rol van de media bij de benadering en organisatie van het vrouwenvoetbal. De media en het verkopen van de tv rechten spelen volgens de respondenten een cruciale rol bij het slagen van vrouwenvoetbal. De media hangt met de verschillende genoemde aspecten samen en speelt in die hoedanigheid een grote rol. Het verkopen van de tv rechten levert geld en meer aandacht op, dus daar is voor de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal en betrokken partijen belang bij. Ook in de positionering van vrouwenvoetbal als topsport kan de media een grote rol spelen. Hierbij is het afhankelijk van hoe het vrouwenvoetbal gepositioneerd wordt in berichtgevingen en of er veel over bericht wordt. Zoals weergegeven in de literatuur speelt gender nog een grote rol in de media. Vrouwen krijgen

in de media andere, negatievere betekenissen toegeschreven dan mannen. Ook in de media is sprake van symbolische uitsluiting.

In Nederland zijn de tv rechten niet verkocht en dat heeft ook met onze cultuur te maken. Vrouwensporten worden in en door de media negatiever benaderd en worden daarom minder uitgezonden. Dat geldt ook sterk voor het vrouwenvoetbal, vrouwenvoetbal wordt minder interessant bevonden. Daarom moet er volgens respondenten ook hier meer gekeken worden naar andere varianten van aanbod, om het vrouwenvoetbal anders te profileren dan het mannenvoetbal. Bijvoorbeeld dat het meer als glossyprogramma wordt aangeboden. Paradoxaal hierbij is dat de betekenissen aan gender hierbij alleen maar versterkt dreigen te worden, doordat er meer gefocust zal worden op uiterlijke verschijning en aantrekkelijkheid. Volgens de respondenten kan de voetbalbond een belangrijke rol spelen in hoe de media het vrouwenvoetbal oppakt.

Conclusie

In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Welke aspecten van betekenisgeving spelen volgens de betrokkenen een rol bij de ontwikkeling van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht en wat zijn de consequenties van deze aspecten voor de organisatie van het vrouwentopvoetbal?

Betekenisgeving aan vrouwenvoetbal

Er kan gesteld worden dat er een aantal aspecten een rol speelt bij de ontwikkeling van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht. Het is gebleken dat deze aspecten voor de hele ontwikkeling van de topcompetitie voor vrouwen van belang zijn en zodoende niet specifiek de ontwikkeling van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht betreft.

Uit het onderzoek blijkt dat de sport niet als genderneutraal gezien kan worden. Aan het vrouwenvoetbal worden andere betekenissen gegeven dan aan het mannenvoetbal en deze zijn gender gerelateerd. Discoursen over vrouwenvoetbal zijn gerelateerd aan discoursen over gender. Deze spelen nog een grote rol in de ontwikkeling van vrouwenvoetbal en zeker ook in de ontwikkeling van vrouwenvoetbal als topsport. Ondanks dat de Eredivisie is opgericht met als doel een topsportklimaat te creëren, blijkt het vrouwenvoetbal niet bij alle partijen overtuigend als topsport gepositioneerd te worden.

Er spelen diverse belangen bij het vrouwenvoetbal en de belangen van de verschillende partijen kunnen tegenstrijdig zijn aan elkaar. Uit de belangen blijkt wel dat vrouwenvoetbal serieuzer wordt genomen als het een bijdrage kan leveren aan het mannenvoetbal.

Ook de rol van de KNVB is van belang in de ontwikkeling van de sport. De rol van de KNVB is in het vrouwentopvoetbal groter en meer divers dan wanneer het de top van de mannen betreft. Waar bij de Eredivisie (mannen) zaken zijn ondergebracht in de stichting Eredivisie, worden deze zaken bij de vrouwen grotendeels door de KNVB opgepakt. De beeldvorming over vrouwenvoetbal lijkt bij de KNVB in positieve zin te veranderen, maar het is de vraag of ze zich voldoende bewust zijn van de grote en wellicht dominante invloed die ze hebben op de betekenisgeving aan vrouwenvoetbal door anderen.

Consequenties voor de organisatie

Op basis van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de wijze waarop het vrouwentopvoetbal georganiseerd wordt, te maken heeft met de manier waarop vrouwenvoetbal betekenis toegekend wordt. Het wordt in de meeste gevallen afgezet tegen mannenvoetbal en krijgt dan een negatievere betekenis dan wanneer gekeken zou worden naar de potentie van zo'n groot aantal vrouwelijke leden - waar menig bond jaloers op zou zijn- of de potentie van een vrouwenteam voor een BVO of sponsor. Deze beeldvorming heeft (nog steeds) consequenties voor de manier waarop het vrouwentopvoetbal zich ontwikkelt en voor hoe het georganiseerd wordt.

Veelal wordt de verantwoordelijkheid voor veranderingen in deze 'relatieve achterstand' bij vrouwelijke topsporters zelf gelegd (ze moeten zich anders gedragen, 'aantrekkelijker', zelf zorgen voor exposure), terwijl nog te weinig kritisch gereflecteerd wordt op de organisatorische context waarin belanghebbende partijen (nog minimaal) bijdragen aan de ontwikkeling van vrouwenvoetbal. Het blijft verbazingwekkend dat de organisatie van vrouwentopsport bij een sport met zoveel vrouwelijke leden, relatief onderontwikkeld is.

Waar begon het ook alweer mee?

De directe aanleiding voor dit onderzoek bestond uit de vraag die de SVVU heeft: hoe moet zij zich organiseren en profileren om FC Utrecht Vrouwen een stabiele basis te verschaffen waarmee ze kunnen meedoen in de titelstrijd in de Eredivisie. Volgens de visie van de SVVU hangt dit samen met het versterken van de verbinding van de topsport met de breedtesport in het vrouwenvoetbal in de regio. Voorafgaand aan deze doelstelling was het van belang om in te gaan op de context en de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal in Nederland en de betekenisgeving van de betrokkenen.

Allereerst is gedurende het onderzoek gebleken dat het onderbrengen van het vrouwenvoetbal in de SVVU niet expliciet voor een moeilijker situatie heeft gezorgd dan wanneer het bij een BVO ondergebracht gebleven zou zijn. Zoals hierboven besproken, zijn uit het onderzoek diverse aspecten, belangen en verwachtingen naar voren gekomen die van belang zijn voor de hele ontwikkeling van het vrouwentopvoetbal en niet alleen voor de SVVU. Het is zelfs gebleken dat de stichtingsvorm, zoals toegepast in Utrecht, voor meer teams in de Eredivisie een oplossing vormde.

De aspecten die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen, gelden weliswaar ook voor het team van FC Utrecht. Zodoende kan de SVVU hier aandachtspunten uithalen. Daarnaast is uit de resultaten gebleken dat de langetermijnvisie die de SVVU voor ogen heeft, met de koppeling tussen breedte- en topsport, door de meeste respondenten erkend wordt als cruciaal om de topsport verder te kunnen ontwikkelen. Tegelijkertijd is gebleken dat er naast het beleidsplan van de SVVU zelf, nog weinig concreet beleid op wordt gemaakt. De koppeling van breedte- naar topsport bestaat niet alleen uit talentontwikkeling, maar betreft ook het betrekken van de breedtesport als topsportpubliek. Het lijkt erop dat hier winst te behalen is. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het voor de SVVU van belang is in hun visie ook specifiek aandacht te hebben voor de breedtesport als topsportpubliek. Daarnaast is het belangrijk dat het beleidsplan ook uitgevoerd gaat worden.

Discussie

In het vorige hoofdstuk zijn conclusies getrokken uit de empirische en theoretische data ten aanzien van de onderzoeksvraag. In dit hoofdstuk worden punten uiteengezet die naar aanleiding van dit onderzoek aan het licht zijn gekomen. Daarnaast zullen aanbevelingen voor praktijk en vervolgonderzoek aan bod komen.

Discussiepunten

Tijdens dit onderzoek zijn mensen geïnterviewd die in meer of mindere mate bij het vrouwenvoetbal betrokken zijn. Over het algemeen hebben de mensen die erbij betrokken zijn meer kennis over het vrouwenvoetbal en wellicht door hun betrokkenheid een meer positieve mening. De toegekende betekenissen aan het vrouwenvoetbal die tijdens dit onderzoek aan de orde zijn gekomen, zijn waarschijnlijk specifiek voor deze doelgroep. De algemene beeldvorming over vrouwenvoetbal in de samenleving kan hiervan afwijken.

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in een zeer turbulente periode wat betreft de ontwikkeling van het vrouwentopvoetbal. Er werd en wordt hard gewerkt aan een nieuwe opzet voor een topcompetitie en er zijn inmiddels twee grote clubs aan de competitie toegevoegd, namelijk Ajax en PSV. Zoals verwacht heeft de toetreding van deze clubs in elk geval direct effect op de nieuws waarde van de vrouwencompetitie. Bovendien zijn de Oranje Vrouwen aan een bijzonder goede kwalificatiereeks voor het EK 2013 bezig. Het opnieuw halen van een eindtoernooi is van essentieel belang voor de media-aandacht voor het vrouwenvoetbal. Vol belangstelling volg ik de ontwikkelingen en ik hoop dat de KNVB klaar zit om deze nieuwe kans op media-aandacht vast te pakken en te behouden. Als onderzoeker kan ik niet uitsluiten dat al deze ontwikkelingen effect hebben gehad op het onderzoek. Het is mogelijk dat de vele negatieve en positieve ontwikkelingen de respondenten heeft beïnvloed en niet te vergeten mijn eigen perceptie.

De groep respondenten is tijdens het onderzoek bijgesteld. Dit heeft twee oorzaken gehad. Ten eerste is het niet gelukt iemand van een andere BVO te interviewen. De resultaten uit dit onderzoek zijn grotendeels van toepassing gebleken op de ontwikkeling van topvrouwenvoetbal in het algemeen en niet alleen op de situatie in Utrecht, maar het is helaas niet mogelijk geweest om de resultaten van een andere BVO hierin mee te nemen. Ten tweede zijn er gedurende het onderzoek diverse personen genoemd die een goede bijdrage konden doen aan mijn onderzoek. Zij waren allen werkzaam bij de KNVB.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van dit onderzoek kunnen zowel aanbevelingen voor vervolgonderzoek als voor de praktijk gedaan worden.

Vervolgonderzoek

1. Uit de resultaten is gebleken dat er een grote verantwoordelijkheid bij de speelsters zelf wordt gelegd. Daarnaast bleek dat er ook bij de speelsters sprake is van niet realistisch gebleken verwachtingen. De opzet van mijn onderzoek was niet toereikend genoeg om de mening van de speelsters voldoende in beeld te brengen. Het is zeker raadzaam om vervolgonderzoek te doen naar de betekenis die deze groep actoren zelf geeft aan de organisatie van het vrouwenvoetbal en de rol die zij daar zelf in hebben.

2. Uit het onderzoek is gebleken dat er te weinig gedaan wordt om de relatie tussen de top- en breedtesport te versterken, maar dat het ook niet duidelijk is hoe deze koppeling het beste versterkt kan worden. Hier valt waarschijnlijk winst uit te behalen, maar alvorens hier meer over te kunnen zeggen is het van belang om te onderzoeken welk effect de Eredivisie Vrouwen nu eigenlijk heeft op breedtesport en wat de breedtesport nu precies vindt van de topsport. Kennen voetballende meisjes de Eredivisie Vrouwen en ervaren ze de topcompetitie als toegevoegde waarde?

Praktijk

1. Door de respondenten is met name aangegeven dat het vrouwenvoetbal anders georganiseerd zou moeten worden dan het mannenvoetbal. Daarbij werd opgemerkt dat het vrouwenvoetbal iets eigens moet claimen. Bijvoorbeeld dat de speelsters over het algemeen hoger opgeleid of representatiever zijn dan spelers, zou een grotere rol kunnen spelen in de beeldvorming en wijze van organiseren.
2. Het is van belang dat de KNVB zich bewust is van de beeldvorming en hun voorbeeldrol daarin. Zolang zij het vrouwenvoetbal niet voldoende serieus nemen of dat niet voldoende als zodanig naar buiten toe communiceren, kan niet verwacht worden dat anderen, zoals de BVO's dat wel gaan doen.
3. Respondenten waren het er grotendeels over eens dat hockey als beter voorbeeld dan mannenvoetbal dient voor de organisatie van het vrouwenvoetbal. Het is daarom aan te bevelen dat men nagaat hoe de ontwikkeling van de vrouwentak bij hockey tot stand is gekomen en elementen probeert te implementeren. Mochten de FC Utrecht Vrouwen gehuisvest gaan worden bij SV Kampong, raad ik specifiek de SVVU aan om veel 'af te kijken' van de hockeyomgeving en dus optimaal gebruik te maken van de voorbeelden die ze dan zo dichtbij hebben.
4. Tot slot nog een aanbeveling met betrekking tot verwachtingenmanagement. Meerdere malen is aan bod gekomen dat er verwachtingen waren van de Eredivisie Vrouwen of andere zaken die niet realistisch bleken te zijn en tot teleurstellingen leidden. Met name ook de speelsters bleken 'valse' verwachtingen te hebben of er werd van de speelsters meer verwacht. Meer begeleiding van speelsters op het gebied van verwachtingenmanagement is raadzaam. Dit wil ik de SVVU dan ook graag adviseren, met name nu ook in de aanloop naar de BeNeLeague. Zorg dat speelsters goed weten en beseffen wat de verwachtingen mogen zijn van de nieuwe competitie. Zo kunnen grote teleurstellingen voorkomen worden en als de verwachtingen wel uitkomen, zal de organisatie positiever ervaren worden.

Reflectie

Het doen van onderzoek het afgelopen jaar heb ik als zeer leerzaam ervaren. Mijn aanvankelijke twijfel over de toegevoegde waarde van een tweede afstudeeronderzoek veroorzaakte een moeizame start. Nu kijk ik terug op een waardevolle en mooie ervaring.

Mijn grote interesse in het vrouwenvoetbal en de drive om op academische basis mijn bijdrage te leveren aan de ontwikkelingen hiervan, hebben mij de motivatie gegeven om het onderzoek op te pakken. Het enthousiasme en de tomeloze inzet die betrokkenen bij de top van het vrouwenvoetbal hebben getoond, gaven mij de inspiratie en energie om door te gaan.

Tijdens het onderzoek heb ik nieuwe onderzoeksvaardigheden opgedaan. In tegenstelling tot bij mijn vorige master lag de nadruk nu op kwalitatief onderzoek. Ik heb daardoor veel nieuwe vaardigheden ontwikkeld en bovendien is het ervaren van de verschillen tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek doen van grote toegevoegde waarde geweest voor mij.

Met name mijn rol als onderzoeker heeft als groot leerpunt centraal gestaan. Het besef en omschrijven van mijn eigen perspectief op de wereld en het onderzoeksveld heeft de nodige tijd in beslag genomen. Naarmate het onderzoek vorderde kreeg ik steeds beter inzicht in hoe mijn perspectieven van invloed waren op de te maken keuzes, hoe ik het onderzoek deed en welk effect het had op hoe ik naar de verschillende theorieën keek. Ik heb kortom geleerd hoe mijn rol als onderzoeker van grote invloed is op het eindresultaat.

De combinatie van praktijk en wetenschap is tijdens dit onderzoek een belangrijk punt geweest dat ik als stimulans, maar ook als struikelblok heb ervaren. Het leidde er toe dat ik moeilijk onderscheid kon maken in de diverse doelstellingen van het onderzoek en ik had moeite met het aanbrenge van de juiste focus en het scherpstellen van de hoofd- en deelvragen. Door de ervaring van nu zal ik in de toekomst proberen meer vertrouwen te hebben in mijn onafhankelijke rol als onderzoeker en daarmee sneller keuzes te maken in de doelstellingen voor het onderzoek. Daarmee schep ik meer duidelijkheid voor mezelf en anderen en dat komt de kwaliteit ten goede. De besprekingen met mijn begeleider en het sparren met medestudenten hebben mij enorm geholpen om de hoofdlijn te bepalen en vertrouwen in mijn onderzoek te houden.

De ervaring die je op doet met onderzoek en afstuderen is een ervaring van vallen en opstaan. Dat was uiteraard ook dit keer het geval. Momenten waarop ik stilstond en dacht dat ik niet meer vooruit zou komen, werden afgewisseld met momenten waarop ik het gevoel had dat de vaart er goed in zat. Grote stress op het laatste moment heb ik niet gehad, maar de planning had beter gekund. Ik heb wederom geleerd dat planning niet mijn sterkste punt is en dat dit ook voor de toekomst een groot aandachtspunt blijft: realistisch plannen en in de beginfase mij daar beter aan houden. Voor een volgend onderzoek of grote opdracht ga ik een gedetailleerdere planning maken, zodat ik meer overzicht heb van wat er allemaal in welk tijdsbestek moet gebeuren.

Over het algemeen heb ik met veel plezier aan mijn onderzoek gewerkt. Vooral het interviewen heb ik met onverwacht veel plezier gedaan. Uiteindelijk heeft dit onderzoek meer vragen beantwoord en aanbevelingen voortgebracht dan ik van tevoren voor mogelijk had gehouden. Ik heb er zelf in elk geval naast onderzoeksvaardigheden ook enorm veel kennis mee op gedaan.

Referenties

- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom onderwijs.
- Bottenburg, M. van (2000). *Het Topsportklimaat in Nederland*. 's Hertogenbosch: Diopter.
- Bottenburg, M. van (2003). Top- en breedtesport: een Siamese tweeling? In K. Breedveld (red.). *Rapportage Sport 2003* (pp. 285-312). Den Haag: SCP.
- Caudwell, J. (2006). *Sport, sexualities and queer/theory*. New York: Routledge.
- Caudwell, J. (2011). Gender, feminism and football studies. *Soccer & Society*, 12, 330-344.
- Coakley, J. (2001) *Sport in society, issues and controversies*. 7th ed. (1st. 1978), Boston: McGraw-Hill.
- Connell, R. (2002). *Gender*. Cambridge: Polity.
- Deetz, S. (2000), 'Describing differences in approaches to organization science: Rethinking Burrell and Morgan and their legacy', in: Frost, P.J., Lewin, A.Y. & Daft, R.L. (2000), *Talking about organization science*, London: sage publications, pp. 123-152.
- De Vos, D., & Wetselaar, T. (2008). *Topsport als vliegwielt voor de breedtesport*. Scriptie Universiteit Utrecht.
- Derks, M. (1999). Hard gras: Sekse, identiteit en voetbal geschiedenis. *Tijdschrift voor Gender Studies*, 2, 5-15.
- Elling, A. (1999). Een beetje ruig, dat trekt me wel: over het imago en de beleving van vrouwenvoetbal. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 2/4, 1999, p. 25-35.
- Elling, A. (2004). Bewegende beelden: sport, sekse en etniciteit. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 1, 44-57.
- FIFA (2011), Worldfootball Ranking (last updated 23 Sep 2011), geraadpleegd op 8 november 2011: <http://www.fifa.com/worldfootball/ranking/lastranking/gender=f/fullranking.html>.
- Foucault, M. (1994). *Power: Essential Works of Foucault 1954 - 1984*. New York: The New Press.
- Hargreaves, J. (1994). *Sporting females. Critical issues in the history and sociology of women's sports*. London: Routledge.
- Hong, F. & Mangan, J. (2003). Soccer Women, Sexual Liberation: Kicking Off a New Era. *Soccer & Society*, 4, nr. 2/3 (special issue).
- KLO (1999). *Sport in beeld. Kijkplezier voor mannen en vrouwen*. Hilversum: NOS/KLO.
- Knoppers, A & Anthonissen, A. (2003). Women's soccer in the United States and the Netherlands: Differences and similarities in regimes of inequality. *Sociology of Sport Journal* 20: 351-370.
- Knoppers, A., & Elling, A. (1999) *Gender, etniciteit en de sportmedia. Een inventarisatie van 'reguliere' en Olympische berichtgeving*. Utrecht: CBM (UU)/ Tilburg: Vrijtijds wetenschappen (KUB).
- Knoppers, A. & Elling, A. (2001). *Organizing masculinities and femininities. The gendered sporting body*. In: Steenbergen, J., De Knop, P. & Elling, A. (eds.) Values and norms in sport. Critical reflections on the position and meanings of sport in society (p.171-194). Oxford: Meyer & Meyer.
- KNVB (2007). *Businessplan Eredivisie Vrouwen*. Zeist: KNVB.
- KNVB (2009). *Samen scoren. Beleidsplan voetbal 2009-2014* [elektronische versie], geraadpleegd op 3 april 2012.

- KNVB (2010). *Eén wens, één doel, jaarverslag KNVB 2009- '10* [elektronische versie], geraadpleegd op 7 april 2011.
- Kouterik, J. van (2011): Mooi om te zien hoe gepassioneerd vrouwen voetbal beoefenen, geraadpleegd op 8 november, 2011: http://eredivisievrouwenvoetbal.nl/nieuws/Mooi_om_te_zien_hoe_gepassioneerd_vrouwen_voetbal_beoefenen.
- Luijt, R. (2005). *Worstelen met het stereotype: een onderzoek naar de weergave van Olympische sporters in de Nederlandse kranten*. Universiteit Utrecht, doctoraalscriptie.
- Magee, J., Caudwell, J., Liston, K., & Scraton, S. (eds). (2007). *Women, Football and Europe: Histories, Equity and Experiences*. Oxford: Meyer and Meyer.
- Markula, P., & Pringle, R. (2006). *Foucault, Sport and Exercise: Power, Knowledge and Transforming the Self*. Routledge.
- Mayan, M.J. (2009). *Essentials of qualitative inquiry*. Left Coast Press.
- Merton, R. (1948). The self-fulfilling prophecy. *The Antioch Review*. Vol. 8 (2), 193-210.
- Messner, M. (1988). Sport and male domination: The female athlete as contsted ideological terrain. *Sociology of Sport Journal*, 5, 197-211.
- Neefjes, C. (2009). Voetbal populair bij meisjes, *Algemeen Dagblad*, 21 augustus 2009: binnenland p.7.
- Pauw, V. & De Lang, W. (2009). *De voetbalvrouwen komen eraan. Hoe meisjesdromen werkelijkheid worden*. Baarn: Tirion Sport.
- Reed, M. (2003), 'The agency/structure dilemma in organization theory: Open doors and brick walls', in: Tsoukas, H. & Knudsen, C. (2003), *The Oxford Handbook of Organization theory*, Oxford: Oxford University Press, pp. 289-309.
- Romijn, D., & Elling, A. (2009). *Een prachtige tweede plaats: een studie naar de stand van zaken van het meisjes- en vrouwenvoetbal in Nederlandse amateurvoetbalverenigingen*. 's Hertogenbosch: WJH Mulier Instituut.
- Rubin, H. & Rubin, I. (2005) *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. Second edition. London: Sage Publications.
- Scraton, S., Fasting, K., Pfister, G., & Brunuel, A. (1999). It's still a man's game: The experiences of top-level European women footballers. *International Review for the Sociology of Sport* 34: 99-111.
- Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht, *Plan van Aanpak, versie II*, 8 april 2011.
- Ter Berg, E.& Stoop, K. (2008): *Ontwikkeling vrouwenvoetbal*, geraadpleegd op 11 april 2011: <http://vergelijkingvrouwenvoetbal.websitemaker.nl/pub?service=page/FreeFormatPage&id=3139044&mode=preview>.
- Tiessen- Raaphorst A, Verbeek D, Haan J de, Breedveld K. Sport: een leven lang. *Rapportage sport 2010*. Den Haag / 's-Hertogenbosch: SCP / W.J.H. Mulier Instituut, 2010.
- Vooren, J. van de (2007). *Vrouwenvoetbal begon bij Sparta en Johan Derksen*, geraadpleegd op 7 april 2011: http://sportgeschiedenis.weblog.nl/sportgeschiedenis/2007/01/vrouwenvoetbal_.html.
- Wagg, S., Brick, C., Wheaton, B. & Caudwell, J. (2009). *Key Concepts in Sport Studies*. London: Sage.
- Weick, K.E. (1995). *Sensemaking in organizations*. London etc.: SAGE Publications

Bronnenlijst

Artikel 1 (2004). Artikel 1 Grondwet: http://www.art1.nl/artikel/1198-Artikel_1_van_de_Grondwet, geraadpleegd 19 januari 2012.

Stormloop op kaarten WK vrouwenvoetbal (2011, 23 maart). Algemeen Dagblad, geraadpleegd op 24 maart 2011: <http://www.ad.nl/ad/nl/1001/AD-Sportwereld/article/detail/575101/2011/03/25/Stormloop-op-kaarten-WK-vrouwenvoetbal.dhtml>.

Vrouwenvoetbalnederland (2011). *SC Heerenveen gaat door met vrouwenvoetbal*, geraadpleegd op 28 april, 2011: http://www.vrouwenvoetbalnederland.nl/joomla/index.php?option=com_content&task=view&id=6716&Itemid=110.

Geraadpleegde website

UEFA, UEFA Women's BeNeLeague: <http://www.uefa.com/women/index.html>.

Bijlage 1 Topiclijst interviews

Topiclijst

Centrale vraag: *Welke aspecten van betekenisgeving spelen een rol bij de ontwikkeling van de Eredivisie Vrouwen in Utrecht?*

Inleiding interview:

welkom heten, bedanken voor tijd, voorstellen, voice recorder, anonimiteit, bij eventuele vragen nog contact, zichzelf laten voorstellen

Startvraag: Zou je willen toelichten op welke manier je betrokken bent bij het vrouwenvoetbal in Utrecht?

Topics:

- Topsport
- Proces, ontwikkeling vrouwenvoetbal
- Belang en handelen
- (Breedtesport)
- (Gender)

Topsport

Wat vindt u van de ontwikkeling van de topsport in het vrouwenvoetbal?

Wat vindt u van de Eredivisie Vrouwen?

Vind u topsport in het vrouwenvoetbal belangrijk?

Wat vindt u van de ontwikkelingen van het vrouwentopvoetbal in Utrecht? Waarom vindt u dat?

Hoe is de ontwikkeling in Utrecht te vergelijken met de ontwikkeling van vrouwentopvoetbal landelijk gezien?

Wat vindt u van de rol van de Stichting Vrouwenvoetbal Utrecht?

Proces

Is het een kwestie van tijd dat het zich tot topsport, vergelijkbaar met mannen ontwikkelt?

Wanneer denkt u dat het een volwaardige topsport kan zijn?

Waarom denkt u van wel/niet?

Hoe denkt u dat dat proces versneld kan worden?

Wat houdt de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal tegen? Wat houdt de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal in Utrecht tegen?

Wat stimuleert de ontwikkeling van vrouwenvoetbal volgens u? Wat stimuleert de ontwikkeling van vrouwenvoetbal in Utrecht volgens u?

Belang en handelen

Welke partijen zijn er relevant voor de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal? En voor Utrecht specifiek?

Welke partijen hebben er volgens u belang bij dat er een topsportcultuur gecreëerd wordt in het vrouwenvoetbal? En voor Utrecht specifiek?

Hoe hebben zij daar belang bij? Welk belang is dat dan?

Hoe ziet u (is het zichtbaar) dat die partijen er belang bij hebben?
Zijn er partijen die er juist geen belang bij hebben dat u weet?
Heeft u er belang bij dat de Eredivisie zich verder ontwikkelt? Welk belang is dat dan?
Hoe handelt u daar naar?
Hoe zou u willen dat de FC Utrecht vrouwen zich de komende jaren ontwikkelen? Hoe zou de organisatie er over een aantal jaren uit moeten zien? Welke rol wilt u en kunt u daar in spelen?
Wat zou de lange termijn ontwikkeling moeten zijn volgens u? Hoe ziet u de toekomst?

Breedtesport

*Speelt breedtesport een rol bij de ontwikkeling van vrouwentopvoetbal? Hoe?
Hoe zou de breedtesport volgens u een rol moeten en kunnen spelen?
Welke partijen zouden hier belang bij hebben? En voor Utrecht specifiek?*

Gender

*Hoe is het vrouwenvoetbal te vergelijken met mannenvoetbal?
Wat zijn de overeenkomsten en verschillen?
Wat zijn de verschillen en overeenkomsten organisatorisch gezien?*